

LUND UNIVERSITY

Kollektivavtalens täckningsgrad samt organisationsgraden hos arbetsgivarförbund och fackförbund

Kjellberg, Anders

2010

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Kjellberg, A. (2010). *Kollektivavtalens täckningsgrad samt organisationsgraden hos arbetsgivarförbund och fackförbund*. (Studies in Social Policy, Industrial Relations, Working Life and Mobility. Research Reports; Vol. 2010:1 (2013:1)). Department of Sociology, Lund University.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

SOCIOLOGISKA INSTITUTIONEN
LUNDS UNIVERSITET

Kollektivavtalens täckningsgrad samt organisationsgraden hos arbetsgivar- förbund och fackförbund

Anders Kjellberg

Department of Sociology, Lund University
Studies in Social Policy, Industrial Relations, Working Life and Mobility
Research Reports 2013:1
ISBN 91-7267-310-9
Uppdaterad 8 mars 2016

LUND UNIVERSITY
Faculty of Social Sciences

Redaktionskommitté:
Denis Frank, Antoinette Hetzler och Anders Kjellberg

Innehåll

Förord	5
Inledning	7
De svenska kollektivavtalens starka ställning	14
Kollektivavtalens täckningsgrad	15
Företag och anställda med respektive utan kollektivavtal	17
Företagens storleksfördelning inom olika arbetsgivarorganisationer	20
Andelen småföretag med respektive utan kollektivavtal	22
Arbetsgivarnas organisationsgrad bland småföretagen utifrån andelen företag anslutna till en arbetsgivarorganisation	26
Kollektivavtalens täckningsgrad bland arbetare och tjänstemän	28
Fack och arbetsgivare: olika utveckling av organisationsgraden	30
Det fackliga medlemsraset upphörde 2009 . . .	34
. . . men bilden mycket splittrad	34
Fortsatta medlemsförluster i LO, nolltillväxt i TCO och ökning i Saco	35
Den fackliga medlemsutvecklingen fram till årsskiftet 2014/2015	39
Skarpt divergerande facklig anslutning hos arbetare och tjänstemän i privata tjänstenärings under 2009	41
Växande avgiftsskillnader i a-kassorna	42
Stabil facklig organisationsgrad hos industriarbetarna mellan 2007 och 2009 . . .	45
. . . men <i>fallande</i> fackanslutning hos industriarbetarna efter 2009 i skarp kontrast till industritjänstemännens <i>stigande</i>	46
Alltmer divergerande facklig anslutning mellan tjänstemän och arbetare: tjänstemännens organisationsgrad tio procentenheter högre än arbetarnas 2014	49
Arbetarna inom privat sektor 2006-2014: från fem procentenheter <i>högre</i> organisationsgrad än tjänstemännens till sju procentenheter <i>lägre</i>	51
Långsiktiga och kortsiktiga orsaker till organisationsgradens förändringar	54
A-kassornas organisationsgrad samt andelen anställda respektive i arbetskraften utanför a-kassorna	58
Facklig organisationsgrad bland arbetslösa	64
Avslutning	65
Appendix 1. Den fackliga anslutningens utveckling ur ett längre tidsperspektiv (1900-2014)	70

Appendix 2. Facklig organisationsgrad för arbetare, tjänstemän och löntagare i Sverige 1990-2014	74
Appendix 3. Union Density, Density of Employers' Organisations and Coverage of Collective Agreements in Sweden	76
Appendix 4. Förändringar av antalet aktiva fackmedlemmar i Sverige: LO, TCO, Saco och övriga fackförbund	81
Appendix 5. Facklig organisationsgrad för födda i Sverige och utomlands	88
Referenser	91
Kontaktuppgifter	93

Förord 18 februari 2010

Denna rapport, som tillkommit i anslutning till forskningsprojektet ”Facklig anslutning ur ett globalt perspektiv” (FAS), är en uppdaterad och utvidgad version av motsvarande avsnitt i *Avtalsrörelsen och lönebildningen 2009 - Medlingsinstitutets årsrapport* (Stockholm 2010, ISSN 1650-8823; sid. 28-30).

Jag vill tacka Denis Frank och Lena Lindgren för värdefulla synpunkter på manuskriptet.

Anders Kjellberg

Förord till 2:a upplagan, 4 april 2012

I rapportens andra upplaga har vissa revideringar gjorts för 2010 och 2011 med anledning av SCB:s omkörning av all AKU-statistik för dessa år. Vidare har den fackliga organisationsgraden uppdaterats till att inkludera även år 2012.

Uppdatering 23 januari 2014

Med anledning av SCB:s omkörningar av AKU-statistiken för 2010 och 2011 har kollektivavtalens täckningsgrad och arbetsgivarnas organisationsgrad justerats för dessa år.

Förord februari 2014

Inför publiceringen av *Avtalsrörelsen och lönebildningen 2013 - Medlingsinstitutets årsrapport* (Stockholm 2014) har arbetsgivarnas organisationsgrad och kollektivavtalens täckningsgrad uppdaterats. Det offentliggörs samma dag som Medlingsinstitutet publicerar sin nya årsrapport (den 11 februari 2014). Därtill har den fackliga organisationsgraden uppdaterats till årsgenomsnittet 2013 (i Medlingsinstitutets årsrapport endast de tre första kvartalen 2013).

Förord mars-maj 2014

Några revideringar har gjorts i Tabell 8 samt i Appendix 4. Nya tabeller 4 och 5 inlagda 7-10 maj.

Förord oktober 2014

Text och tabeller om kollektivavtalens täckningsgrad hos mindre företag (1-49 anställda) i olika branscher och andelen företag anslutna till en arbetsgivarorganisation i denna kategori har lagts till.

Förord december 2014

Andelen arbetare under hängavtal 2012 och totala andelen arbetare under kollektivavtal samma år har reviderats (tabell 14). Likaså har antalet arbetare och tjänstemän under hängavtal 2012 justerats nedåt (text och fotnot under avsnittet ”Kollektivavtalens täckningsgrad bland arbetare och tjänstemän”). Arbetsgivarnas organisationsgrad utifrån andelen företag (1-49 anställda) som är med i arbetsgivarorganisationer har korrigerats i texten ovan tabell 12 (32 procent 2010).

Förord 17 februari 2015

Inför publiceringen av *Avtalsrörelsen och lönebildningen 2014 - Medlingsinstitutets årsrapport* (Stockholm 2015) har arbetsgivarnas organisationsgrad och kollektivavtalens täckningsgrad uppdaterats. Det offentliggörs samma dag som Medlingsinstitutet publicerar sin nya årsrapport (den 17 februari 2015). Därtill har den fackliga organisationsgraden uppdaterats till årsgenomsnittet 2014 (i Medlingsinstitutets årsrapport endast de tre första kvartalen 2014).

Förord 15 mars 2015

Tabell 4 har kompletterats med 2013. Vidare anges samtliga anställda med kollektivavtal i privat + offentlig sektor.

Förord 14-21 september 2015

Tabellerna 18 och 34-38 har uppdaterats med anledning av att antalet aktiva fackmedlemmar (dvs exklusive studerande och pensionärer) föreligger per 31 december 2014. I tabell 30 redovisas andelen fackligt anslutna bland *arbetslösa*.

Förord 17 november 2015

Tabell 31 har från och med 2011 kompletterats med facklig organisationsgrad för anställda 16-64 år inklusive heltidsstuderande som arbetar vid sidan av studierna.

Förord 18 februari 2016

I samband med publiceringen av *Avtalsrörelsen och lönebildningen 2015 - Medlingsinstitutets årsrapport* (Stockholm 2016) har arbetsgivarnas organisationsgrad och kollektivavtalens täckningsgrad uppdaterats. Därtill har den fackliga organisationsgraden uppdaterats till årsgenomsnittet 2015 (i Medlingsinstitutets årsrapport endast de tre första kvartalen 2015). Se tabellerna 1-4, 14-17, 24-25 och 31-33 samt Tables A-F (på engelska). Ett nyinsatt Appendix 5 innehåller tabeller över facklig organisationsgrad för födda i Sverige och utomlands.

Förord 8 mars 2016

Korrigeringar av arbetsgivarnas organisationsgrad 2014 och kollektivavtalens täckningsgrad 2014 har idag införts.

Lund 8 mars 2016

Anders Kjellberg

Inledning

Det fackliga medlemsraset i Sverige under åren 2007 och 2008 omfattade såväl arbetarna som tjänstemännen. Det upphörde sedan hos tjänstemännen och vändes till stigande facklig organisationsgrad. Bland arbetarna har nedgången däremot fortsatt. På arbetsgivarsidan saknar det fackliga medlemsraset helt motsvarighet. Tvärtom kännetecknas arbetsgivarnas organisationsgrad av stabilitet (1995-2015). Detsamma gäller i stort sett även kollektivavtalens täckningsgrad (1995-2015).

Under de senaste tio åren har det under loppet av några få år inträffat ett par i Sveriges moderna historia helt unika utvecklingar vad gäller den fackliga organisationsgradens utveckling. Först ett *fackligt medlemsras* utan motsvarighet sedan storstrejken 1909. Sedan att den fackliga organisationsgraden – till skillnad från under 1990-talskrisens början – *inte steg* då en högkonjunktur avlöstes av en av de djupaste lågkonjunkturer Sverige upplevt sedan 1930-talet. I båda fallen förklaras utvecklingen till stor del av de förändringar av a-kasseavgifterna som alliansregeringen gjorde 1 januari 2007 (kraftigt höjd avgift) respektive 1 juli 2008 (starkt ökad differentiering av avgiften utifrån arbetslöshetsnivån inom varje a-kassa). Den 1 januari 2014 avskaffades den så kallade arbetslöshetsavgiften som framför allt berörde medlemmarna i a-kassor med hög arbetslöshet, varvid a-kasseavgifterna blev ungefär desamma som före 2007.

När avgifterna höjdes kraftigt 1 januari 2007 skedde det i *samtliga* a-kassor. Under loppet av två år förlorade såväl a-kassorna som facken ett stort antal medlemmar. Hos både arbetare och tjänstemän sjönk den fackliga organisationsgraden med cirka fem-sex procentenheter mellan 2006 och 2008 (**tabell 1**). Den efter arbetslösheten skärpta differentieringen av a-kasseavgifterna som infördes 1 juli 2008 medförde ökade avgiftsskillnader mellan arbetare och tjänstemän till följd av den i allmänhet högre arbetslösheten i arbetarkassorna. Det resulterade i ännu större avgiftsskillnader sedan den ekonomiska krisen på allvar drabbade Sverige under 2009 och en stor del av 2010. Arbetslösheten steg nämligen betydligt mer bland arbetarna än bland tjänstemännen. Under djupa lågkonjunkturer brukar den fackliga organisationsgraden gå upp i Sverige, men de mycket höga avgifterna för fack och a-kassa sammantaget för framför allt arbetarna motverkade en sådan utveckling.

De växande och under hela år 2013 fortfarande stora avgiftsskillnaderna mellan olika a-kassor avspeglas i att arbetarnas och tjänstemännens organisationsgrad utvecklats mycket olika mellan 2008 och 2013: *minus* fem procentenheter bland arbetarna, *plus* en procentenhet

bland tjänstemännen. Inom privat sektor är skillnaderna ännu större: minus fem enheter bland arbetarna, plus fyra enheter bland tjänstemännen.

Något överraskande fortsatte arbetarnas och tjänstemännens organisationsgrad att utvecklas i olika riktning även under 2014 och 2015:

- År 2014 minus två procentenheter bland arbetare och plus en enhet bland tjänstemän. Som synes en ökad differens på tre procentenheter som dock reduceras till 1,5 enheter om hänsyn tas till avrundningar. Som framgår av **tabell 32** i Appendix 2 sjönk arbetarnas organisationsgrad med 1,3 procentenheter mellan 2013 och 2014 medan tjänstemännens gick upp med 0,2 enhet. Den fortsatta nedgången på arbetarsidan kan bero på att det kan vara svårt att bryta en flerårig, kraftig tillbakagång (minus elva procentenheter 2006-2013) eftersom en så stor nedgång försvagar facket såväl på central förbunds nivå som – och det är allvarligast ur rekryteringssynpunkt – på de enskilda arbetsplatserna. Med färre medlemmar undermineras underlaget för fackklubbar och förtroendevalda. Med allt fler arbetsplatser utan klubbar får facket det svårare att visa upp resultat på arbetsplatserna samtidigt som ett minskat antal fackligt aktiva personer gör det svårare att rekrytera nya medlemmar.
- År 2015 minus en procentenhet bland arbetare och oförändrad organisationsgrad bland tjänstemän, det vill säga en ökad differens på en procentenhet som dock ökar till 1,8 enheter om hänsyn tas till avrundningar. Som framgår av tabell 32 i Appendix 2 sjönk arbetarnas organisationsgrad med 1,6 procentenheter mellan 2014 och 2015 medan tjänstemännens gick upp med 0,2 enhet.

Med angivande av en decimal sjönk arbetarnas organisationsgrad under 2014 och 2015 sammantaget med 2,9 procentenheter medan den fackliga anslutningen steg med 0,4 enheter bland tjänstemännen. Den minskade fackanslutningen bland arbetare är större inom de privata tjänstenäringarna (minus tre procentenheter under 2014 och 2015 sammantaget) än inom industrin (minus en enhet).

Tabell 1. Facklig organisationsgrad för arbetare och tjänstemän 2006-2015

	2006	2008	2010	2012	2013	2014	2015	2006-2008	2008-2010	2010-2015	2013-2015	2006-2015
A. Arbetare												
Industri mm	84	81	79	78	77	76	76	-3	-2	-3	-1	-8
Byggverksamhet	81	73	71	69	68	67	65	-8	-2	-6	-3	-16
Handel	64	57	57	56	56	53	52	-7	0	-5	-4	-12
Övrig privat service	67	58	57	55	54	54	51	-9	-1	-6	-3	-16
Summa privat service	66	58	57	55	54	53	51	-8	-1	-6	-3	-15
Summa privat sektor	74	67	65	63	62	61	59	-7	-2	-6	-3	-15
Offentlig sektor	87	83	83	80	79	77	77	-4	0	-6	-2	-10
Båda sektorerna	77	71	69	67	66	64	63	-6	-2	-6	-3	-14
B. Tjänstemän*												
Industri mm	80	75	77	79	80	79	80	-5	+2	+3	0	0
Handel	62	56	61	60	61	63	64	-6	+5	+3	+3	+2
Övrig privat service	66	61	63	65	65	66	66	-5	+2	+3	+1	0
Summa privat service	65	60	63	64	65	65	66	-5	+3	+3	+1	+1
Summa privat sektor	69	63	65	67	67	68	68	-6	+2	+3	+1	-1
Offentlig sektor	89	85	86	84	84	84	83	-4	+1	-3	-1	-6
Båda sektorerna	77	72	73	73	73	74	74	-5	+1	+1	+1	-3

* Relativt få anställda tjänstemän i byggbranschen och därmed litet urval motiverar att denna grupp inte redovisas för tjänstemännen.

Den ekonomiska kris som inträffade i samband med finanskrisen berörde framför allt *industrin* och allra mest arbetarna. Andelen fackligt anslutna industriarbetare *sjönk* med fyra procentenheter mellan 2009 och 2013 (från 81 till 77 procent) medan organisationsgraden *steg* med fyra enheter bland industrins *tjänstemän* (från 76 procent 2009 till 80 procent 2013 – se **tabell 2** nedan). För att förklara varför den fackliga anslutningen inom industrin utvecklats så olika för arbetare och tjänstemän är det nödvändigt att beakta de mycket stora och under 2010 växande avgiftsskillnaderna till a-kassan. Medlemmarna i IF Metalls och GS a-kassor betalade under hela 2010 en mer än fyra gånger högre avgift än vad civilingenjörerna gjorde (**tabell 14**). Avgiften till de båda industriarbetarkassorna var mer än tre gånger så hög som till Ledarnas a-kassa och 67-114 procent högre än till Unionens a-kassa. Avgiftsskillnaden ökade under året allteftersom Unionen-kassan kunde sänka sin avgift. De under 2010 mycket höga avgifterna till industriarbetarkassorna i kombination med den alltmer ljusnande ekonomiska konjunkturen utgör sannolikt huvudförklaringen till den fallande organisationsgraden bland industriarbetarna, medan den låga – eller vad gäller Unionen-kassan sjunkande avgiften –

förhindrade en liknande utveckling bland industrins tjänstemän (se **tabell 22** angående medlemsavgifterna och **tabell 23** angående arbetslöshetens utveckling under 2010).

Som nämnts är det anmärkningsvärt att organisationsgraden *inte steg* under den djupa lågkonjunkturen 2009. Här spelade sannolikt de med arbetslösheten snabbt stigande a-kasseavgifterna huvudrollen. Den totala fackavgiften till IF Metall nådde upp till ca 700-800 kronor per månad (inklusive avgiften till a-kassan). Det förtjänar vidare att påpekas att medlemskap i IF Metall förutsätter medlemskap också i a-kassan och att förbundet till skillnad från tjänstemannafacken saknar facklig inkomstförsäkring. En sådan hade blivit mycket dyr till följd av den höga arbetslösheten varför fackavgiften hade fått höjas kraftigt (enligt uppgift från förbundet med flera hundra kronor under 2010). Så var det inte bland tjänstemännen. Att Unionens inkomstförsäkring är ett viktigt fackligt rekryteringsinstrument antyds av den mycket stora medlemsökning som förbundet upplevt under senare år.

Mellan 2014 och 2015 förändrades inte industriarbetarnas organisationsgrad utan låg kvar på 76 procent, bland tjänstemännen inom industrin steg den med en enhet. För perioden 2006-2015 i sin helhet sjönk organisationsgraden bland industriarbetarna med åtta procentenheter jämfört med oförändrad organisationsgrad bland industrins tjänstemän (**tabellerna 1-2**). Det ras som industritjänstemännens organisationsgrad genomgick mellan 2006 och 2008 (minus fem procentenheter) kompensades helt av uppgången mellan 2008 och 2013 (plus fem enheter), som dock följdes av en mindre nedgång mellan 2013 och 2014 och en lika stor uppgång mellan 2014 och 2015. År 2006 var arbetarnas organisationsgrad inom industrin högre än tjänstemännens: 84 respektive 80 procent. År 2015 gällde det omvända: 76 respektive 80 procent).

En liknande utveckling kan konstateras inom *handeln*: 64 procent fackanslutna arbetare 2006 mot 62 procent hos tjänstemännen. År 2015 översteg tjänstemännens organisationsgrad 2006 års nivå med två enheter (62 procent 2006, 64 procent 2015), medan arbetarnas gått ned med tolv procentenheter eller från 64 procent 2006 till 52 procent 2015.

I övriga *privata tjänstenäringar* (privat service exklusive handel) är skillnaderna mellan arbetare och tjänstemän ännu större. Bland arbetarnas sjönk andelen fackligt anslutna här med sexton procentenheter mellan 2006 och 2015 (**tabellerna 1-2**). Bland tjänstemännen har organisationsgraden återhämtat sig helt och inte bara inom handeln utan också i kategorin ”övrig privat service”.

Allra mest har den fackliga organisationsgraden sjunkit bland arbetarna inom *hotell- och restaurangbranschen* (**tabell 2**). Mellan 2006 och 2015 rasade den från 52 till 28 procent, en nedgång med hela 24 procentenheter. Kombinationen av låga löner (bland de lägsta på den

svenska arbetsmarknaden) och en av de högsta a-kasseavgifterna spelar här säkerligen en betydelsefull roll tillsammans med den höga personalomsättningen och den höga andelen unga och deltidssamarbetande. De många små arbetsplatserna inom restaurangbranschen är en bidragande orsak till att facket här inte alls är lika väl representerat genom fackklubbar som inom industrin.

Medan den *genomsnittliga organisationsgraden* år 2006 var 77 procent bland både arbetare och tjänstemän hade den 2015 sjunkit till 63 procent bland arbetarna och 74 procent bland tjänstemännen, det vill säga en förändring från *lika* organisationsgrad till en *divergens* på elva procentenheter (**tabellerna 1-2 och 23**). Medan tjänstemännens organisationsgrad mellan 2006 och 2015 föll med tre procentenheter föll den med fjorton enheter bland arbetarna, det vill säga *nästan fem gånger mer*.

Bakom den sedan 2008 nästan oförändrade organisationsgraden för *löntagare totalt* (71 procent 2008-2010, 70 procent 2011-2014 och 69 procent 2015) döljs således en mellan arbetare och tjänstemän *tydlig divergens* i facklig anslutning.

På samma sätt finner man bakom den bland *privatanställda löntagare* åren 2008-2015 nästan oförändrade genomsnittliga organisationsgraden på 65 procent 2008-2013 och 64 procent 2014-2015 en utveckling som pekar åt *skilda* håll för arbetare och tjänstemän (nedåt respektive uppåt), först resulterande i en *konvergens* inom privat sektor – tjänstemännen kom ifatt arbetarna – och från 2011 återigen en *divergens* men nu till förmån för tjänstemännen:

- från 67 procent fackligt anslutna arbetare i privat sektor 2008 till 65 procent 2010 och 59 procent 2015. *Det betyder att idag är fyra av tio arbetare inom privat sektor inte med i facket.*
- från 63 procent fackligt anslutna tjänstemän i privat sektor 2008 till likaledes 65 procent 2010 och 68 procent 2015.

Tabell 2. Facklig organisationsgrad för arbetare, tjänstemän och anställda totalt samt per bransch och sektor 2006-2015

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
A. Arbetare										
Industri mm	84	81	81	81	79	78	78	77	76	76
Byggverksamhet	81	77	73	73	71	69	69	68	67	65
Handel	64	61	57	56	57	56	56	56	53	52
Övrig privat service	67	62	58	57	57	55	55	54	54 ¹	51
därav: - hotel & rest.	52	47	40	36	36	33	32	30	29	28
- transport	71	67	63	62	63	60	62	63	64	60
Summa privat service	66	62	58	56	57	55	55	54	53	51
Summa privat sektor	74	70	67	66	65	64	63	62	61	59
Offentlig sektor	87	85	83	82	83	80	80	79	77	77
Båda sektorerna	77	74	71	70	69	67	67	66	64	63
B. Tjänstemän*										
Industri mm	80	76	75	76	77	78	79	80	79	80
Handel	62	59	56	58	61	59	60	61	63	64
Övrig privat service	66	63	61	63	63	64	65	65	66	66
därav transport	75	71	71	71	71	71	73	75	74	73
Summa privat service	65	62	60	62	63	63	64	65	65	66
Summa privat sektor	69	65	63	65	65	65	67	67	68	68
Offentlig sektor	89	86	85	85	86	85	84	84	84	83
Båda sektorerna	77	73	72	72	73	73	73	73	74	74
C. Anställda totalt										
Industri mm	82	79	79	79	78	78	79	78	77	77
Byggverksamhet	79	75	71	71	70	68	67	67	67	65
Handel	63	60	57	57	58	57	58	59	58	58
Övrig privat service	67	63	60	61	61	61	61	61	61	61
därav - hotel & rest.	52	49	41	36	38	37	36	35	34	34
- transport	73	69	66	65	65	63	65	66	67	64
Summa privat service	66	62	59	60	60	60	61	61	61	63
Summa privat sektor	71	68	65	65	65	65	65	65	64	64
Offentlig sektor	88	86	84	84	84	83	83	83	82	81
Båda sektorerna	77	73	71	71	71	70	70	70	70	69
Män	74	71	68	68	68	67	68	67	67	66
Kvinnor	80	76	74	74	75	73	73	73	73	73

¹ Den fackliga organisationsgraden inom städbranschen (privat sektor) var 2013 48 procent och 2014 50 procent.

	2006- 2007	2007- 2008	2008- 2009	2009- 2010	2010- 2011	2012- 2013	2013- 2014	2014- 2015	2006- 2015
A. Arbetare									
Industri mm	-3	0	0	-2	-1	-1	-1	0	-8
Byggverksamhet	-4	-4	0	-2	-2	-1	-1	-2	-16
Handel	-3	-4	-1	+1	-1	0	-3	-1	-12
Övrig privat service	-5	-4	-1	0	-2	-1	0	-3	-16
därav - hotel & rest.	-5	-7	-4	0	-3	-2	-1	-1	-24
- transport	-4	-4	-1	+1	-3	+1	+1	-4	-11
Summa privat service	-4	-4	-2	+1	-2	-1	-1	-2	-15
Summa privat sektor	-4	-3	-1	-1	-1	-1	-1	-2	-15
Offentlig sektor	-2	-2	-1	+1	-3	-1	-2	0	-10
Båda sektorerna	-3	-3	-1	-1	-2	-1	-2	-1	-14
B. Tjänstemän*									
Industri mm	-4	-1	+1	+1	+1	+1	-1	+1	0
Handel	-3	-3	+2	+3	-2	+1	+2	+1	+2
Övrig privat service	-3	-2	+2	0	+1	0	+1	0	+1
därav transport	-4	0	0	0	0	+2	-1	-1	-2
Summa privat service	-3	-2	+2	+1	0	+1	0	+1	+1
Summa privat sektor	-4	-2	+2	0	0	0	+1	0	-1
Offentlig sektor	-3	-1	0	+1	-1	0	0	-1	-6
Båda sektorerna	-4	-1	0	+1	0	0	+1	0	-3
C. Anställda totalt									
Industri mm	-3	0	0	-1	0	-1	-1	0	-5
Byggverksamhet	-4	-4	0	-1	-2	0	0	-2	-14
Handel	-3	-3	0	+1	-1	+1	-1	0	-5
Övrig privat service	-4	-3	+1	0	0	0	0	0	-6
därav - hotel & rest.	-3	-8	-5	+2	-1	-1	-1	0	-18
- transport	-4	-3	-1	0	-2	+1	+1	-3	-9
Summa privat service	-4	-3	+1	0	0	0	0	+2	-3
Summa privat sektor	-3	-3	0	0	0	0	-1	0	-7
Offentlig sektor	-2	-2	0	0	-1	0	-1	-1	-7
Båda sektorerna	-4	-2	0	0	-1	0	0	-1	-8
Män	-3	-3	0	0	-1	-1	0	-1	-8
Kvinnor	-4	-2	0	+1	-2	0	0	0	-7

Anm. Anställda 16-64 år årsgenomsnitt. Heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna exkluderade. Specialbearbetningar av SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU).

Industri mm, byggverksamhet, handel, hotell och restaurang och transport avser privat sektor. Till privat sektor räknas alla bolag, således även kommunala och statliga såsom SJ och Posten. Näringsgrensindelningen för 2006-08 har gjorts enligt SNI2002 och för 2009-11 enligt SNI2007. Industri mm enligt SNI2007 omfattar jord- och skogsbruk, fiske, mineralutvinning, tillverkningsindustri, energiproduktion, vatten, avlopp, avfallshantering mm (kod A-E). Byggverksamhet inkluderar husbyggnad och anläggningsarbeten (kod F). Handel omfattar parti- och detaljhandel samt reparation av motorfordon (kod G). Transport omfattar bl a land-, sjö- och lufttransport samt post- och kurirverksamhet (kod H). Hit räknas bolag som SAS, SJ, Posten och Citymail. Hotell och restaurang har kod I. Övrig privat service (kod H-U) innehåller förutom Transport och Hotell och restaurang även information och kommunikation (förlagsverksamhet, film, tv, telekommunikation, dataprogrammering mm), finans- och försäkringsverksamhet, företagstjänster, utbildning, vård mm (allt under förutsättning att

verksamheten bedrivs i privat regi, till vilket räknas alla bolag och stiftelser). Summa privat service täcker grupperna G-U.

Några jämförelser mellan SNI2002 och SNI2007: I SNI2002 ingick inte avfallshantering mm i grupp E, men däremot i SNI2007. Omvänt tillhörde telekommunikation gruppen I (Transport) i SNI2002 men inte i SNI2007, där denna bransch tillhör den nya gruppen J (Information och kommunikation). I grupp J var organisationsgraden 2009 66 procent för löntagare och 65 procent 2010.

* Relativt få anställda tjänstemän i byggbranschen samt hotell- och restaurangbranschen och därmed litet urval motiverar att dessa grupper inte redovisas separat under tjänstemän.

För perioden 2006-2015 i sin helhet sjönk andelen fackligt anslutna arbetare i privat sektor med femton procentenheter (från 74 till 59 procent) medan tjänstemännens nedgång stannade vid en enhet (från 69 till 68 procent).

Den mest anmärkningsvärda utvecklingen inträffade således inom *privat* sektor. Det gäller såväl mellan 2008 och 2011 som för hela perioden 2006-2015. Fem procentenheter högre fackanslutning bland *arbetarna* (74 procent) än bland tjänstemännen (69 procent) år 2006 hade 2015 svängt om till nio enheter högre organisationsgrad bland *tjänstemännen* (68 procent) inom privat sektor jämfört med arbetarna (59 procent) inom samma sektor. Det vill säga ett ”swing” med *fjorton enheter* till tjänstemännens favör. Fem enheters divergens till *arbetarnas* förmån hade svängt om till nio enheters divergens till *tjänstemännens* favör. Saken kan också formuleras som att tjänstemännen inom privat sektor både kom ikapp och med bred marginal passerade arbetarna genom att arbetarnas organisationsgrad mellan 2006 och 2015 föll med *femton procentenheter* medan nedgången bland tjänstemännen inskränkte sig till *en enhet*.

De svenska kollektivavtalens starka ställning

Kollektivavtalen spelar en central roll för den svenska arbetsmarknadsmodellen. Nio av tio löntagare i Sverige omfattas av kollektivavtal trots frånvaron av lagstiftning om allmängiltigförklaring av kollektivavtal. Avgörande för kollektivavtalens starka ställning i Sverige är att både anställda och arbetsgivare i betydande utsträckning är organiserade. Den fackliga organisationsgraden har visserligen minskat sedan 1990-talets mitt, men Sverige tillhör fortfarande en grupp av nordiska länder som har den högsta fackanslutningen i världen. Sedan 2009 har det fackliga medlemsras som inträffade under de närmast föregående åren planat ut. I likhet med Danmark och Finland är fortfarande närmare 70 procent av de anställda i Sverige medlemmar av en facklig organisation. Även om den genomsnittliga organisationsgraden under senare år inte förändrats särskilt mycket i Sverige (70 procent 2011-2014 och 69 procent 2015) kan, som vi sett, en ökad skillnad konstateras mellan arbetare och tjänstemän.

Av stor betydelse för kollektivavtalens täckningsgrad är hur väl organiserade arbetsgivarna är. Till skillnad från de fackliga organisationerna har arbetsgivarorganisationerna inte tappat mark de senaste femton-tjugo åren om man som mått använder andelen löntagare i företag som är anslutna till en arbetsgivarorganisation.

Sverige avviker här markant från till exempel Tyskland, där såväl arbetsgivarnas organisationsgrad som kollektivavtalens utbredning och den fackliga anslutningen minskat under en längre tidsperiod.²

Kollektivavtalens täckningsgrad

I Sverige underlättas de lokala förhandlingarna av att den stora majoriteten löntagare finns i företag anslutna till en arbetsgivarorganisation. Det har väsentligt begränsat motståndet mot att förhandla med fackföreningarna. Den i Sverige vidsträckta konflikträtten ger dessutom facken goda möjligheter att tvinga motvilliga oorganiserade arbetsgivare till förhandlingsbordet. EU-domstolens utslag i Laval-fallet begränsar dock möjligheterna att få till stånd svenska kollektivavtal för utländska arbetstagare stationerade i Sverige.

Många oorganiserade arbetsgivare har så kallade hängavtal med de fackliga organisationerna, vilket innebär att de tillämpar branschens riksavtal.

En beräkning avseende 2014 visar att 90 procent av löntagarna i åldern 16–64 år omfattades av kollektivavtal (inklusive så kallade hängavtal) detta år (**tabell 3A**). Det var praktiskt taget detsamma som under de sex föregående åren. Om man ser till de senaste femton-tjugo åren råder en påfallande stabilitet även om kollektivavtalens täckningsgrad under perioden 1995–2005 var något högre. Inom privat sektor omfattade kollektivavtalen 2008–2014 cirka 85 procent av de anställda jämfört med cirka 90 procent 1995–2005, men flera brott i tidsserien gör att man inte bör dra alltför långtgående slutsatser. Inom offentlig sektor täcks samtliga anställda av kollektivavtal.

Av beräkningar baserade på antalet anställda i åldersgruppen 15–74 år framgår att kollektivavtalens täckningsgrad inom privat sektor var 83 procent 2014, vilket var detsamma

² I västra Tyskland minskade kollektivavtalens täckningsgrad (exklusive företagsavtal) bland privatanställda från 72 till 59 procent (1995-2005) och i östra delen av landet från 56 till 42 procent (1996-2005). Starkt bidragande till utvecklingen är att många företag – särskilt i öst – lämnat de tyska arbetsgivarorganisationerna. Främst rör det sig om mindre företag. I östra Tyskland arbetade 2004 endast 18 procent av metallindustrins anställda i företag anslutna till den tyska motsvarigheten till Teknikföretagen jämfört med 58 procent i västra Tyskland (Silvia & Schroeder 2007: 1440). I båda fallen är det fråga om en kraftig minskning sedan 1991, då motsvarande andelar var 66 procent (öst) respektive 72 procent (väst). Traditionellt har de tyska arbetsgivarna varit välorganiserade, vilket varit ett av de utmärkande dragen hos den tyska modellen. En sjunkande organisationsgrad bland arbetsgivarna har ett negativt inflytande på såväl kollektivavtalens täckningsgrad som den fackliga organisationsgraden. Idag tillhör mindre av var femte tysk löntagare en fackförening. För femton-tjugo år sedan var denna andel ca var tredje.

som 2013 (**tabell 3B**). För arbetsmarknaden i sin helhet var andelen anställda med kollektivavtal 90 procent, vilket är ungefär samma nivå som under de föregående sex åren.

Tabell 3. Andel löntagare (%) i Sverige som täcks av kollektivavtal

A.	Kollektivavtalens täckningsgrad 16-64 år*										
Sektor	1995	2005	2007:1	2007:2	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Privat	90	89	86	/ 82	/ 84	85	84	84	85	84	85
Offentlig	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Alla	94	93	91	/ 88	/ 90	90	89	89	90	89	90
B.	Kollektivavtalens täckningsgrad 15-74 år*										
Sektor	1995	2005	2007:1	2007:2	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Privat				81	/84	85	83	83	84	83	83
Offentlig				100	100	100	100	100	100	100	100
Alla				87	/89	90	89	88	89	88	89

* Med grönt markerade justeringar införda 8/3 2016.

Anmärkning 1: Flera brott (markerade med /) förekommer i tabellen. Åren 1995, 2005 och 2007:1 har hängavtalens omfattning bland arbetare beräknats utifrån Foras statistik över lönesummor och från och med 2007:2 med hjälp av proportionen mellan antalet arbetare i företag som endast har hängavtal och antalet arbetare i företag med reguljära kollektivavtal. Den mellan 2007:2 och 2008 förhöjda täckningsgraden avspeglar införandet av ett nytt datasystem hos Svenskt Näringsliv, vilket resulterade i ett klart högre rapporterat antal anställda i medlemsföretagen än under de föregående åren.

Anmärkning 2: Kollektivavtalens täckningsgrad i privat sektor har beräknats genom att utgå från antalet anställda hos arbetsgivarorganisationernas medlemmar och sedan lägga till antalet anställda som omfattas av hängavtal. Antalet arbetare som omfattas av hängavtal har för åren 1995–2007:1 erhållits utifrån statistik från Fora (som ägs gemensamt av Svenskt Näringsliv och LO) över den totala lönesumman under hängavtal dividerat med genomsnittlig årslön inom privat sektor enligt SCB. Under 2009 gick Fora över till ett nytt datasystem. Utgångspunkten var inte längre lönesumman utan antalet arbetare i företag som är hängavtalsbundna respektive det totala antalet arbetare i kollektivavtalsbundna företag. Ett problem är att en individ under loppet av ett år kan arbeta i flera företag och då räknas flera gånger, om det på dessa arbetsplatser förekommer hängavtal (detsamma gäller i sådana fall om reguljära kollektivavtal). Vidare räknas en individ fullt ut även om denne arbetar under ett hängavtal under endast en del av året och inte vid årets slut då denne kan finnas under ett reguljärt kollektivavtal eller på en arbetsplats utan avtal eller vara arbetslös. Därtill kommer att personer som vid något tillfälle haft flera arbeten i Foras statistik räknas som flera individer. För att komma runt detta problem har proportionen mellan arbetare i företag med enbart hängavtal och i företag med reguljära kollektivavtal i Foras statistik år 2011 använts för att beräkna hängavtalens omfattning bland arbetare från och med 2007:2. Till skillnad från i föregående årsrapporter har 2009 års proportion inte använts för något år eftersom den visat sig överdriva antalet arbetare under hängavtal, vilket hänger samman med svårigheterna att få fram tillförlitliga uppgifter under den 2009 pågående övergången till ett nytt datasystem hos Fora. Därtill kom att registeruppgifterna 2009 inte var lika bra uppdaterade som vid den körning som gjordes december 2012 utifrån dem som hade SAF-LO:s avtalspension under år 2011. För åren 2012 och 2013 har använts körningen som Fora gjort under december efterföljande år. Nytt för 2014 års körning (avseende år 2013) är att företag som både har ett reguljärt kollektivavtal och ett hängavtal bara räknas en gång. Antalet hängavtal och antalet individer under dessa avser således uteslutande företag som endast har hängavtal.

Vid beräkningen av hängavtalens omfattning bland arbetare har grupperna med andra avtalspensioner uteslutits i nämnaren, bland annat arbetarna i KFO:s medlemsföretag eftersom de omfattas av Kooperationens avtalspension. Däremot har arbetarna i företag tillhöriga Fastigo, Svensk Industriförening, Målaremästarna med flera organisationer inom privat sektor inkluderats. Till antalet arbetare under hängavtal har lagts antalet tjänstemän under sådana avtal utifrån uppgifter från TCO- och Saco-förbunden samt Ledarna, vilka uppräknats med icke-medlemmarna med hjälp av den fackliga organisationsgraden för privatanställda tjänstemän. Hängavtalens omfattning bland tjänstemännen underskattas dock något eftersom flera tjänstemannafack saknar statistik på detta område. Därtill kommer att det inte mer än i begränsad omfattning varit möjligt att i enlighet med SCB:s socioekonomiska indelning (SEI) särskilja tjänstemän från arbetare hos LO-förbund som SEKO och Handelsanställdas förbund (gäller såväl hängavtal som reguljära kollektivavtal). Antalet arbetare och tjänstemän

under reguljära kollektivavtal baseras på uppgifter från arbetsgivarorganisationerna. Vad gäller Svenskt Näringsliv har anställda som inte omfattas av kollektivavtal subtraherats. Detta berör främst Svensk Handel där ett antal medlemsföretag ännu inte är ”inkopplade” på kollektivavtalen. Däremot inkluderas alla anställda i medlemsföretag som har hängavtal för en del av sina anställda med annat arbetsgivarförbund inom Svenskt Näringsliv. Anställda under hängavtal hos Svensk Industriförenings medlemsföretag har dock subtraherats vid beräkningarna av de reguljära kollektivavtalens omfattning eftersom dessa företag helt saknar sådana kollektivavtal.

De i tabell 3A redovisade talen har erhållits genom att dividera antalet anställda under kollektivavtal (inklusive hängavtal) med antalet anställda 16–64 år enligt arbetskraftsundersökningarna 4:e kvartalet respektive år. Med anställda avses endast de som är folkbokförda i Sverige och som inte arbetar utomlands (totala antalet anställda har erhållits genom att addera anställda i privat och offentlig sektor, varvid de som arbetar utomlands faller bort). I tabellens B-del har antalet anställda under kollektivavtal (inklusive hängavtal) dividerats med antalet anställda i åldern 15–74 år. Det är det mest korrekta tillvägagångssättet med tanke på att arbetsgivarorganisationernas statistik över antalet anställda i medlemsföretagen inte begränsas till 16–64 år.

Företag och anställda med respektive utan kollektivavtal

Av **tabell 4** framgår hur många löntagare som åren 2010-2014 fanns på arbetsplatser utan kollektivavtal samt deras andel av de anställda inom privat sektor. Räknat på åldersgruppen 16-64 år var deras antal 416.000 år 2010, 410.000 år 2012, 442.600 år 2013 och 428.000 år 2014.

Tabell 4. Antal löntagare med respektive utan kollektivavtal i privat sektor och i hela ekonomin vid slutet av 2010, 2012, 2013 och 2014

	2010		2012		2013		2014	
	16-64 år	15-74 år	16-64 år	15-74 år	16-64 år	15-74 år	16-64 år	15-74 år
Reguljärt kollektivavtal	2.061.200	2.076.600	2.144.500	2.160.600	2.161.100	2.177.200	2.218.800	2.240.900
Hängavtal	167.600	167.600	177.500	177.500	168.700	168.700	138.800	138.800
Summa med kollektivavtal (privat sektor)	2.228.700	2.244.200	2.322.000	2.338.100	2.329.800	2.345.900	2.357.600	2.379.700
Täckningsgrad	84,3%	83,4%	85,0%	83,8%	84,0%	82,9%	84,6%	83,4%
Antal anställda i arbetskraften (privat sektor; kvartal 4)	2.644.700	2.692.500	2.732.000	2.789.100	2.772.400	2.828.900	2.785.600	2.854.200
- därav anställda utan Kollektivavtal	416.000	448.300	410.000	451.000	442.600	483.000	428.000	474.500
Andel utan kollektivavtal (privat sektor)	15,7%	16,7%	15,0%	16,2%	16,0%	17,1%	15,4%	16,6%
Kollektivavtal privat + offentlig sektor	3.503.600	3.543.300	3.595.200	3.644.500	3.611.100	3.664.400	3.676.800	3.743.100
Antal anställda i hela arbetskraften*	3.919.600	3.996.600	4.005.200	4.104.900	4.053.700	4.147.400	4.104.800	4.224.500
Andel med kollektivavtal	89,4%	88,7%	89,8%	88,8%	89,1%	88,4%	89,6%	88,6%

* Privat + offentlig sektor (kvartal 4), vilket betyder att folkbokförda i Sverige som är anställda utomlands exkluderas. **OBS Talen för 2014 justerade 8/3 2016.** Källor: samma som till tabell 3.

Om man istället tar gruppen 15-74 år som utgångspunkt var antalet löntagare på kollektivavtalslösa arbetsplatser 448.000 år 2010, 451.000 år 2012, 483.000 år 2013 och 474.500 år 2014.³ Det senare tillvägagångssättet är det mest korrekta med tanke på att

³ Det överensstämmer ganska bra med den grova uppskattning som Företagarna gör i rapporten *Småföretagen och kollektivavtalen* (Företagarna mars 2011, sid. 4): ”Försiktigt räknat arbetar cirka en halv miljoner personer i företag som inte har kollektivavtal eller hängavtal”.

arbetsgivarorganisationernas statistik över anställda i medlemsföretagen inte begränsas till åldersgruppen 16-64 år.⁴ Det betyder att ca 475.000 anställda finns på arbetsplatser utan kollektivavtal. Alla tal avser i Sverige folkbokförda personer.⁵

Vid slutet av 2012 hade arbetsgivarorganisationerna inom privat sektor sammanlagt 66.800 medlemsföretag med anställda, varav Svenskt Näringsliv (SN) svarade för 50.100 (de 9.500 SN-företagen utan anställda exkluderade) och övriga arbetsgivarorganisationer för 16.600. Dessa 66.800 till arbetsgivarorganisationer anslutna företag utgjorde ungefär en fjärdedel – 23 procent – av samtliga 289.700 företag med anställda som enligt SCB:s företagsregister fanns i privat sektor november 2012 – se **tabell 5**.⁶ Om man som mått på arbetsgivarnas *organisationsgrad* använder *andelen företag* anslutna till arbetsgivarorganisationer blir denna således 23 procent. Som framgår av avsnittet ”Fack och arbetsgivare: olika utveckling av organisationsgraden” uppskattas arbetsgivarnas organisationsgrad till 31 procent år 2012 om man utesluter de företag där ägaren själv kan antas vara den ende anställda.⁷ Denna siffra – 31 procent till arbetsgivarorganisationer anslutna företag år 2012 – överensstämmer väl med de 32 procent organiserade företag i storleksklassen 1-49 anställda år 2010 som anges i **tabellerna 12-13**. Med tanke på att det överväldigande antalet företag har mindre än 50 anställda bör arbetsgivarnas organisationsgrad mätt på detta sätt bli densamma antingen man räknar på samtliga företag med anställda eller ”endast” de med 1-49 anställda. Om man som mått på arbetsgivarnas organisationsgrad utgår från *andelen anställda* i företag anslutna till en arbetsgivarorganisation väger företagen med minst 50 anställda betydligt tyngre, vilket avspeglas i en organisationsgrad om 80 procent 2010 och 81 procent 2012 (**tabell 15**).

Antalet företag med hängavtal var enligt Foras register⁸ 64.200 år 2012, men där ingår även de företag inom Svenskt Näringsliv som har hängavtal för en del av sina anställda.⁹ Antalet utanför arbetsgivarorganisationerna stående företag med hängavtal är följaktligen färre än 64.200. Det innebär att det i **tabell 5** summerade antalet företag med kollektivavtal (131.000) är en överskattning och att antalet kollektivavtalslösa företag underskattas i motsvarande grad. Därtill kommer att ca 4.000 SN-företag inom främst Svensk Handel,

⁴ Som redan påpekats i Anmärkning 2 under tabell 3.

⁵ Antalet anställda i företag utan kollektivavtal blir något högre om till Sverige utstationerade arbetstagare i företag utan kollektivavtal inkluderas.

⁶ Privata svenska och utlandsägda företag med anställda (kategorin 0 anställda subtraherad), de svenska uppdelade på företag som ingår i koncerner och företag som inte gör det.

⁷ Se fotnot 19 nedan angående alternativ beräkningsmetod där andelen *anställda* i företag som är med i en arbetsgivarorganisation inte tas som utgångspunkt för beräkningarna utan istället andelen *företag* med anställda som är anslutna till en arbetsgivarorganisation.

⁸ Enligt Foras register 2013-11-12. Rapporteringen till Fora sker med ett års förskjutning varför talet avser 2012.

⁹ Vanligen hängavtal avseende annat förbund inom Svenskt Näringsliv än det som företaget självt tillhör.

Almega Tjänsteföretagen och Medieföretagen saknar kollektivavtal (om facket begär det sker så kallad inkoppling på respektive kollektivavtal). Sammantaget betyder detta att antalet företag utan kollektivavtal är fler än de 158.700 som anges i tabellen.¹⁰

Tabell 5. Antalet företag anslutna till arbetsgivarorganisationer, antalet företag med hängavtal och antalet företag utan kollektivavtal 2012 (privat sektor)

	Antal företag	Antal anställda**
Svenskt Näringsliv	50.100* (17%)	1.823.200*** (65%)
Andra arbetsgivarorganisationer	16.600 (6%)	337.400 (12%)
Summa organiserade arbetsgivare	66.800 (23%)	2.160.600*** (77%)
Företag med hängavtal****	64.200 (22%)	177.500 (6%)
Summa företag med kollektivavtal	131.000 (45%)	2.338.100 (84%)
Företag utan kollektivavtal	158.700 (55%)	451.000 (16%)
<i>Do alternativ beräkningsmetod</i>	<i>< 100.000 (46%)</i>	<i>451.000 (16%)</i>
Samtliga företag med anställda	289.700 (100%)	2.789.100 (100%)

Anm. 1. Kolumnen "Antal anställda" har framräknats fristående från beräkningarna av "Antal företag", nämligen i samband med att kollektivavtalens täckningsgrad och arbetsgivarnas organisationsgrad (utifrån andelen anställda i företag som tillhör arbetsgivarorganisationer). Antalet företag (exklusive de med 0 anställda) i Svenskt Näringsliv har hämtats från Svenskt Näringslivs hemsida "Så stora är våra medlemsföretag" (uppdaterad 2012-11-12) (nedladdad 2014-01-08), medan totala antalet företag med anställda hämtats från SCB:s företagsregister (se Anm. 2 nedan). Antalet företag med hängavtal: statistik från Fora. Gruppen "Andra arbetsgivarorganisationer" innehåller 577 kommunala företag anslutna till Kommunala Företagens Samorganisation (KFS) samt ett antal kommunala företag inom Arbetsgivarförbundet Pacta.

Anm. 2. De 289.700 företagen i nedersta raden har fått genom att i SCB:s företagsregister addera antalet företag i kategorierna "privata svenska, ej koncern" (1.023.891 företag), "privat svenskt, koncern" (85.854 företag) och "utlandsägda" (23.832 företag) och från dessa totalt 1.133.577 företag subtrahera de 843.874 företagen med 0 anställda, varefter 289.703 företag återstår. Som företag räknas i företagsregistret bl. a. alla juridiska personer med organisationsnummer samt fysiska personer som uppfyller minst ett av kriterierna momsregistrerad, arbetsgivarregistrerad, har inregistrerad firma respektive F-skatteregistrerad. Exempel bland privatägda företag är, förutom vad som vanligen avses med företag, ekonomiska föreningar, a-kassor, ideella föreningar och trossamfund. Till skillnad från i arbetskraftsundersökningarna (AKU) räknas inte statliga och kommunala bolag till privat sektor. Statliga företag som LKAB och SJ (båda medlemmar i Svenskt Näringsliv) ingår således inte i de 289.700 företagen.

* Exklusive företag med 0 anställda men inklusive företag anslutna till branschföreningar.

** Individer 15-74 år.

*** Exklusive anställda i företag utan kollektivavtal i Svenskt Näringslivs arbetsgivarförbund.

**** Antalet företag med hängavtal inkluderar företag i Svenskt Näringsliv med hängavtal. Antalet anställda som omfattas av hängavtal avser enbart anställda i företag som inte tillhör en arbetsgivarorganisation.

Källor: Statistik från arbetsgivarorganisationer, SCB: Företagsregistret och AKU, samt Fora.

Å andra sidan bör företagen där ägaren själv är den ende anställda räknas bort, närmare bestämt uppskattningsvis 74.600 företag (siffran kan i verkligheten var lägre; se fotnot 19 nedan). Då återstår sannolikt färre än 100.000 företag utan kollektivavtal. I så fall blir de

¹⁰ 289.700 (samtliga privatägda företag med anställda) minus 131.000 (företag med kollektivavtal) = 158.700 (företag utan kollektivavtal)

kollektivavtalslösa företagens andel av samtliga företag med anställda inte 55 procent utan snarare omkring 46 procent (**tabell 5**).¹¹

Företagens storleksfördelning inom olika arbetsgivarorganisationer

I **tabell 6** jämförs storleksfördelningen hos samtliga företag i privat sektor med hur det ser ut inom Svenskt Näringsliv (SN). SN-företagen omfattade år 2012 65 procent av alla *anställda* inom privat sektor (**tabell 5**), men samtidigt utgjorde de endast 17 procent av *företagen* med anställda (**tabell 6**). Om man utgår från *antalet medlemsföretag* i olika storleksklasser domineras Svenskt Näringsliv av *mycket små* företag – sex av tio SN-företag finns i intervallet 1-9 anställda (**tabell 6**). Detta hindrar inte att Svenskt Näringsliv har en mycket låg organisationsgrad bland de allra minsta företagen, de så kallade mikroföretagen. Av de totalt 248.800 företagen med 1-9 anställda i Sverige år 2012 var endast 30.100 eller 12 procent anslutna till Svenskt Näringsliv. Det överväldigande antalet av de minsta företagen står med andra ord utanför Svenskt Näringsliv (och också utanför de andra arbetsgivarorganisationerna).

Tabell 6. Antal företag i olika storleksklasser november 2012, varav anslutna till Svenskt Näringsliv

	Antal företag			Antal årsanställda***
Antal anställda	Alla	Svenskt Näringsliv	SN:s andel	Svenskt Näringsliv
1-9	248.800* (86%)	30.100 (60%)	12%	117.500 (7%)
10-49	34.400 (12%)	15.300 (30%)	44%	321.500 (19%)
Summa 1-49	283.200 (98%)	45.375 (90%)	16%	439.000 (26%)
50-249	5.400 (2%)	3.837 (8%)	71%	384.600 (23%)
250-499	600 (0%)	501 (1%)	90%	178.300 (11%)
Summa 50-499	6.000 (2%)	4.338 (9%)	72%	562.900 (34%)
500-	500 (0%)	430 (1%)	89%	678.600 (40%)
Summa	289.700 (100%)	50.100** (100%)	17%	1.680.500 (100%)

* Varav 206.800 med 1-4 anställda, vilket utgör 71 procent av alla privatägda företag med anställda.

** Exklusive företag med 0 anställda men inklusive företag anslutna till branschföreningar.

*** Årsanställda (heltidsekvivalenter), vilket motsvarar ca 1.847.000 individer.

Anm. 1. Antal företag enligt företagsregistret avser november 2012. Antal företag i Svenskt Näringsliv per 2012-11-12.

Anm. 2. Företag med 1-9 anställda brukar betecknas som mikroföretag, de med 10-49 anställda som små företag, de med 50-249 anställda som medelstora företag samt de med minst 250 anställda som stora företag.

Källor: SCB Företagsregistret, Svenskt Näringsliv

¹¹ Grovt räknat 100.000 företag dividerat med 215.100 (289.700 minus 74.600) = 46 procent.

Företag med minst 250 anställda räknas i statistiken som *stora företag*. Hos Svenskt Näringsliv utgjorde dessa endast 2 procent av medlemsföretagen 2012 men svarade för drygt hälften av de anställda, närmare bestämt 51 procent (**tabell 6** och **tabell 7**).¹² De stora företagen har således i egenskap av stora arbetsgivare en synnerligen stark ställning inom SN. Det blir ännu tydligare om koncernföretagen räknas ihop med sina dotterbolag, vilket naturligtvis medför att fler företag och fler anställda hamnar över 250-strecket. Sådan statistik finns dock inte tillgänglig. Som jämförelse kan nämnas att hos Arbetsgivaralliansen, som rymmer många ideella organisationer, svarade de nio arbetsgivarna med minst 250 anställda för endast 0,3 procent av medlemmarna (**tabell 7**). Detta kontrasterar skarpt mot Bankernas Arbetsgivarorganisation (BAO), som är den i särklass mest storföretagsdominerade arbetsgivarorganisationen. Andelen stora företag (13 procent) är mer än fem gånger högre än inom Svenskt Näringsliv (2 procent) om man räknar med en decimal (12,8 respektive 2,46 procent). Men det är först när man ser på företagen som *arbetsgivare* som de stora företagens dominans inom BAO blir fullt synlig. År 2012 svarade företagen med minst 250 anställda för 86 procent av de anställda i medlemsföretagen. Enbart företagen med minst 500 anställda hade 78 procent av de anställda. Det är väsentligt högre andelar än hos Svenskt Näringsliv där företagen med 250 anställda eller därutöver svarade för 51 procent av de anställda och de med minst 500 anställda för 40 procent (**tabell 6**).

Tabell 7. Antal företag i olika storleksklasser inom ett urval arbetsgivarorganisationer

Antal Anställda	Antal företag				
	BAO 2012	KFS* 2013	Svenskt Näringsliv 2012	Fastigo 2012	Arbetsgivar- Alliansen 2014
1-9	18 (13%)	193 (34%)	30.100 (60%)	876 (73%)	2.494 (82%)
10-49	50 (35%)	220 (39%)	15.300 (30%)	229 (19%)	481 (16%)
Summa 1-49	68 (48%)	413 (73%)	45.375 (90%)	1.105 (91%)	2.975 (97%)
50-249	55 (39%)	135 (24%)	3.837 (8%)	92 (8%)	75 (2%)
250-499	10 (7%)	11 (2%)	501 (1%)	11 (1%)	5 (0%)
Summa 50-499	65 (46%)	146 (26%)	4.338 (9%)	103 (9%)	80 (3%)
500-	8 (6%)	3 (1%)	430 (1%)	0 (0%)	4 (0%)
Summa	141 (100%)	569 (100%)	50.100 (100%)	1.208 (100%)	3.058 (100%)
därav 250-	18 (12,8%)	14 (2,46%)	931 (1,9%)	11 (0,9%)	9 (0,3%)

* Företagen anslutna till KFS (Kommunala Företagens Samorganisation) är här bara medtagna som jämförelse. I Företagsregistret räknas de i motsats till i AKU inte till privat sektor.

Anm. Arbetsgivaralliansen per 20/5 2014, KFS 31/12 2013, BAO 1/10 2012, Fastigo 31/12 2012 och Svenskt Näringsliv 12/11 2012.

Källor: information från respektive arbetsgivarorganisation, angående Svenskt Näringsliv från dess hemsida "Så stora är våra medlemsföretag" (uppdaterad 2012-11-12) (nedladdad 2014-01-08).

¹² Kategoriera 250-499 anställda och 500- anställda summerade.

Eftersom de 248.800 minsta företagen (1-9 anställda) år 2012 utgjorde hela 86 procent av alla företag med anställda och endast en bråkdel av dem är anslutna till arbetsgivarorganisationer omfattar de oorganiserade företagen det överväldigande flertalet inte bara av *de minsta* företagen utan också av *alla* företag (**tabell 6**). Som vi sett uppgick arbetsgivarnas organisationsgrad beräknad på detta sätt till 23 procent år 2012, vilket innebär att 77 procent av alla företag med anställda inte tillhörde någon arbetsgivarorganisation. Det typiska företaget utanför arbetsgivarorganisationerna är således ett mycket litet företag (högst 9 anställda). Redan i intervallet 10-49 anställda var 44 procent anslutna till Svenskt Näringsliv år 2012. Inklusivt de andra arbetsgivarorganisationerna kan man räkna med att mer än vartannat företag i denna grupp var organiserat, sannolikt omkring 60 procent¹³ – jämför **tabell 13** nedan där storleksindelningen dock är något annorlunda. Att Svenskt Näringslivs organisationsgrad stiger med företagsstorleken illustreras tydligt av att 71 procent av företagen med 50-249 anställda var medlemmar 2012 och att detsamma gällde nio av tio företag med minst 250 anställda.

Andelen småföretag med respektive utan kollektivavtal

Enligt en undersökning som Företagarna låtit Sifo göra hade 42 procent av företagen med 1-49 anställda kollektivavtal år 2010, vilket fördelas på 30 procent med reguljärt kollektivavtal, 11 procent med hängavtal samt 2 procent med både kollektivavtal och hängavtal (**tabell 8**; avrundningar medför att delposterna adderade blir 42 procent och inte 43 procent).¹⁴ Resultatet från denna *urvalsundersökning* – dvs 42 procent med kollektivavtal 2010 – överensstämmer väl med beräkningarna i **tabell 5** avseende *samtliga* företag med anställda i privat sektor (45 procent 2012). När det gäller den lilla skillnad som ändå finns hade man kunnat förvänta sig att andelen som avser hela den privata sektorn hade varit lägre än den som endast omfattar småföretagen. Å andra sidan är, som framgått, det överväldigande antalet företag små eller mycket små, varför det inte bör vara någon större skillnad. Båda talen är behäftade med viss osäkerhet. De 45 procenten med kollektivavtal i totalundersökningen kan behöva justeras både nedåt (medlemsföretag i Svenskt Näringsliv utan kollektivavtal inkluderade) och uppåt (företag där ägaren är den ende anställda borde exkluderas ur

¹³ Som framgår av **tabell 5** var Svenskt Näringslivs organisationsgrad nästan tre gånger högre än de övriga arbetsgivarorganisationerna tillsammans (17 procent respektive 6 procent). Utifrån SN:s organisationsgrad om 44 procent i detta intervall finns det skäl att anta att den samlade organisationsgraden blir ca 60 procent (44 procent plus en dryg tredjedel av 44 procent).

¹⁴ Uppgifterna från undersökningen får tolkas med viss försiktighet eftersom bortfallet var 41 procent (59 procent av de tillfrågade besvarade frågorna; Flodérus sid 3).

beräkningarna) varvid resultatet kan förväntas bli en uppjustering (**tabell 5**). Urvalsundersökningens 42 procent företag med kollektivavtal är något osäker med tanke på att fyra av tio tillfrågade företag inte besvarade frågan, varav den stora majoriteten angav principiella skäl.

Enligt urvalsundersökningen saknade således nästan sex av tio småföretag (58 procent) kollektivavtal hösten 2010. Men då bör man hålla i minnet att de flesta småföretag (och företag överhuvudtaget) är mycket små. Av de 248.800 mikroföretagen (1-9 anställda) 2012 svarade de med 1-4 anställda för så mycket som 206.800 stycken eller 71 procent av alla de 289.700 privatägda företagen med minst en anställd.¹⁵ Vart tredje företag med 1-4 anställda hade dock kollektivavtal år 2010. Som framgår av **tabell 8** stiger denna andel snabbt med antalet anställda. Nästan sju av tio företag med 5-19 anställda hade kollektivavtal och nästan nio av tio med 20-49 anställda. I absoluta tal dominerade de allra minsta företagen (1-4 anställda) gruppen kollektivavtalslösa företag: ca 99.000 av de 115.000 företagen som 2010 inte hade någon form av kollektivavtal.

Tabell 8. Andel småföretag (1-49 anställda) med kollektivavtal i olika storleksklasser 2010

Antal Anställda	Kollektivavtal	Hängavtal	Både och*	Summa med avtal	Andel utan avtal	Antal med avtal	Antal utan avtal
1-4	22%	9%	2%	33%	67%	ca 50.000	ca 100.000
5-19	50%	15%	3%	68%	32%	ca 32.000	ca 15.000
20-49	68%	13%	6%	87%	13%	ca 3.000	ca 500
Summa 1-49	30%	11%	2%	42%	58%	ca 83.000	ca 115.000

*Både kollektivavtal och hängavtal

Anm. Frågan som ställdes i undersökningen var: ”Har ditt företag kollektivavtal, genom medlemskap i en arbetsgivarorganisation, eller hängavtal?” Av de 4.150 företag som hösten 2010 besvarade frågan hade 1.518 företag 1-4 anställda, 2.242 företag 5-19 anställda och 390 företag 20-49 anställda (uppgift från René Bongard, Företagarna). Andelen företag som besvarade frågorna var 59 procent. Bortfallet var således 41 procent, varav den övervägande delen vägrade svara av principiella skäl. Man kan fråga sig om de som saknar kollektivavtal (eller hängavtal) är överrepresenterade bland dem som vägrade svara av principiella skäl. Sifo:s småföretagsbarometer innehåller företag som räknas till ”den privata affärsdrivande sektorn inom svenskt näringsliv” (Björn Flodérus *Undersökningspopulation och metodik* TNS SIFO, sid. 2). Företag inom jord- och skogsbruk är exkluderade liksom företag som ingår i koncerner med totalt fler än 49 anställda. Urvalet gjordes ur en population om totalt 197.695 småföretag ur SCB:s Företagsregister. Av dem hade 147.129 1-4 anställda, 46.823 5-19 anställda och 3.743 20-49 anställda.

Källa: Sifo och Företagarna 2011 samt egna beräkningar (antal företag med och utan kollektivavtal)

¹⁵ Beräkningar utifrån Företagsregistret (SCB). Om företag som tillhör svensk koncern exkluderas ur beräkningarna fanns det november 2012 i privat sektor 183.573 svenskägda och 3.752 utlandsägda företag med 1-4 anställda, dvs sammanlagt 187.325 företag. Dessa svarade för 77 procent av de 242.977 privatägda företagen med anställda (företag ägda av svensk koncern exkluderade).

Hängavtalen var 2010 vanligast bland företagen med 5-19 anställda (15 procent) och de med 20-49 anställda (13 procent). Av de allra minsta företagen (1-4 anställda) hade 9 procent hängavtal, men där svarade hängavtalen å andra sidan för mellan vart tredje och vart fjärde företag med avtal, vilket är klart högre än i någon av de andra storleksklasserna. Relativt sett är hängavtalen således vanligast i de allra minsta företagen.

Vid en jämförelse mellan de undersökningar som Företagarna lät Sifo göra 2005, 2007 och 2010 framträder en mindre minskning av andelen småföretag med kollektivavtal, närmare bestämt från 44 till 42 procent (**tabell 9**). Den kraftiga minskningen av ”vet ej”-svar ligger främst bakom ökningen av andelen kollektivavtalslösa företag från 51 till 58 procent.

Tabell 9. Andelen småföretag med respektive utan kollektivavtal 2005-2010.

Företag med 1-49 anställda	2005	2007	2010	Förändring 2005-2010
Kollektivavtal (inklusive hängavtal)	44%	41%	42%	- 2 procentenheter
Inget kollektivavtal	51%	57%	58%	+ 7 procentenheter
”Vet ej”-svar	5%	2%	0%	- 5 procentenheter

Källa: Sifo och Företagarna 2011 (sid. 4).

Såväl reguljära kollektivavtal som hängavtal är vanligare inom industrin och byggbranschen än inom tjänstenäringarna (**tabell 10**). Skillnaden är allra störst för hängavtalen. Bland småföretagen (1-49 anställda) är hängavtalen drygt dubbelt så vanliga inom industrin och byggbranschen som inom tjänstenäringarna (17-18 procent respektive 8 procent). Sammanlagt har drygt två av tre industriföretag (67 procent) och nästan sex av tio byggföretag (58 procent) kollektivavtal (inklusive) jämfört med knappt fyra av tio inom tjänstenäringarna (38 procent).

Vid en mer detaljerad branschuppdelning framgår att variationerna mellan olika *tjänstenäringar* är betydande: från ca 64 procent med kollektivavtal i transportbranschen och 61 procent i hotell- och restaurangbranschen till 48 procent inom handeln, ca 40 procent inom utbildning och vård (i privat regi) och 22 procent i kategorin ”övriga tjänster”. I den senare ingår bland annat datakonsulter, fastighetsbolag, konsultbyråer, reklambyråer och företag inom fastighetsservice, t ex städfirmor. I denna del av tjänstesektorn saknade således nästan åtta av tio företag med 1-49 anställda kollektivavtal år 2010.

Tabell 10. Andel småföretag (1-49 anställda) med respektive utan kollektivavtal i olika branscher 2010

	Reguljärt kollektivavtal	Hängavtal	Både och*	Summa med kollektivavtal	Kollektivavtal Saknas
Industri mm	46%	17%	4%	67%	33%
Byggbranschen	36%	18%	4%	58%	42%
Handel	39%	8%	1%	48%	52%
Transport	44,5%	16,5%	2,5%	63,5%	36,5%
Hotell & restaurang	41%	19%	1%	61%	39%
Utbildning & vård	34%	6%	1%	40,5%	59,5%
Övriga tjänster	14%	6%	2%	22%	78%
Tjänster totalt**	28%	8%	2%	38%	62%
Totalt	30%	11%	2%	42%	58%
Antal företag i undersökningen***	1.331	467	91	1.889	2.389

* Både kollektivavtal och hängavtal.

** Handel, transport, hotell & restaurang, utbildning & vård samt övriga tjänster.

*** Viktat antal företag i undersökningen: 4.277. Fördelade på bransch svarade industri mm för 552, byggbranschen för 575, handel för 1.037, transport för 263, hotell & restaurang för 191, utbildning & vård för 186 och övriga tjänster för 1.472. Antalet företag i undersökningen (oviktat) var 4.150 (antalet som svarade på Sifo:s enkät).

Anm. Industri mm (inklusive mineralutvinning, elproduktion, vattenförsörjning, avfallshantering mm, det vill säga B-E): SNI 05-39

Byggbranschen (F): SNI 41-43

Handel (inklusive reparation av motorfordon och motorcyklar; G): SNI 45-47

Transport (inklusive magasinering; H): SNI 49-53

Hotell & restaurang (I): SNI 55-56

Utbildning & Vård (inklusive omsorg och sociala tjänster; P-Q): SNI 85-88

Övriga tjänster: SNI 58-82 (förlagsverksamhet, datakonsulter och andra informationstjänster, finansverksamhet, fastighetsverksamhet, uppdragsverksamhet, uthyrningsverksamhet, fastighetsservice, callcenterverksamhet och andra stödtjänster; J-N), 90-98 (kultur mm; R-T).

Alla tjänster: SNI 45-98

Alla näringar: SNI 05-98

Källa: sammanställning av data som körts fram av René Bongard, Företagarna

I *Stockholmsområdet* var andelen småföretag som 2010 saknade kollektivavtal ännu högre. Inom gruppen ”övriga tjänster” (här inklusive vård & utbildning) hade nästan nio av tio företag inte tecknat något avtal (**tabell 11**). Även i näringar som handel, hotell & restaurang och transporter var andelen kollektivavtalslösa företag påfallande hög. I genomsnitt saknade två av tre företag i dessa näringar kollektivavtal 2010 i Stockholms län jämfört med vartannat i riket i sin helhet. Också inom industrin och byggbranschen var kollektivavtalstäckningen avsevärt lägre än på riksplanet: 35 procent av länets småföretag i byggbranschen hade avtal mot 58 procent i riket. Motsvarande siffror inom industrin var 45 respektive 67 procent. Skillnaderna är således stora inte bara mellan olika *branscher* utan också *geografiskt*. Totalt

sett hade 24 procent av småföretagen i Stockholms län kollektivavtal 2010 (**tabell 11**) jämfört med 44 procent i hela riket (**tabell 10**).

Tabell 11. Andel småföretag (1-49 anställda) med respektive utan kollektivavtal i olika branscher i Stockholms län 2010

	Reguljärt kollektivavtal	Hängavtal	Både och*	Summa med Kollektivavtal	Kollektivavtal saknas
Industri mm	36%	9%	0%	45%	55%
Byggbranschen	21%	13%	1%	35%	65%
Handel, hotell & restaurang och transport	32%	4%	0%	36%	64%
Övriga tjänster inklusive vård & utbildning	10%	1%	2%	12,5%	87,5%
Totalt	19%	4%	1%	24%	76%
Antal företag i undersökningen**	229	43	14	ca 286	1.186

* Både kollektivavtal och hängavtal.

** Viktat antal företag i undersökningen: 1.186. Fördelade på bransch svarade industri mm för 59, byggbranschen för 151, handel, transport och hotell & restaurang för 357 samt övriga tjänster inklusive utbildning & vård för 620.

Källa: sammanställning av data som körts fram av statistiker René Bongard, Företagarna

Arbetsgivarnas organisationsgrad bland småföretagen utifrån andelen företag anslutna till en arbetsgivarorganisation

Andelen småföretag anslutna till en *arbetsgivarorganisation* är naturligtvis lägre än kollektivavtalens täckningsgrad bland småföretagen. Vid beräkningen av arbetsgivarnas organisationsgrad inkluderas förutom företagen med reguljära kollektivavtal endast företagen som både har ett sådant avtal och ett hängavtal, medan företagen som *endast* har ett hängavtal utesluts. På frågan ”Har ditt företag kollektivavtal, genom medlemskap i en arbetsgivarorganisation, eller hängavtal?” svarade, som framgår av **tabellerna 8 och 10** ovan 30 procent ”kollektivavtal” (genom arbetsgivarorganisation) och 2 procent ”både kollektivavtal och hängavtal” (även dessa var medlemmar i en arbetsgivarorganisation). Det blir sammanlagt 32 procent, vilket är klart högre andel än de 23 procent (2012) som anges i **tabell 5**. Att kollektivavtalens täckningsgrad ändå blir ungefär densamma förklaras av den högre andelen företag med hängavtal som fåtts under de beräkningar som ligger till grund för **tabell 5** (22 procent med hängavtal) jämfört med andelen i **tabell 8** (sammanlagt 13 procent med hängavtal).

Som framgår av **tabell 12** tillhörde vart tredje företag med 1-49 anställda (32 procent) en arbetsgivarorganisation år 2010. I kategorin ”övriga tjänster” var endast 16 procent av

företagen anslutna, vilket kontrasterar mot 50 procent inom industrin och en nästan lika hög andel inom transportbranschen. Inom bygg-, handels- och hotell- och restaurangbranscherna tillhörde ca 40 procent av företagen med 1-49 anställda en arbetsgivarorganisation 2010.

Tabell 12. Andelen småföretag (1-49 anställda) i olika branscher anslutna till en arbetsgivarorganisation 2010

	Riket	Stockholms län
Industri mm	50%	36%
Byggbranschen	40%	23%
Handel	40%	Handel, transport, hotell & Restaurang 32%
Transport	47%	Se ovan
Hotell & restaurang	42%	Se ovan
Utbildning & vård	35%	Se nedan
Övriga tjänster*	16%	Övriga tjänster inkl. vård och utbildning 12%
Tjänster totalt**	29%	19%
Totalt	32%	21%

* Bland annat datakonsultföretag, fastighetsbolag, konsultbyråer, PR-firmor, reklambyråer, uthyrningsfirmor och fastighetsserviceföretag.

** Handel, transport, hotell & restaurang, utbildning & vård samt övriga tjänster.

Anm. Talen har erhållits genom att addera andelen småföretag med reguljära kollektivavtal och de som både har kollektivavtal och hängavtal. Avvikelser kan förekomma genom att additionen skett utifrån tal med en decimal.

Källa: beräkningar utifrån data som körts fram av René Bongard, Företagarna

Särskilt låg är organisationsgraden bland de allra minsta företagen. I genomsnitt tillhörde vart fjärde företag (24 procent) med 1-4 anställda en arbetsgivarorganisation 2010 (**tabell 13**). Andelen stiger sedan snabbt till drygt vartannat företag (53 procent) i intervallet 5-19 anställda och tre av fyra företag (74 procent) med 20-49 anställda.

Tabell 13. Andelen småföretag (1-49 anställda) i olika storleksklasser anslutna till en arbetsgivarorganisation 2010

Antal Anställda	Andel företag i arbetsgivarorganisationer	Antal organiserade	Antal oorganiserade
1-4	24%	ca 35.000	ca 112.000
5-19	53%	ca 25.000	ca 22.000
20-49	74%	ca 2.800	ca 900
Summa 1-49	32%	ca 63.000	ca 135.000

Källa: Sifo och Företagarna.

Kollektivavtalens täckningsgrad bland arbetare och tjänstemän

Inom privat sektor omfattar kollektivavtalen en klart lägre andel av tjänstemännen (77 procent 2014) än av arbetarna (94 procent) – se **tabell 14A**. Av betydelse är att hängavtal inte är lika vanliga bland tjänstemän (cirka 21 300 individer 2014) som bland arbetare (cirka 117 500 individer). Uppgifterna om hängavtalens omfattning bör betraktas med viss försiktighet eftersom en del tjänstemannafack saknar uppgifter om hur många medlemmar som berörs av sådana avtal. För det andra rymmer LO-förbunden en del tjänstemän som i vissa arbetsgivarorganisationers statistik klassificeras som arbetare. Å andra sidan förekommer det att arbetare under medarbetaravtal inte klassificeras som arbetare. Sammantaget innebär detta att kollektivavtalens täckningsgrad sannolikt underskattas bland tjänstemännen och överskattas bland arbetarna. Som framgår av **tabell 14A** är skillnaden mellan arbetare och tjänstemän betydligt mindre vad gäller andelen som omfattas av *reguljära* kollektivavtal inom privat sektor: 85 respektive 76 procent 2014.

Tabell 14A. Andel arbetare och tjänstemän (%) i Sverige som täcks av kollektivavtal 2011-2014

Kategori	Privat sektor	- därav		Offentlig sektor	Alla sektorer
		Hängavtal	Övriga avtal		
2011					
Arbetare	90	11	79	100	92
Tjänstemän	78	2	76	100	86
Alla	84	6	77	100	89
2012					
Arbetare	94	11*	83	100	95
Tjänstemän	78	2	76	100	86
Alla	85	6	78	100	90
2013					
Arbetare	94	12	83	100	96
Tjänstemän	77	1	75	100	85
Alla	84	6	78	100	89
2014					
Arbetare	94	9	85	100	95
Tjänstemän	77	1	76	100	86
Alla	85	5	80	100	90

Anm. År 2014 justerat 8/3 2016.

Enligt **tabell 14A** ökade andelen arbetare under reguljära kollektivavtal inom privat sektor med sex procentenheter mellan 2011 och 2014. Mycket talar för att detta ger en starkt överdriven bild av utvecklingen och avspeglar svårigheterna att separat beräkna

kollektivavtalens omfattning för arbetare och tjänstemän. Det förefaller mindre sannolikt att så mycket som 94 procent av arbetarna 2014 omfattades av kollektivavtal (inklusive hängavtal). Om de cirka 18 000¹⁶ utstationerade arbetstagare som finns inom LO-området räknas in i arbetskraften liksom hälften av de privatanställda som i statistiken varken klassificeras som arbetare eller tjänstemän sjunker täckningsgraden. Därtill kommer det numera stora antalet utländska, ej i Sverige folkbokförda, chaufförer på svenska vägar.¹⁷

En uppskattning som ger en alternativ uppfattning om kollektivavtalstäckningen hos privatanställda arbetare och tjänstemän kan göras med hjälp av uppgifter från SCB. Antalet tjänstemän som i privat sektor var organiserade i ett LO-förbund år 2014 översteg antalet arbetare i TCO- och Sacoförbunden med 20.000 individer (exklusive studerandemedlemmar som deltidsarbetar i LO-yrken). Det motsvarar ca 2,4 procent av LO-medlemmarna i privat sektor. Samma proportion tillämpas på antalet individer under LO-avtal i privat sektor (2,4 procent av 1.088.000) vilket betyder ca 25.800 privatanställda tjänstemän under reguljära LO-avtal. Därtill kommer 2,4 procent av de 117.500 individerna under hängavtal på LO-området, vilket ger ett tillskott på ca 2.800 tjänstemän under hängavtal. Dessa sammanlagt 28.500 individer inkluderas vid beräkningen av kollektivavtalens täckningsgrad bland tjänstemän och motsvarande nedskrivning görs av antalet individer på reguljära avtal och hängavtal på arbetsidan. Det visar sig då att 79 procent av tjänstemännen i privat sektor år 2014 täcktes av kollektivavtal och 92 procent av arbetarna (**tabell 14B**). Det blir med andra ord en klart mindre skillnad mellan privatanställda tjänstemän och arbetare än de 77 procent respektive 94 procent som anges i **tabell 14A**.

Tabell 14B. Andel arbetare och tjänstemän 16–64 år, i procent, som täcks av kollektivavtal 2014 (justerade tal)

Kategori	Privat sektor	- därav		Offentlig sektor	Alla sektorer
		Hängavtal	Övriga avtal		
2014					
Arbetare	92	9	83	100	94
Tjänstemän	79	2	78	100	87
Alla	85	5	80	100	90

Anm. År 2014 justerat 8/3 2016.

De tretton procentenheters differens mellan arbetare och tjänstemän som redovisas i **tabell 14B** inom privat sektor avseende kollektivavtalens täckningsgrad 2014 krymper till sju

¹⁶ Varav ca 15.000 inom Byggnads rekryteringsområde (Jonsson & Larsson 2013: 11).

¹⁷ Enligt en räkning i Göteborgs hamn under två veckor 2013 hade två tredjedelar av bilarna utländska chaufförer fördelade lika på svenska och utländska bilar (Sternberg 2013:13).

enheter när även offentlig sektor inkluderas. Det beror på att en högre andel av tjänstemännen jämfört med arbetarna är offentliganställda (nästan fyra av tio tjänstemän, men bara var fjärde arbetare 2014). Följaktligen får den 100-procentiga täckningsgraden inom offentlig sektor störst genomslag hos tjänstemännen.

Fack och arbetsgivare: olika utveckling av organisationsgraden

Den fackliga organisationsgraden har gått ned sedan 1990-talets mitt (**tabell 15**).¹⁸ Under åren 2007 och 2008 var nedgången så kraftig att man kan tala om ett medlemsras. Bland privatanställda löntagare sjönk den fackliga organisationsgraden mellan 2006 och 2008 från 71 till 65 procent (årsgenomsnitt). Även den totala fackanslutningen sjönk med sex procentenheter eller från 77 procent 2006 till 71 procent 2008. Därefter har en stabilisering ägt rum.

Till skillnad från den fackliga anslutningen har arbetsgivarnas organisationsgrad varit relativt stabil de senaste tio–femton åren, om man som mått använder andelen löntagare i företag och verksamheter som är anslutna till en arbetsgivarorganisation. En konsekvens är att arbetsgivarnas organisationsgrad i både privat sektor och totalt sett numera är avsevärt högre än den fackliga organisationsgraden. År 2014 arbetade 82 procent av alla privatanställda i företag som var anslutna till en arbetsgivarorganisation. Andelen fackligt anslutna i privat sektor var samma år 64 procent. År 2000 låg den fackliga organisationsgraden bland privatanställda på ungefär samma nivå som arbetsgivarnas organisationsgrad i privat sektor (74 respektive 75 procent). Även på arbetsmarknaden i dess helhet var organisationsgraden år

¹⁸ Ett alternativt sätt att beräkna arbetsgivarnas organisationsgrad i privat sektor är att dividera antalet medlemmar i arbetsgivarorganisationer med antalet företag i privat sektor som i SCB:s företagsregister har minst en anställd. Eftersom det i aktiebolag med endast en anställd i regel är ägaren själv som är den anställda finns det anledning att exkludera dessa företag, som i november 2014 svarade för 85 000 av de totalt 303 500 företagen med minst en anställd. Genom att dividera de 66 000 organiserade företagen med anställda år 2014 med de totalt 218 500 arbetsgivarna (303 500 minus 85 000) fås en organisationsgrad på 30 procent. Eftersom ägaren inte alltid är den anställda i aktiebolag med en anställd är den verkliga organisationsgraden lägre än 30 procent (om antalet aktiebolag med endast en anställd och där ägaren inte är denne varit känt hade inte så många som 85 000 företag subtraheras från de 303 500 företagen med minst en anställd). Att arbetsgivarnas organisationsgrad ändå ligger omkring 30 procent antyds av den intervjuundersökning som Företagarna gjort i samarbete med Sifo avseende år 2010. Utifrån det material som då samlades in har de mindre företagens (1-49 anställda) beräknats till 32 procent år 2010. Eftersom företagen med 1-49 anställda svarar för så mycket som 98 procent av alla företag bör siffran 32 procent ge en uppfattning också om arbetsgivarnas organisationsgrad inom hela den privata sektorn.

Av flera skäl används inte denna beräkningsmetod (andelen företag som tillhör en arbetsgivarorganisation) vid internationella jämförelser, till exempel inom EU. För det första anses det mindre lämpligt att vikta alla företag lika eftersom ett stort företag omfattar en större del av arbetsmarknaden än ett litet. För det andra bestäms en arbetsgivarorganisations styrka i förhållande till de fackliga motparterna snarare på antalet anställda som den täcker in än på antalet anslutna företag. Genom att istället utgå från andelen av de anställda som finns i företag anslutna till en arbetsgivarorganisation får man för det tredje ett mått som är jämförbart med den fackliga organisationsgraden och kollektivavtalens täckningsgrad.

2000 nästan densamma hos facken (81 procent) och arbetsgivarna (83 procent), men därefter har en betydande olikhet uppstått. År 2014 var arbetsgivarnas organisationsgrad 18 procentenheter högre än löntagarnas. Fackmedlemmarna utgjorde detta år 70 procent av alla anställda medan de till en arbetsgivarorganisation anslutna företagen och verksamheterna omfattade 88 procent av samtliga anställda. Enbart företagen i Svenskt Näringsliv (SN) omfattade 2014 69 procent av alla privatanställda.

Tabell 15. Andel löntagare (%) i Sverige som täcks av arbetsgivarorganisationer respektive fackföreningar 1995-2014

	Arbetsgivarnas organisationsgrad											
Sektor	1995	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Privat	77	75	78	77	77	/ 80	81	80	80	81	80	82
- enbart SAF/SN	65	62	64	64	64	67	68	68	67	68	67	69
Offentlig	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Alla	86	83	86	85	84	/ 87	88	87	86	87	87	88
	Facklig organisationsgrad											
Sektor	1993	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Privat	78	74	72	71	68	65	65	65	65	65	65	64
Offentlig	94	92	89	88	86	84	84	85	83	83	83	82
Alla	85	81	78	77	73	71	71	71	70	70	70	70

Anmärkning 1. Angående brottet mellan 2007 och 2008 i arbetsgivarnas organisationsgrad, se anmärkning 1 under tabell 3.

Anmärkning 2. Arbetsgivarnas organisationsgrad avser andelen löntagare i företag och verksamheter anslutna till en arbetsgivarorganisation 31 december respektive år. Den fackliga organisationsgraden har erhållits genom specialbearbetningar av SCB:s arbetskrafts-undersökningar och avser årsgenomsnittet fackligt anslutna löntagare 16–64 år exklusive heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna. I en del utländska publikationer anges en alltför låg organisationsgrad för de svenska arbetsgivarna då man inte räknat om årsanställda (heltidsekvivalenter) hos bland annat SAF och Svenskt Näringsliv (SN) till individer eller uppmärksammat att det utöver SN finns cirka 15 arbetsgivarorganisationer inom privat sektor. Vid beräkningen av arbetsgivarnas organisationsgrad har antalet anställda hos arbetsgivarorganisationernas medlemmar dividerats med antalet anställda 16–64 år enligt arbetskraftsundersökningarna 4:e kvartalet respektive år.

Om i stället anställda 15–74 år används blir arbetsgivarnas organisationsgrad inom privat sektor 76 procent 2007, 80 procent 2008, 81 procent 2009, 80 procent 2010, 79 procent 2011, 80 procent 2012, 79 procent 2013 och 81 procent 2014. Motsvarande tal för privat och offentlig sektor sammantaget blir 84 procent 2007, 87 procent 2008, 87 procent 2009, 86 procent åren 2010-2013 samt 87 procent 2014.

Källa: Kjellberg 2009a samt kompletteringar.

Andelen fackligt anslutna löntagare har sjunkit sedan mitten av 1990-talet och allra mest bland de unga (**tabell 16**). Den efter svenska förhållanden mycket låga organisationsgraden bland de yngsta hänger samman med att mer än varannan anställd i åldersgruppen 16-24 år idag har en tidsbegränsat jobb och att många varvar perioder av sysselsättning och arbetslöshet. Vid 1990-talets början inskränkte sig andelen tidsbegränsat anställda till ca var tredje (för fackanslutningens utveckling ur ett längre tidsperspektiv – se **tabell 33** i Appendix 1).

Drygt sju av tio anställda i åldern 16-24 år har idag ett arbetaryrke.¹⁹ Många av dem finns i de privata tjänstenäringarna där den fackliga organisationsgraden är klart lägre än i industrin eller i den offentliga sektorn (**tabell 2**). Därtill kommer att det fackliga medlemsraset bland arbetare var betydligt kraftigare i dessa näringar (minus åtta procentenheter mellan 2006 och 2008) än i industrin (minus tre enheter) eller offentlig sektor (minus fyra enheter).

Tabell 16. Facklig organisationsgrad efter ålder i Sverige 1990-2015

Ålder	1990	1993	2000	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
16-24	62	69	52	46	40	36	35	34	34	36	36	35	35
25-29	78	81	74	68	64	61	59	60	58	57	58	58	59
16-29	69	76	64	58	53	49	48	48	47	47	47	47	48
Totalt													
30-44	85	86	82	77	74	72	72	73	72	71	71	71	70
45-64	88	89	88	85	82	81	80	80	80	80	80	80	79
16-64 totalt	81	85	81	77	73	71	71	71	70	70	70	70	69
Män	80	82	78	74	71	68	68	68	67	68	67	67	66
Kvinnor	83	87	83	80	76	74	74	75	73	73	73	73	73

Ålder	1990- 2012	1993- 2012	2006- 2007	2007- 2008	2008- 2012	2012- 2013	2013- 2014	2014- 2015	2006- 2015
16-24	-26	-33	-6	-4	0	0	-1	0	-11
25-29	-21	-24	-4	-3	-4	+1	0	+1	-9
16-29	-22	-29	-5	-4	-2	0	0	+1	-10
Totalt									
30-44	-14	-15	-3	-2	-1	0	0	-1	-7
45-64	-8	-9	-3	-1	-1	0	0	-1	-6
16-64 totalt	-11	-15	-4	-2	-1	0	0	-1	-8
Män	-12	-14	-3	-3	0	-1	0	-1	-8
Kvinnor	-10	-14	-4	-2	-1	0	0	0	-7

Anm. Anställda årsgenomsnitt. Heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna exkluderade. Specialbearbetningar av SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU).

Även de *utlandsfödda* är överrepresenterade bland arbetarna. Mer än femte arbetare var 2014 född i andra länder än Sverige jämfört med var åttonde tjänsteman.²⁰ Mellan 2006 och 2015

¹⁹ Av de anställda (exkl. heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna) svarade arbetarna 2013 för 71 procent i åldersgruppen 16-24 år, 46 procent 25-29 år, 33 procent 30-44 år, 40 procent 45-64 år samt 42 procent i hela gruppen 16-64 år. Bland *privatanställda* var arbetarnas andel 76 procent i åldern 16-24 år, 51 procent 25-29 år, 38 procent 30-44 år, 45 procent 45-64 år och 46 procent i hela gruppen 16-64 år. Hos *offentliganställda* var arbetarnas andel 61 procent i åldern 16-24 år (en numerärt mycket liten grupp), 32 procent 25-29 år, 26 procent 30-44 år, 32 procent 45-64 år samt 32 procent i hela gruppen 16-64 år. Arbetarna utgjorde således 32 procent av offentliganställda 2013 mot 46 procent av privatanställda.

²⁰ År 2015 var 23,54 procent av arbetarna och 13,9 procent av tjänstemännen födda utomlands. Exklusive heltidsstuderande som arbetar deltid. Motsvarande andelar inom privat sektor var 22,9 respektive 12,1 procent.

sjönk de utlandsfödda arbetarnas organisationsgrad inom privat sektor dubbelt så mycket som de svenskföddas: minus 24 respektive minus 12 procentenheter – se **tabell 17**. En del av förklaringen är de utlandsfödda arbetarnas överrepresentation i branscher där arbetarnas organisationsgrad sjönk allra mest, närmare bestämt de privata tjänstenäringarna där drygt var fjärde arbetare år 2015 var född utomlands.²¹ Se vidare Appendix 5 som innehåller facklig organisationsgrad för födda i Sverige och olika ländergrupper. Ännu fler tabeller (nr 34-38) som redovisar facklig organisationsgrad mm bland födda i Sverige och utomlands finns i Kjellberg 2010a (uppdaterad 2016).

Tabell 17. Facklig organisationsgrad för arbetare efter födelseland och sektor 2006-2015

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
<i>Privatanställda</i>										
Utlandsfödda	75	69	64	63	62	60	58	56	55	51
Födda i Sverige	74	70	68	67	66	65	65	64	63	62
Privatanställda totalt	74	70	67	66	65	64	63	62	61	59
<i>Offentliganställda</i>										
Utlandsfödda	85	84	80	79	80	77	77	73	72	71
Födda i Sverige	87	85	83	83	83	81	81	80	79	78
Offentliganställda totalt	87	85	83	82	83	80	80	79	77	77
<i>Arbetare totalt</i>										
Utlandsfödda	77	73	68	67	66	64	62	60	59	56
Födda i Sverige	77	74	71	71	70	68	69	67	66	65
Samtliga arbetare	77	74	71	70	69	67	67	66	64	63

	2006-2008	2006-2009	2006-2010	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2006-2015
<i>Privatanställda</i>							
Utlandsfödda	-9	-12	-15	-2	-1	-4	-24
Födda i Sverige	-6	-7	-8	-1	-1	-1	-12
Privatanställda totalt	-7	-8	-9	-1	-1	-2	-15
<i>Offentliganställda</i>							
Utlandsfödda	-5	-6	-5	-4	-1	-1	-14
Födda i Sverige	-4	-4	-4	-1	-1	-1	-9
Offentliganställda totalt	-4	-5	-4	-1	-2	0	-10
<i>Arbetare totalt</i>							
Utlandsfödda	-9	-10	-11	-2	-1	-3	-21
Födda i Sverige	-6	-6	-7	-2	-1	-1	-12
Samtliga arbetare	-6	-7	-8	-1	-2	-1	-14

²¹ De utlandsföddas andel 2015 var 26,9 procent.

Anm. 16-64 år; AKU exklusive heltidsstuderande med arbete vid sidan om studierna.

Det fackliga medlemsraset upphörde 2009 . . .

Som framgår av **tabellerna 1, 2 och 15** var den *genomsnittliga* organisationsgraden densamma 2008, 2009 och 2010, 71 procent. Det fackliga medlemsraset föreföll således ha upphört från 2009. Å andra sidan inträffade mellan 2008 och 2009 en nedgång i alla åldersgrupper utom i gruppen 30-44 år. Bland 25-29-åringarna sjönk organisationsgraden med två procentenheter mellan 2008 och 2009. Bidragande till att den genomsnittliga organisationsgraden ändå förblev oförändrat 71 procent var att de ungas (16-29 år) andel av de anställda minskade något samtidigt som de äldres (45-64 år) ökade.²² Det skedde således en sysselsättningsmässig förskjutning från åldersgruppen med lägst organisationsgrad till den med högst.

. . . men bilden mycket splittrad

Två förhållanden medverkade till att det fackliga medlemsraset avstannade under 2009, i varje fall om man ser på den genomsnittliga organisationsgraden: dels den ekonomiska krisen, dels att stora tjänstemannagrupper trots krisen fick sänkt a-kasseavgift. Vid en nedbrytning på arbetare/tjänstemän och olika branscher blir bilden, som framgår av **tabell 2**, delvis en annan med ett *fortsatt* medlemsras inom vissa grupper. Vi återkommer till hur de växande avgiftsskillnaderna mellan olika a-kassor är en av orsakerna till denna utveckling.

För den påtagliga vändning i den *genomsnittliga* andelen fackligt anslutna som ändå ägde rum mellan 2008 och 2009 spelade sannolikt den drastiskt försämrade *ekonomiska konjunkturen* en framträdande roll. I tider av osäkerhet och otrygghet brukar den svenska organisationsgraden stiga. Vid den omsvängning från högkonjunktur till massarbetslöshet som ägde rum under början av 1990-talet steg andelen fackligt anslutna från 81 procent 1990 till 85 procent 1993 trots den snabba nedgången i industrins sysselsättningsandel.

Till skillnad från när 1990-talskrisen slog igenom med full kraft uppvisade den djupa lågkonjunkturen denna gång en annan och betydligt mer splittrad bild. För det första *steg inte* den genomsnittliga organisationsgraden för löntagare. Det är anmärkningsvärt med tanke på att det ekonomiska läget genomgick en stark försämring redan under hösten 2008 och att arbetslösheten särskilt bland arbetarna låg på en mycket hög nivå under både 2009 och 2010.

²² Mellan 2008 och 2009 minskade åldersgruppen 16-29 år från 19,4 till 18,9 procent av de anställda, medan gruppen 45-64 år ökade från 42,0 till 42,8 procent. År 2013 utgjorde 16-29-åringarna 20,2 procent och 45-64-åringarna 43,3 procent av de anställda. Heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna exkluderade.

Den ekonomiska omsvängningen hösten 2008 stoppade inte det fackliga medlemsraset under detta år, men bidrog säkerligen till att det blev mindre än under året innan. Mellan 2007 och 2008 sjönk organisationsgraden med två procentenheter jämfört med hela fyra enheter mellan 2006 och 2007. För det andra har lågkonjunkturen accentuerat olikheterna i organisationsgradens utveckling mellan olika grupper, främst mellan arbetare och tjänstemän. Som vi ska återkomma till spelar här a-kasseavgifternas koppling till arbetslösheten inom varje a-kassa en framträdande roll.

Fortsatta medlemsförluster i LO under 2009 och 2010, nolltillväxt i TCO och ökning i Saco

Det fackliga medlemsraset under 2007 och 2008 är unikt i Sveriges moderna historia. Även den uteblivna uppgången i organisationsgraden under den djupa lågkonjunktur som tog sin början hösten 2008 är ett nytt fenomen. I båda fallen drabbades LO-förbunden i särklass hårdast. Under medlemsrasets år 2007 och 2008 förlorade LO en betydligt större andel av sina medlemmar än de andra fackliga centralorganisationerna (antalet Saco-medlemmar ökade tvärtom under 2008). Under lågkonjunkturåret 2009 var LO ensam bland centralorganisationerna att tappa medlemmar och dessutom i nästan lika stor omfattning som under 2008 (**tabell 18**). En del av LO-förbundens medlemsförluster under 2009 kan tillskrivas den vikande sysselsättningen bland exportindustrins arbetare, men bara en del. Organisationsgraden bland arbetarna *sjönk* mellan 2008 och 2009 från 71 till 70 procent. Som framgår av **tabell 15** gick andelen fackligt anslutna arbetare ned i såväl offentlig som privat sektor, även om nedgången i den senare var helt koncentrerad till de privata servicenäringarna men där var desto större (minus två procentenheter).

Under åren 2007 och 2008 minskade antalet LO-medlemmar med sammanlagt elva procent (**tabell 18**). Medlemsförlusterna under 2009 var, som nämnts, nästan lika stora som under det föregående året (minus tre respektive minus fyra procent). Medlemsraset under 2007 står dock i en klass för sig. Under detta år tappade LO åtta procent av medlemmarna. Under de tre åren 2007-2009 (31/12 2006 – 31/12 2009) förlorade LO sammanlagt 14 procent av medlemmarna eller var sjunde medlem.

TCO-förbunden klarade sig betydligt bättre under 2009: antalet medlemmar minskade inte längre, men å andra sidan uteblev medlemstillväxten nästan helt (+0.4 procent). Under treårsperioden 2007-2009 tappade TCO sammanlagt sex procent av medlemmarna jämfört med LO:s 14 procent (**tabell 18**). Bättre gick det för Saco, som ökade med fyra procent 2009

och sammanlagt fem procent 2007-2009. De fristående fackförbunden kunde tillsammans notera en 4-procentig medlemstillväxt från 31/12 2006 till 31/12 2009. Under 2009 var tillväxten snabbare än Saco:s, närmare bestämt fem procent jämfört med Saco:s fyra procent. Det berodde nära nog helt och hållet på Ledarnas stora tillväxt (plus sex procent 2009), vilket förstärkte bilden av en mycket splittrad medlemsutveckling under 2009 (se **tabellerna 37 och 38** i Appendix 4). Under 2010 fortsatte Ledarnas medlemsframgångar och TCO:s ”nolltillväxt” (+0,1 procent). Saco ökade procentuellt nästan lika mycket som LO minskade: plus 1,9 procent respektive minus 2,1 procent.

Tabell 18. Förändring av antalet fackmedlemmar åren 2006-2014

	2006	2007	2008	2007-2008*	2009	2007-2009*
LO	-1% (-1,4)	-8% (-7,8)	-4% (-4,0)	-11% (-11,48)	-3% (-2,8)	-14% (-13,9)
TCO	-1% (-1,3)	-5% (-5,2)	-2% (-1,7)	-7% (-6,6)	0% (+0,4)	-6% (-6,3)
Saco	+1% (+1,4)	-1% (-1,1)	+2% (+1,7)	+1% (+0,7)	+4% (+4,3)	+5% (+4,9)
Övriga	-1% (-0,8)	-4% (-4,1)	+4% (+3,7)	-1% (-0,5)	+5% (+5,0)	+4% (+4,46)
Alla	-1% (-1,0)	-6% (-5,8)	-2% (-2,2)	-8% (-7,9)	0% (-0,4)	-8% (-8,3)
Antal	3.101.800	2.920.500	2.856.500		2.844.600	
Förändring	-31.100	-181.200	-64.000	-245.300	-11.900	-257.200

	2010	2007-2010*	2011:1	2011:2	2012	2007-2012*
LO	-2% (-2,1)	-16% (-15,7)	-2% (-1,6)	-2% (-1,6)	0% (-0,4)	-17% (-17,4)
TCO	0% (+0,1)	-6% (-6,2)	+1% (+0,6)	+1% (+0,6)	+3% (+2,7)	-3% (-2,9)
Saco	+2% (+1,9)	+7% (+6,9)	+3% (+2,8)	+1% (1,4)	+1% (+1,2)	+10% (+9,8)
Övriga	+3% (+3,4)	+8% (+8,0)	+4% (+3,53)	+4% (+3,53)	+3% (+2,7)	+15% (+14,8)
Alla	-1% (-0,6)	-9% (-8,8)	0% (+0,1)	0% (-0,2)	+1% (+1,0)	-8% (-8,0)
Antal	2.828.800		2.830.300	2.824.100	2.853.100	
Förändring	-15.800	-273.000	+1.500	-4.700	+29.000	-248.700

	2013	2007-2013*	2014	2007-2014*
LO	-2% (-1,8)	-19% (-18,9)	0% (-0,1)	-19% (-19,0)
TCO	+2% (+2,2)	-1% (-0,7)	+3% (+2,5)	+2% (+1,7)
Saco	+2% (+1,9)	+12% (+11,8)	+2% (+2,3)	+14% (+14,4)
Övriga	+1% (+0,7)	+16% (+15,6)	+1% (+1,2)	+17% (+17,0)
Alla	0% (+0,3)	-8% (-7,7)	+1% (+1,2)	-7% (-6,6)
Antal	2.862.300		2.897.600	
Förändring	+9.200	-239.500	+35.400	-204.100

* Avser förändring under kalenderåren 2007+2008 respektive 2007+2008+2009, 2007+2008+2009+2010, 2007+2008+2009+2010+2011, 2007+2008+2009+2010+2011+2012, etc. I övrigt förändringar under respektive år, dvs från 31/12 föregående år till 31/12 året ifråga. Skillnaden mellan 2011:1 och 2011:2 beror på att Saco:s medlemstal från och med 2011:2 inkluderar arbetslösa enligt statistik från AEA medan 2011:1 och tidigare inkluderar arbetslösa och tjänstlediga enligt Saco:s egen statistik. Från och med 2012 saknas sådana uppgifter från Saco.

Anm. Alla medlemstal avser *aktiva* löntagarmedlemmar, dvs exklusive pensionärer, studerande i TCO och Saco och egenföretagare i Saco, men inklusive arbetslösa. Vidare har Sveriges Reservofficersförbund i Saco exkluderats. Alla förändringar avser kalenderår, dvs från 31/12 föregående år till 31/12 året ifråga.

Källa: uppgifter från de fackliga organisationerna.

Det totala antalet aktiva fackmedlemmar sjönk under 2009 med 0,4 procent och under 2010 med 0,6 procent. Vid 2010 års slut hade de svenska facken 15.600 färre medlemmar än vid dess början. Sedan årsskiftet 2006/07 innebar det en minskning med ca 273.000 medlemmar eller nästan nio procent. Mellan årsskiftet 2006/2007 och 2012/2014 förlorade LO 19 procent av sina medlemmar eller nästan var femte medlem.

Som lätt kan beräknas utifrån **tabell 19** svarade det sammanlagda fackliga medlemsraset under 2007 och 2008 (minus 245.261 medlemmar) för nästan sex tiondelar av de totala fackliga medlemsförlusterna under det nya milleniets första decennium, närmare bestämt 58 procent av den sammanlagda medlemsminskningen på 421.872 under tiden 31/12 1999 – 31/12 2009.

Om man istället ser på utvecklingen mellan 31/12 2000 och 31/12 2010 svarade nedgången under de båda åren 2007 och 2008 sammantaget för 61 procent av de totala medlemsförlusterna under denna tioårsperiod (245.261 av 403.362).

LO:s medlemstapp under åren 2007 och 2008 sammantaget uppgick till fyra tiondelar av LO:s medlemsförlust under 2000-talets första decennium: minus 179.530 = 40 procent av medlemsminskningen på 449.333 från 31/12 1999 till 31/12 2009 eller 41 procent om hänsyn tas till att Försäkringsanställdas Förbund med 12.625 aktiva medlemmar 2002 lämnade LO och gick över till TCO. LO gjorde i särklass störst medlemsförluster under 2007 och 2008 i såväl absoluta som relativa tal (11,5 procent av medlemmarna försvann på två år). LO tappade emellertid medlemmar under decenniets *samtliga* år medan TCO ökade vissa år och minskade andra, Saco ökade samtliga år utom 2007 och övriga fack (summerade) ökade alla år utom 2006 och 2007 (se **tabell 37** i Appendix 4).

Inte bara LO utan också TCO förlorade ett stort antal medlemmar under decenniet, i TCO:s fall 85.249 medlemmar. Av dessa försvann huvuddelen – 80 procent – under medlemsrasets år 2007 och 2008: minus 51.031 respektive minus 17.026 medlemmar = summa minus 68.057 (**tabell 19** och **tabell 37** i Appendix 4). Utan tillskottet av Försäkringsanställdas Förbund från LO 2002 hade TCO sannolikt minskat med minst 95.000 medlemmar under decenniet. Kontrasten är skarp i förhållande till Saco som under åren 2000-2009 växte med nästan 100.000 aktiva medlemmar.

En inte obetydlig del av Saco:s expansion kan tillskrivas det ökande antalet akademiker i arbetskraften. På motsvarande sätt får en del av LO:s minskning ses mot bakgrund av det sjunkande antalet arbetare. Saco:s tillväxt och LO:s tillbakagång hänger således samman med förändringar av arbetskraftens sammansättning i kombination med att Sverige har världens mest socialt segregerade fackliga rörelse även om vissa LO-förbund (främst Handels och

Seko) även rymmer en del tjänstemän och en mycket stor del av TCO:s medlemmar har högskoleutbildning (Kjellberg 2013b). Bland vissa yrkesgrupper (civilingenjörer, civilekonomer, jurister, läkare m fl) är Saco:s dominans dock nästan fullständig, vilket hänger samman med att Saco-förbunden samtidigt är professionsförbund, medan flera TCO-förbund är vertikalt organiserade och således har en mycket heterogen medlemssammansättning. Undantag är bl a TCO-förbunden Lärarförbundet och Polisförbundet.

Tabell 19. Förändring av antalet aktiva fackmedlemmar i Sverige 1969-2010 (LO, TCO, Saco och övriga)

	LO	TCO	Saco	Övriga	Alla
Per decennium, t ex 31/12 1969 – 31/12 1979 = 1970-talet					
1969-1979 = 1970-talet	+332.736 +21,8%	+379.241 +68,2%	+71.326 + 79,0%	-2.558 -2,6%	+780.745 +34,4%
1979-1989 = 1980-talet	+140.407 +7,6%	+208.356 +22,3%	+91.783 +56,8%	-74.241 -78,2%	+366.305 +12,0%
1989-1999 = 1990-talet	-200.969 -10,1%	-97.108 -8,48%	+92.848 +36,6%	+56.611 +274,3%	-148.618 -4,4%
1999-2009 = 2000-talet	-449.333 -25,0%	-85.249 -8,1%	+99.353 +28,7%	+13.357 +17,3%	-421.872 -12,9%
Medlemsrasets år 2007 + 2008, dvs 31/12 2006 – 31/12 2008					
2006-2008	-179.530 -11,5%	-68.057 -6,6%	+2.777 +0,7%	-454 -0,5%	-245.261 -7,9%
Treårsperioden 2007 + 2008 + 2009, dvs 31/12 2006 – 31/12 2009					
2006-2009	-217.653 -13,9%	-64.340 -6,3%	+20.960 +4,9%	+3.869 +4,5%	-257.164 -8,3%
Fyraårsperioden 2007 + 2008 + 2009 + 2010, dvs 31/12 2006 – 31/12 2010					
2006-2010	-246.066 -15,7%	-63.361 -6,2%	+29.489 +6,9%	+6.944 +8,0%	-272.994 -8,8%
Senaste 10-årsperioden (2000-2010) och föregående 10-årsperioder					
1970-1980	+349.529 +22,7%	+301.239 +45,8%	+76.428 +80,7%	+62.427 192,4%	+789.983 +34,0%
1980-1990	+72.142 +3,8%	+185.254 +19,3%	+89.004 +52,0%	-74.450 -78,0%	+271.950 +8,7%
1990-2000	-209.341 -10,7%	-98.745 -8,6%	+94.947 +36,5%	+57.525 +274,2%	-155.615 -4,6%
2000-2010	-434.732 -24,8%	-82.844 -7,9%	+99.036 +27,9%	+15.167 +19,3%	-403.362 -12,48%

Anm 1. Med aktiva medlemmar avses antalet medlemmar exklusive pensionärer i LO, TCO, Saco och övriga förbund, exklusive studerandemedlemmar i TCO och Saco samt exklusive egenföretagare i Saco (Saco: yrkesverksamma minus egenföretagare + arbetslösa och tjänstlediga). Saco exklusive SROF (Reservofficersförbundet).

Anm 2. Symf (Sveriges Yrkesmusikerförbund) anslöts till TCO 15/5 1985. SALF lämnade TCO 31/12 1979 och återinträdde 1/10 1985. ORF lämnade TCO 1995; SOF lämnade Saco samma år, Officersförbundet, som bildades 1995 genom sammanslagning av ORF och SOF, lämnade 1998 gruppen övriga och anslöt sig då till Saco. Sveriges Fartygsbefälsförening lämnade Ledarna 1996 och gick med i Saco. Ledarna lämnade TCO 1997 och blev då ett fristående förbund, dvs hamnade i gruppen övriga. FF (Försäkringsanställdas Förbund) gick ur LO och anslöt sig till TCO 1/1 2002 (till TCO-förbundet ST 2004).

Andra strukturella utvecklingar som sannolikt främst missgynnat LO och TCO är industrins och den offentliga sektorns sjunkande andel av sysselsättningen samt att underlaget för fackklubbar undergrävs av arbetskraftens uppsplittring genom outsourcing, anlitande av bemanningsföretag, utflyttning av produktion till andra länder mm. Därtill kan nämnas tendensen till allt snålare bemanning, vilket har gjort det svårare att hinna med fackligt arbete på betald arbetstid. Dessutom har avregleringar, privatiseringar och utläggande på entreprenad av kommunal verksamhet medfört framväxten av ett stort antal företag utan fackliga traditioner och med i vissa fall fackföreningsfientliga arbetsgivare. Utan facklig verksamhet direkt på arbetsplatsen och närvaron av en fackklubb minskar incitamentet att ansluta sig till en facklig organisation ur såväl ett socialt perspektiv som ur ett nyttoperspektiv (Kjellberg 2001, Kjellberg 2013a). Se vidare avsnittet nedan ”Långsiktiga och kortsiktiga orsaker till den fackliga organisationsgradens förändringar”.

Den fackliga medlemsutvecklingen fram till årsskiftet 2014/2015

Om vi betraktar de fackliga centralorganisationernas andel av samtliga aktiva fackmedlemmar i Sverige kan det förefalla som att LO:s andel inte sjönk särskilt snabbt under medlemsrasets år 2007 och 2008, men det rörde sig å andra sidan om en minskning på två procentenheter under två år: från 50,4 procent av samtliga fackmedlemmar 31/12 2006 till 48,5 procent 31/12 2008 (**tabell 36** i Appendix 4). Att nedgången i LO:s medlemsandel inte blev större hänger naturligtvis samman med att även TCO, Saco och övriga fackförbund sammanräknat förlorade ett stort antal medlemmar under dessa år. Under 2007 tappade de ca 59.000 medlemmar (såväl TCO som Saco och övriga fack minskade under detta år) och under 2008 drygt 6.000 medlemmar (under det senare året ökade dock både Saco och Ledarna kraftigt; **tabellerna 37-38** i Appendix 4). Under 2000-talets första decennium sjönk LO:s medlemsandel med nästan 8 procentenheter (från 55,0 procent 31/12 1999 till 47,3 procent 2009). Detta var ingen ny utveckling eftersom LO:s andel av fackmedlemmarna helt naturligt har sjunkit alltsedan tjänstemännen började organisera sig i egna fackförbund och centralorganisationer och antalet tjänstemän vuxit såväl absolut som andel av löntagarna. Som framgår av **tabell 36** svarade LO 1950 för 78 procent av fackmedlemmarna i Sverige, vilket 2014 krympt till 44 procent.

Under lång tid kunde tjänstemannafackens tillväxt inte uppväga LO:s tapp. Av **tabell 34** och **tabell 37** (Appendix 4) kan utläsas att antalet fackmedlemmar i Sverige trots ett ökande antal anställda sjönk samtliga år under perioden 1989-2010 med undantag av åren 1991 och

1992. Under åren 1975-1987 ökade LO stadigt sitt medlemstal, från drygt 1,7 miljoner till drygt 2 miljoner. Efter en historisk toppnivå om 2.022.000 medlemmar 1987 har antalet LO-medlemmar ökat endast under år 1991 (**tabell 37** i Appendix 4).

Med undantag av 1979 då SALF lämnade TCO och blev en fristående organisation växte TCO under alla år till och med 1992 då en historisk toppnotering om 1.158.000 medlemmar uppnåddes. Mellan 1993 och 2009 minskade antalet TCO-medlemmar varje år utom 1998, 2001 och 2002. TCO hade 2012 115.000 fler medlemmar än 1975. Utan förlusten av Ledarna och ORF (officerare) samt tillskottet av Försäkringsanställdas Förbund från LO hade TCO uppskattningsvis haft ca 180.000 fler medlemmar 2012 än 1975.

Saco ökade samtliga år 1975-2014 men med undantag av 2007 då man förlorade 4.515 aktiva medlemmar. Medan LO under perioden 1975-2014 minskade från drygt 1,7 miljoner aktiva medlemmar till knappt 1,3 miljoner fyrdubblades antalet Saco-medlemmar under denna 40-årsperiod – från 120.000 år 1975 till 486.000 år 2014.

År 2008 blev för första gången antalet medlemmar i TCO och Saco tillsammans större än antalet LO-medlemmar även om det ännu bara rörde sig om några hundra medlemmars differens (se **tabell 35** i Appendix 4). Till denna historiska händelse bidrog i hög grad de massiva medlemsförluster som LO råkade ut för åren 2007 och 2008, medan TCO:s och Saco:s sammanlagda tillbakagång var betydligt mindre. Vid årsskiftet 2012/2013 hade TCO och Saco tillsammans 170.000 fler aktiva medlemmar än LO (**tabell 35**). Två år senare hade differensen vuxit till 261.000. Från och med 2011 har antalet TCO-medlemmar ökat betydligt mer än antalet Saco-medlemmar (**tabell 37**). Medan Saco växte med ca 5.000-10.000 medlemmar per år 2011-2014 ökade TCO varje år med 22.000-27.000 medlemmar. Även procentuellt (i förhållande till medlemstalet) översteg TCO:s medlemstillväxt Saco:s. Bakom nästan hela TCO:s medlemsexpansion ligger Unionens kraftiga tillväxt.

Det totala antalet aktiva fackmedlemmar i Sverige nådde sin högsta punkt år 1992 då 3.434.000 personer var fackligt anslutna. Fram till slutet av 2010 tappade facken 605.000 medlemmar, varav 257.000 under de båda åren 2007 och 2008. Det stora medlemsraset under dessa båda år bidrog således mycket påtagligt till de medlemsförluster som de fackliga organisationerna i Sverige fick vidkännas efter 1992. Antalet fackmedlemmar var 2010 nere på 1976 års nivå om drygt 2,8 miljoner. Därefter en ökning skett. År 2012 steg antalet fackmedlemmar med 29.000, 2013 med 9.000 och 2014 med 35.000 (**tabell 18**). Med 2,9 miljoner medlemmar 31/12 2014 uppnåddes nästan samma nivå som vid årsskiftet 2007/2008, men det var fortfarande drygt 200.000 mindre än vid slutet av 2006 (**tabell 18**).

Den fackliga organisationsgraden i Sverige var som högst under 1980-talets mitt och återigen några år in på 1990-talet (1993-94) – se Kjellberg 2011a (sid 81). Vid båda dessa tillfällen uppgick den till ca 85 procent av alla anställda (exklusive heltidsstuderande som arbetar deltid). Sedan 2011 är den nere på 70 procent.

Skarpt divergerande facklig anslutning hos arbetare och tjänstemän i privata tjänstenärings under 2009

För att återgå till den fackliga organisationsgradens utveckling hos arbetare och tjänstemän kan det nämnas att ännu ett uttryck för den disparata utvecklingen under 2009 är att medan organisationsgraden bland arbetare i privat sektor *sjönk* från 67 till 66 procent från 2008 till 2009 *steg* andelen fackligt anslutna privatanställda tjänstemän från 63 till 65 procent²³ (**tabellerna 1-2**). Följden blev att tjänstemännens organisationsgrad i privat sektor 2009 nästan nådde upp till arbetarnas, vilken mellan 2008 och 2009 föll från 67 till 66 procent. Så sent som 2006 tillhörde 74 procent av de privatanställda arbetarna en fackförening jämfört med 65 procent av privattjänstemännen. Däremot förändrades inte tjänstemännens *genomsnittliga* organisations-grad nämnvärt mellan 2008 och 2009 (oförändrat 72 procent), men till följd av nedgången på arbetsidan blev den ändå två procentenheter högre än bland arbetarna av vilka 70 procent var med i facket 2009.

Medan organisationsgraden bland industriarbetarna mellan 2007 och 2009 inte förändrades särskilt mycket – efter en minskning på tre procentenheter mellan 2006 och 2007 – och nedgången bland byggnadsarbetarna avstannade 2009 (efter ett ras på åtta procentenheter mellan 2006 och 2008) fortsatte den fackliga tillbakagången bland arbetarna i de privata tjänstenäringsarna: från 58 procent 2008 till 56 procent 2009. Mest iögonfallande var utvecklingen i hotell- och restaurangbranschen där andelen fackligt anslutna arbetare sjönk från 40 procent 2008 till 36 procent 2009. Mellan 2006 och 2009 minskade organisationsgraden bland hotell- och restauranganställda med så mycket som 16 procentenheter. I städbranschen sjönk fackanslutningen med tre procentenheter mellan 2008 och 2009, närmare bestämt från 60 till 57 procent. Kontrasten var stor i förhållande till tjänstemännen vars fackanslutning under 2009 steg allra mest just i de privata tjänstenäringsarna: från 60 procent 2008 till 62 procent 2009. Dessutom ökade andelen fackligt

²³ Med en decimal medtaget sjönk arbetarnas organisationsgrad inom privat sektor mellan 2008 och 2009 med 1,1 procentenhet (från 67,0 till 65,9 procent) medan tjänstemännens steg med 1.5 procentenhet (från 63,3 till 64,8 procent), dvs en differens på 2,6 procentenheter.

anslutna industritjänstemän från 75 procent 2008 till 76 procent 2009. Som vi ska se fortsatte industritjänstemännens fackliga anslutning att stiga under 2010 liksom under 2011 och 2012.

Mellan 2006 och 2009 sammantaget tappade emellertid tjänstemannaorganisationerna inom industrin något mer mark än arbetarfacken (minus fyra respektive tre procentenheter), men tjänstemännens fackliga återhämtning i de privata tjänstenäringarna (privat service) under 2009 medförde å andra sidan att deras samlade nedgång i dessa näringar krympte ihop till tre procentenheter (från 65 procent 2006 till 62 procent 2009). Det stod i skarp kontrast till raset på sammanlagt tio procentenheter bland arbetarna i de privata tjänstenäringarna (66 procent 2006, 56 procent 2009). För att förklara denna tilltagande skillnad mellan arbetare och tjänstemän, liksom det allmänna medlemsras hos både fackförbund och a-kassor som inleddes 2007, är det nödvändigt att rikta blicken mot de fortlöpande förändringar som under senare år skett av de statsunderstödda fackliga arbetslöshetskassorna, det så kallade Gent-systemet (Kjellberg 2009b och Kjellberg 2010a).

Växande avgiftsskillnader i a-kassorna

Vid sidan av den starkt försämrade *ekonomiska konjunkturen* är det således befogat att framhålla ytterligare en variabel med stort inflytande på den fackliga anslutningen. Förklaringen till det fackliga medlemsras som inträffade under åren 2007 och 2008 är främst att söka i de *förändringar av avgifterna* till de fackliga a-kassorna som gjordes från 2007 och då framför allt den kraftiga avgiftshöjningen den 1 januari samma år (Kjellberg 2009a). Ett och ett halvt år senare införde regeringen en starkare koppling än tidigare mellan a-kasseavgiften och arbetslösheten inom respektive a-kassa. Därmed förstärktes avgiftsskillnaderna mellan olika a-kassor, vilket blev ännu tydligare under den djupa lågkonjunkturen till följd av stora variationer i arbetslöshet mellan olika löntagargrupper (Kjellberg 2010b).

Hos tjänstemannagrupperna och i synnerhet bland akademikerna ökade arbetslösheten inte alls i samma utsträckning som hos arbetarna – och därmed inte heller a-kasseavgifterna. Sådana olikheter var vanliga även mellan olika personalkategorier i samma bransch och samma företag, t ex inom verkstadsindustrin – se **tabell 20** om arbetslösheten 2006-2009 bland medlemmarna i IF Metall:s och Unionens a-kassor samt AEA som omfattar civilingenjörer, civilekonomer, personalvetare, jurister och andra akademiker i bland annat verkstadsindustrin. Från december 2008 till december 2009 ökade arbetslösheten dubbelt så mycket i arbetarkassorna som i tjänstemannakassorna. Inom industrin var skillnaderna ännu

större: i IF Metall-kassan ökade arbetslösheten från 6,0 procent till 10,5%, i Unionens a-kassa från 2,9 procent till 4,5 procent och i AEA från 1,3 procent till 2,0 procent – se Arbetslöshet (1) i **tabell 20**.

Tabell 20. Arbetslösheten i arbetar- och tjänstemannakassor december 2006 - december 2009

	2006	2007	2008	2009	2008-2009*
Arbetslöshet (1)					
Arbetarkassor	5,2%	4,3%	5,1%	7,1%	+2,0
Tjänstemannakassor	2,5%	1,9%	2,0%	2,9%	+0,9
IF Metalls	5,0%	3,7%	6,0%	10,5%	+4,5
Unionens	3,8%	2,8%	2,9%	4,5%	+1,6
AEA	1,6%	1,3%	1,3%	2,0%	+0,7
Arbetslöshet (2)					
Arbetarkassor	10,2%	8,9%	8,5%	10,6%	+2,1
Tjänstemannakassor	4,5%	3,6%	3,2%	4,2%	+1,0
IF Metalls	6,9%	5,2%	7,2%	12,2%	+5,0
Unionens	6,5%	5,0%	4,5%	6,0%	+1,5
AEA	2,7%	2,2%	2,1%	2,9%	+0,8
Arbetslöshet (3)					
Arbetarkassor	13,7%	10,9%	11,1%	15,0%	+3,9
Tjänstemannakassor	6,3%	4,5%	4,2%	5,7%	+1,5
IF Metalls	10,9%	7,2%	9,9%	18,4%	+8,5
Unionens	9,1%	6,4%	6,1%	8,4%	+2,3
AEA	3,7%	2,6%	2,6%	3,6%	+1,0
Sverige (Eurostat)	7,0%	6,1%	6,2%	8,3%	+2,1

* Förändring i procentenheter mellan december 2008 och december 2009.

Anm. Arbetarkassor: LO-kassorna samt Hamnarbetarnas och Sveriges arbetares a-kassa. Tjänstemannakassor: AEA, TCO-kassorna, Ledarnas a-kassa och Säljarnas a-kassa. Arbetslöshet (2) inkluderar deltidsarbetslösa och tillfällig timanställning. Arbetslöshet (3) inkluderar även personer i konjunkturberoende program (2006) respektive i program med aktivitetsstöd (2007-2009).

Källor: Eurostat samt beräkningar utifrån statistik från Arbetsförmedlingen och IAF.

Med den 50-kronorsrabatt som regeringen införde 1 juli 2009 kunde bland annat akademiker-kassan AEA sänka sin avgift avsevärt medan andra kassor tvingades behålla de tidigare under året genomförda höjningarna eller höja ytterligare. Därigenom *förstärktes* differentieringen av a-kasseavgifterna.

Tabell 21. Medlemsavgifter för fackmedlemmar per månad till ett urval fackliga a-kassor 31/12 2006 – 1/4 2014

	31/12 2006	1/1 2007	1/1 2009	1/5 2009	1/7 2009	31/12 2009	31/12 2006 – 31/12 2009	31/12 2010	1/1 2013	1/1 2014	1/4 2014
Finans & försäkring (TCO)	86	244	118	118	90	90	+4	90	85	85	85
Lärarnas (TCO)	97	247	138	138	90	90	-7	90	90	100	100
Akademikernas (Saco + Vårdförbundet)	90	240	140	140	90	90	0	90	90	90	90
Ledarnas (fristående)	93	326	198	198	140	140	+47	120	93	93	93
STs (TCO)	84	315	188	188	143	143	+59	143	96	96	90
Elektrikernas (LO)	92	326	155	155	155	155	+63	180	105	100	100
Vision / SKTFs (TCO)	99	331	200	200	139	139	+40	129	119	108	99
Journalisternas (TCO)	105	347	205	205	205	205	+100	190	130	105	105
HTFs (TCO) / Unionens**	106	353	214	214	214	214	+108	196	140	97	97
Sifs (TCO) / Unionens**	90	331	214	214	214	214	+124	196	140	97	97
Kommunalarbetarnas (LO)*	100	340	220	320	270	215	+115	144	142	87	87
Pappers (LO)	105	350	239	239	239	239	+134	259	129	129	129
SEKO (LO)	104	349	193	278	278	296	+192	278	163	118	118
Livsmedelsarbetarnas (LO)	102	359	287	287	287	287	+185	297	227	102	102
Transportarbetarnas (LO)	106	361	296	306	306	306	+200	306	206	120	120
Handelsanställdas (LO)	95	346	285	285	335	335	+240	315	222	120	120
Fastighetsanställdas (LO)	100	351	325	325	325	325	+225	325	275	115	115
IF Metalls (LO)	93	339	209	384	384	384	+291	390	170	96	96
Byggnadsarbetarnas (LO)	116	366	296	425	425	425	+309	375	195	130	130
Teaterverksammas (TCO)	99	375	405	405	405	405	+306	412	-	-	-
Musikernas (LO)	115	415	415	415	415	415	+300	444	-	-	-
Grafiskas (LO) / GS***	110	364	325	325	420	420	+310	420	220	120	120
Skogs & Trä (LO) / GS***	96	365	325	325	420	420	+324	420	220	120	120
Hotell & Restaurangs (LO)	97	361	395	415	430	430	+333	405	390	140	140

* Avgiften i Kommunals a-kassa sänktes 1/10 2009 med 55 kr från 270 kr till 215 kr (efter att 1/5 2009 ha höjts med 100 kr till 320 kr, vilket 1/7 samma år sänktes till 270 kr). Kassans förbättrade ekonomi berodde bl a på den starkt inskränkta ersättningsperioden för deltidsarbetslösa. Från 1/3 2010 sänkte Kommunals a-kassa (till följd av att kostnaderna för arbetslöshetsavgiften blivit betydligt lägre än beräknat) arbetslöshetsavgiften från 125 kronor till 55 kronor, vilket innebar att den totala a-kasseavgiften sänktes från 214 kronor till 144 kronor i månaden (1/1 2010 sänktes avgiften från 215 kronor till 214 kronor).

** HTF och Sif gick samman till Unionen 1/1 2008.

*** Skogs- och Träfackets a-kassa gick samman med Grafikernas april 2008 till GS a-kassa.

Anm. Samtliga avgifter avser fackmedlemmar med arbete.

Källa: IAF

Från den 1 juli 2009 var således avgiften till akademikerkassan AEA (som täcker Saco-förbunden och TCO-anslutna Vårdförbundet) 90 kronor i månaden liksom till Lärarnas a-kassa (Läraryrskassan i TCO) samt Finans- och försäkringsbranschens a-kassa (TCO-förbunden i dessa branscher), medan medlemmarna i LO-förbunden Hotell & Restaurang och IF Metall då betalade 430 respektive 384 kronor till sina a-kassor (**tabell 20**). Skillnaderna var – och är – ännu större beträffande de totala fackavgifterna (inklusive a-kasseavgiften) i och med att LO-förbundens avgifter i allmänhet var – och är – högre än tjänstemannafackens även när a-kasseavgiften exkluderas.

Tilltagande *avgiftsskillnader* kan förväntas avspeglas i *organisationsgradens* utveckling hos olika grupper. Tjänstemannakassornas under 2009 jämfört med arbetarkassornas i allmänhet väsentligt lägre avgifter förefaller ha fått konsekvenser för den fackliga anslutningen under detta år och allra tydligast i de privata tjänstenäringarna, där tjänstemännens organisationsgrad *gick upp* med två procentenheter mellan 2008 och 2009 medan andelen fackligt anslutna arbetare *sjönk* med två procentenheter inom dessa näringar. Den mellan 2006 och 2009 betydande fackliga tillbakagången hos arbetarna i hotell- och restaurangbranschen kan med stor sannolikhet tillskrivas den mycket höga samlade fackavgiften för dem som tillhör både facket och a-kassan, särskilt som lönenivån tillhör arbetsmarknadens lägsta.²⁴

Stabil facklig organisationsgrad hos industriarbetarna mellan 2007 och 2009 . . .

Mellan 2007 och 2009 gick organisationsgraden, som vi sett, inte ned nämnvärt bland industriarbetarna trots de under 2009 kraftigt höjda a-kasseavgiften till flera industrikassor. Det hängde sannolikt samman med den mycket påtagliga försämring av industrikonjunkturen som inträdde hösten 2008 och den utbredda oro för jobben som följde i dess spår. Förutom kopplingen till a-kassan fyller facket på lokal nivå flera trygghetsfunktioner under en lågkonjunktur, främst genom att för dem med fast anställning förhandla vid uppsägningar och på olika sätt agera för att rädda så många jobb som möjligt. Här är det av betydelse att LO-

²⁴ Den 31/12 2009 var den totala månadsavgiften för fack och a-kassa 725 kronor för medlemmarna i Hotell och Restaurang (medellön 19.800 kronor), i IF Metall 706 kronor (medellön 23.177 kronor), i Transport 659 kronor (medianlön ca 21.000 kronor) och i Kommunal 455 kronor (medellön för undersköterskor 20.400 kronor). För medlemmarna i byggnadsarbetarförbundet (Byggnads, Målarna och Elektrikerna) var månadsavgiften högre men också lönerna. Medlemmarna i TCO-förbundet Unionen betalade 31/12 2009 totalt 414 kronor till facket och a-kassan (medellön 27.070 kronor), i Vårdförbundet 340 kronor (medianlön 25.000 kronor) och i Sveriges Ingenjörer 314 kronor (medianlön 38.000 kronor). Källa: *LO-tidningen* nr 5 2010 (sid 6).

fackens arbetsplatsklubbar har större utbredning och en helt annan styrka i industrin än i exempelvis hotell- och restaurangbranschen där medlemsraset, som framgått, fortsatte under 2009. Den senare branschen utmärks av både ett betydligt större inslag av tidsbegränsat anställda, deltidanställda och en högre andel klubblösa arbetsplatser än inom industrin. Vidare är personalomsättningen avsevärt högre inom hotell- och restaurangbranschen än inom industrin. Dessutom är lönerna (och därmed betalningsförmågan) lägre och a-kasseavgiften högre än bland industriarbetarna. Avgiftsskillnaden mellan IF Metalls och Hotell & Restaurangs a-kassa minskade dock snabbt genom att IF Metall-kassan till följd av den snabbt stigande arbetslösheten den 1 maj 2009 tvingades höja avgiften från 209 till 384 kronor i månaden och 1 januari 2010 till 390 kronor.

Generellt kan sägas att det ökade trygghetsbehov som följde på den ekonomiska krisen under 2009 i betydande utsträckning förhindrade ett fortsatt fackligt medlemsras. Å andra sidan gick organisationsgraden inte upp nämnvärt, till skillnad från under 1990-talets början då också en lika djup konjunkturnedgång ägde rum. Allt tyder på att detta i hög grad kunde tillskrivas de under 2009 fortfarande mycket höga eller stigande a-kasseavgifterna hos stora löntagargrupper.

. . . men *fallande* fackanslutning hos industriarbetarna efter 2009 i skarp kontrast till industritjänstemännens *stigande*

Under 2010 fortsatte arbetarnas organisationsgrad att sjunka inom privat sektor, men till skillnad från under det föregående året var det nu bland *industriarbetarna* som fackanslutningen sjönk och det ganska markant, närmare bestämt med två (1,9) procentenheter samtidigt som *industritjänstemännens* fackanslutning *steg* med en (1,0) enhet. Därmed kom industritjänstemännens organisationsgrad upp på nästan samma nivå som industriarbetarnas: 77 respektive 79 procent. Så sent som 2009 var differensen dem emellan fem procentenheter (76 respektive 81 procent). Med en decimal medtagen sjönk industriarbetarnas organisationsgrad mellan 2008 och 2010 med 2,3 procentenheter medan industritjänstemännens steg med 1,6 enheter.

Den mest sannolika förklaringen till den under 2010 (och delvis också under 2009) fallande organisationsgraden bland industriarbetarna var de under året fortsatt höga avgifterna till industriarbetarfackens arbetslöshetskassor samtidigt som konjunkturuppgången medförde att risken att bli arbetslös upplevdes som mindre än tidigare (se **tabell 23** angående den under året sjunkande arbetslösheten). Bland industritjänstemännen var risken bli arbetslös

visserligen ännu mindre men å andra sidan var a-kasseavgifterna väsentligt lägre. Avgiften till IF Metalls a-kassa höjdes 1 januari 2010 från 384 till 390 kronor i månaden och förblev på denna nivå under hela året (**tabell 22**). En annan industriarbetarkassa – GS arbetslöshetskassa – hade under 2010 en ännu högre avgift – 420 kronor. Däremot översteg avgiften till Unionens a-kassa under 2010 aldrig 234 kronor; den 1 juli 2010 sänktes den till 224 kronor och 1 september till 196 kronor. A-kasseavgiften för medlemmarna i Sveriges Ingenjörer var under hela året 90 kronor i månaden. Det var mindre än en fjärdedel av vad medlemmarna i IF Metall och GS (Facket för skogs-, trä- och grafisk bransch) betalade till sina a-kassor. Även avgiften till Ledarnas a-kassa var bara en bråkdel av detta. Medan Unions a-kassa under årets flera gånger sänkte avgiften tvingades både Pappersindustriarbetarnas och Livsmedelsarbetarnas a-kassor höja sina avgifter.

Tabell 22. Medlemsavgift per månad till fackliga a-kassor för industrianställda fackmedlemmar 31/12 2009 – 1/1 2014

	31/12 2009	1/1 2010	1/6 2010	1/7 2010	1/9 2010	1/10 2010	31/12 2010	1/1 2011	31/12 2011	1/1 2012	1/1 2013	1/1 2014
TJÄNSTEMANNA- KASSOR												
AEA (Sveriges Ingenjörer m fl*)	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90
Ledarnas (fristående)	140	120	120	120	120	120	120	120	93	93	93	93
Unionens (TCO)	214	234	234	224	196	196	196	176	162	140	140	97
ARBETARKASSOR												
Pappersindustri- arbetarnas (LO)	239	239	239	259	259	259	259	189	129	129	129	129
Livsmedels- arbetarnas (LO)	287	287	297	297	297	297	297	287	267	217	227	102
IF Metalls (LO)	384	390	390	390	390	390	390	170	170	170	170	96
GS** (LO)	420	420	420	420	420	420	420	220	220	220	220	120

* Bland andra akademikergrupper verksamma inom industrin märks ekonomer, jurister och personalvetare med facklig hemvist i Saco-förbunden Civilekonomerna, Jusek och Akademikerförbundet SSR. Akademikerkassan AEA är gemensam för Saco-förbunden och Vårdförbundet i TCO.

** Facket för skogs-, trä- och grafisk bransch.

Anm. Avgifterna avser fackmedlemmar med arbete.

Källa: IAF

De betydande variationerna i a-kasseavgift bland industrins anställda har sin grund i följande tre förhållanden:

- Avgifternas differentiering efter arbetslösheten i varje a-kassa, vilket innebär höga avgifter i kassor med hög arbetslöshet bland medlemmarna och låga avgifter i kassor med låg arbetslöshet – se **tabell 22** och **tabell 23**.
- Den djupa lågkonjunktur som inleddes hösten 2008 och som drabbade exportindustrin hårt medförde en avsevärt högre arbetslöshet bland industriarbetarna än bland tjänstemännen inom industrin.
- Medan industriarbetarkassorna är begränsade till industrin täcker Unionens a-kassa en stor del av privat sektor, vilket gör den betydligt mindre exponerad för industrikonjunkturen än t ex IF Metall-kassan. Detta är ännu tydligare hos akademiker-kassan AEA och Ledarnas a-kassa i och med att de täcker samtliga sektorer och branscher.

Från den 1 januari övergav alliansregeringen efter sju år experimentet med höjda och efter arbetslösheten differentierade a-kasseavgifter. I stort sett återställdes avgifterna till den nivå de hade före 2007.

Tabell 23. Arbetslösheten i några arbetar- och tjänstemannakassor inom industrin december 2009 – december 2011

	December. 2009	Juni 2010	December 2010	December 2011
Arbetslöshet (1)				
IF Metalls a-kassa	10,5%	5,7%	4,9%	4,9%
Unionens a-kassa	4,5%	3,8%	3,4%	3,1%
AEA (Sveriges ingenjörer m fl)	2,0%	1,8%	1,6%	1,4%
Arbetslöshet (2)				
IF Metalls a-kassa	12,2%	7,1%	6,1%	5,9%
Unionens a-kassa	6,0%	5,2%	4,7%	4,2%
AEA (Sveriges ingenjörer m fl)	2,9%	2,6%	2,3%	2,1%
Arbetslöshet (3)				
IF Metalls a-kassa	18,4%	13,4%	12,7%	11,3%
Unionens a-kassa	8,4%	7,9%	7,4%	6,5%
AEA (Sveriges ingenjörer m fl)	3,6%	3,5%	3,3%	2,9%

Anm. Arbetslöshet (2) inkluderar deltidsarbetslösa och tillfällig timanställning. Arbetslöshet (3) inkluderar även personer i konjunkturberoende program (2006) respektive i program med aktivitetsstöd (2007-2009).

Källor: Beräkningar utifrån statistik från Arbetsförmedlingen (antal arbetslösa) och IAF (antal a-kassemedlemmar).

Alltmer divergerande facklig anslutning mellan tjänstemän och arbetare: tjänstemännens organisationsgrad elva procentenheter högre än arbetarnas 2015

Även byggnadsarbetarnas organisationsgrad minskade med två procentenheter mellan 2009 och 2010 (från 73 till 71 procent; **tabell 2**). Med den under 2010 snabbt förbättrade byggkonjunkturen och en visserligen sjunkande, men fortfarande hög a-kasseavgift (415 kronor 1 januari 2010, 375 kronor från 1 maj) tvekade uppenbarligen fler byggnadsarbetare än tidigare att betala en fackavgift som inklusive a-kassa ofta uppgick till 800 kronor i månaden eller mer.

I kontrast till föregående år sjönk å andra sidan inte fackanslutningen bland arbetarna inom handeln och andra privata servicenäringar med undantag av ”företagstjänster mm” (hit hör bland annat bemanningsbranschen)²⁵. Bland handelstjänstemännen steg andelen fackligt anslutna mellan 2009 och 2010 med tre procentenheter (2,5 med en decimal) men bland arbetarna inom handeln obetydligt (med 0,1 procentenhet från 56,4 procent till 56,5 procent) – (**tabell 2**). Till denna divergerande utveckling bidrog sannolikt handelstjänstemännens jämfört med arbetarnas inom handeln väsentligt lägre a-kasseavgift.²⁶ Under 2009 och 2010 sammantaget förändrades inte andelen fackligt anslutna arbetare inom handeln i kontrast till en uppgång bland handelstjänstemännen från 56 fackanslutna 2008 till 61 procent 2010.

Mellan 2009 och 2010 sjönk arbetarnas organisationsgrad i genomsnitt med en (1,0) procentenhet inom privat sektor totalt, medan den steg något (0,6 enheter) bland tjänstemännen. Bland privatanställda löntagare totalt var organisationsgraden 2010 oförändrat 65 procent (**tabell 2 och tabell 23**).

Den mellan arbetare och tjänstemän alltmer divergerande fackliga anslutningen avspeglas i en växande klyfta i andelen fackligt anslutna. Medan den genomsnittliga organisationsgraden var 77 procent bland både arbetare och tjänstemän 2006 hade den 2008 sjunkit till 71 procent bland arbetarna och 72 procent bland tjänstemännen (**tabell 24**). År 2010 hade skillnaden ökat ytterligare genom att andelen fackligt anslutna tjänstemän stigit till 73 procent samtidigt som arbetarnas organisationsgrad minskat till 69 procent. Bakom den mellan 2008 och 2010 oförändrade organisationsgraden på 71 för löntagare totalt döljs således en mellan arbetare och tjänstemän starkt *divergerande* facklig anslutning. Åren 2011-2013 var tjänstemännens organisationsgrad oförändrat 73 procent medan arbetarnas minskade till 67 procent 2011-

²⁵ Inom företagstjänster mm minskade arbetarnas organisationsgrad med två procentenheter: från 59 procent 2009 till 57 procent 2010.

²⁶ 237 respektive 337 kronor vid 2010 års början; 196 respektive 315 kronor vid årets slut.

2012 och 66 procent 2013, det vill säga en differens på sju procentenheter till förmån för tjänstemännen. År 2015 hade skillnaden ökat till elva procentenheter: 74 procent fackligt anslutna tjänstemän jämfört med en anslutningsprocent på 63 procent bland arbetarna.

Tabell 24. Facklig organisationsgrad för arbetare, tjänstemän och löntagare per sektor och totalt 2006-2015

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
A. Arbetare										
Privat sektor	74	70	67	66	65	64	63	62	61	59
Offentlig sektor	87	85	83	82	83	80	80	79	77	77
Båda sektorerna	77	74	71	70	69	67	67	66	64	63
B. Tjänstemän										
Privat sektor	69	65	63	65	65	65	67	67	68	68
Offentlig sektor	89	86	85	85	86	85	84	84	84	83
Båda sektorerna	77	73	72	72	73	73	73	73	74	74
C. Löntagare totalt										
Privat sektor	71	68	65	65	65	65	65	65	64	64
Offentlig sektor	88	86	84	84	85	83	83	83	82	81
Båda sektorerna	77	73	71	71	71	70	70	70	70	69

	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2015	2006-2015
A. Arbetare						
Privat sektor	-4	-3	-1	-1	-6	-15
Offentlig sektor	-2	-2	-1	+1	-6	-10
Båda sektorerna	-3	-3	-1	-1	-6	-14
B. Tjänstemän						
Privat sektor	-4	-2	+2	0	+3	-1
Offentlig sektor	-3	-1	0	+1	-3	-6
Båda sektorerna	-4	-1	0	+1	+1	-3
C. Löntagare totalt						
Privat sektor	-3	-3	0	0	-1	-7
Offentlig sektor	-2	-2	0	+1	-4	-7
Båda sektorerna	-4	-2	0	0	-2	-8

Anm. Anställda 16-64 år årsgenomsnitt. Heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna exkluderade. Specialbearbetningar av SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU).

Den mest dramatiska utvecklingen finner man i *privat* sektor. Traditionellt har arbetarnas organisationsgrad varit högre än tjänstemännens bland privatanställda. Så sent som 2008 var differensen fyra procentenheter (**tabell 24**). Mellan 2008 och 2010 sjönk arbetarnas organisationsgrad inom privat sektor från 67 till 65 procent. I skarp kontrast härtill steg andelen privatanställda tjänstemännen från 63 till 65 procent, varför organisationsgraden blev densamma (65 procent) för arbetare och tjänstemän i privat sektor. År 2011 gick tjänstemännen om arbetarna till följd av att organisationsgraden på arbetarsidan minskade till 64 procent. Ett

år senare fyrdubblades differensen genom att andelen privatanställda arbetare gick ned till 63 procent medan tjänstemännens fackanslutning steg till 67 procent. År 2014 var andelen fackligt anslutna arbetare i privat sektor nere på 61 procent och 2015 på 59 procent. Därmed stod cirka fyra av tio privatanställda arbetare utanför facket.

Arbetarna inom privat sektor 2006-2015: från fem procentenheter *högre* organisationsgrad än tjänstemännens till nio procentenheter *lägre*

Sett till hela perioden 2006-2015 har en dramatisk omsvängning ägt rum inom privat sektor. Från att 2006 ha varit fem procentenheter *högre* än tjänstemännens organisationsgrad (74 respektive 69 procent) var andelen fackligt anslutna arbetare 2015 nio *enheter* lägre än tjänstemännens (59 respektive 68 procent). Det innebär ett ”swing” på fjorton enheter till förmån för tjänstemännen. Jämfört med 2006 var emellertid båda grupperna förlorare. Tjänstemännen har ytterligare en procentenhet att inhämta innan de är uppe på 2006 års nivå. För arbetarna handlar det om femton enheter (**tabellerna 2 och 24**).

Mellan 2006 och 2015 föll arbetarnas fackliga organisationsgrad mest inom byggbranschen och den privata tjänstesektorn exklusive handel, i båda fallen närmare med sexton procentenheter (**tabell 2**). Allra störst var tillbakagången inom hotell- och restaurangbranschen där drygt varannan var med i facket 2006 (52 procent) men bara drygt var fjärde 2015 (28 procent). Som synes var nedgången där hela 24 procentenheter.

Om vi återvänder till den genomsnittliga organisationsgraden för arbetare respektive tjänstemän hade differensen 2015 vuxit till elva procentenheter. Detta år tillhörde 63 procent av arbetarna en fackförening mot 74 procent bland tjänstemännen. Arbetarnas organisationsgrad föll mellan 2010 och 2015 med sex procentenheter. Det hänger samman med att *antalet* fackligt anslutna arbetare med en anställning minskade med 110.700 (årsmedeltal 2010 minus årsmedeltal 2015) samtidigt som antalet anställda arbetare minskade betydligt mindre eller med 18.400 (**tabell 25**). En uppgång i sysselsättningen skedde år 2011 (+48.000 anställda arbetare), året då den ekonomiska konjunkturen vände uppåt. Trots att *antalet* fackanslutna arbetare år 2011 *ökade* med närmare 7.000 personer sjönk *andelen* organiserade arbetare detta år med 1,5 procentenheter. Rent matematiskt berodde det på att antalet sysselsatta arbetare mellan 2010 och 2011 steg ännu mer, närmare bestämt med 48.000 personer. Bland tjänstemännen ökade sysselsättningen något mer i absoluta tal mellan 2010 och 2011 (med 53.700 personer) men relativt sett steg den mest hos arbetarna. Tack vare att antalet fackmedlemmar ökade med 32.700 personer sjönk inte andelen fackligt anslutna

tjänstemän i hela procent (med en decimal sjönk organisationsgraden dock med 0,3 procentenheter).

Tabell 25. Antal anställda, antal fackmedlemmar respektive organisationsgrad bland arbetare och tjänstemän 2010-2015

	<i>Antal anställda 16-64 år</i>		
	Arbetare	Tjänstemän	Anställda totalt
2010	1.620.100	2.130.600	3.750.700
2011	1.668.100	2.184.300	3.852.400
2012	1.637.800	2.216.400	3.854.300
2013	1.630.800	2.273.300	3.904.100
2014	1.614.900	2.337.500	3.952.400
2015	1.601.700	2.415.600	4.017.300
Förändring			
2010-2011	+48.000 (+3,0%)	+53.700 (+2,5%)	+101.700 (+2,7%)
2011-2012	-30.300 (-1,8%)	+32.100 (+1,5%)	+1.900 (+0,5%)
2012-2013	-7.000 (-0,4%)	+56.900 (+2,6%)	+49.800 (+1,3%)
2013-2014	-15.900 (-1,0%)	+64.200 (+2,8%)	+48.300 (+1,2%)
2014-2015	-13.200 (-0,8%)	+78.100 (+3,3%)	+64.900 (+1,6%)
2010-2015	-18.400 (-1,1%)	+285.000 (+13,4%)	+266.600 (+7,1%)
	<i>Antal fackmedlemmar (med anställning) 16-64 år</i>		
	Arbetare	Tjänstemän	Anställda totalt
2010	1.118.600	1.553.200	2.671.800
2011	1.125.400	1.585.900	2.711.200
2012	1.101.600	1.614.600	2.716.300
2013	1.072.500	1.668.900	2.741.400
2014	1.040.900	1.720.600	2.761.500
2015	1.007.900	1.783.500	2.791.500
Förändring			
2010-2011	+6.800 (+0,6%)	+32.700 (+2,1%)	+39.400 (+1,5%)
2011-2012	-23.800 (-2,1%)	+28.700 (+1,8%)	+5.100 (+1,3%)
2012-2013	-29.100 (-2,6%)	+54.300 (+3,4%)	+25.100 (+0,7%)
2013-2014	-31.600 (-2,9%)	+51.700 (+3,1%)	+48.300 (+1,7%)
2014-2015	-33.000 (-3,2%)	+62.900 (+3,7%)	+30.000 (+1,1%)
2010-2015	-110.700 (-10,0%)	+230.300 (+14,8%)	+119.700 (+4,5%)
	<i>Facklig organisationsgrad (anställda 16-64 år)</i>		
	Arbetare	Tjänstemän	Anställda totalt
2010	69% (69,0)	73% (72,9)	71% (71,2)
2011	67% (67,47)	73% (72,6)	70% (70,4)
2012	67% (67,3)	73% (72,8)	70% (70,45)
2013	66% (65,8)	73% (73,4)	70% (70,2)
2014	64% (64,45)	74% (73,6)	70% (69,9)
2015	63% (62,9)	74% (73,8)	69% (69,49)

Förändring*			
2010-2011	-1,5	-0,3	-0,8
2011-2012	-0,2	+0,2	+0,1
2012-2013	-1,5	+0,6	-0,3
2013-2014	-1,3	+0,2	-0,3
2014-2015	-1,6	+0,2	-0,4
2010-2015	-6,1	+0,9	-1,7

* Procentenheter.

Anm. Anställda 16-64 år årsgenomsnitt. Heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna exkluderade. Specialbearbetningar av SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU).

Sett till hela perioden 2010-2015 minskade antalet fackligt anslutna arbetare, som framgått, med 110.700 personer med anställning, dvs exklusive arbetslösa. Om minskningen enbart orsakats av det vikande antalet sysselsatta hade den uppgått till cirka 12.000 personer (framräknat genom att multiplicera arbetarnas genomsnittliga organisationsgrad 2010-2015 på 66 procent med den minskade sysselsättningen, som var 18.400 personer). Det betyder att enbart den sjunkande organisationsgraden medförde en förlust på cirka 99.000 medlemmar (110.700 minus 12.000). På tjänstemannasidan låg både ökad sysselsättning och ökad organisationsgrad bakom medlemsökningen på 230.000 personer.

Förutom att den ekonomiska konjunkturen utvecklades i positiv riktning – då brukar individen inte finna det lika angeläget att vara med i facket som under lågkonjunkturer – och att konjunkturuomslaget från 2010 till 2011 var kraftigast bland arbetarna²⁷ medverkade flera andra faktorer till att fackanslutningen bland arbetare gick ned med närmare två procentenheter mellan 2010 och 2011. En sådan är att avgifterna till a-kassan, som visserligen nu var lägre än under den föregående lågkonjunkturen, i allmänhet fortfarande var högre bland arbetarna än bland tjänstemännen (Kjellberg 2010b tabell 2A). Det gällde inte minst Hotell- och Restaurang-kassan som 1 januari 2011 hade en avgift på 385 kronor och 360 kronor från 1 juli samma år. Byggnads a-kassa hade vid årets början en avgift på 305 kronor, vilket 1 september sänktes till 235 kronor. Avgiften till Fastighetsanställdas a-kassa var under hela 2011 295 kronor.

²⁷ Sysselsättningen steg med 3,0 procent bland arbetarna och 2,5 procent bland tjänstemännen (**tabell 23**). Med beaktande av den kontinuerliga strukturella förändring av arbetskraften som innebär att antalet tjänstemannajobb växer medan antalet arbetare minskar framstår konjunkturuomslaget som ännu kraftigare bland arbetarna.

Långsiktiga och kortsiktiga orsaker till den fackliga organisationsgradens förändringar

Vid en analys av den fackliga organisationsgradens utveckling är det nödvändigt att skilja på *långsiktiga* och *kortsiktiga* faktorer. Under perioden 1993/94-2006 sjönk organisationsgraden mer eller mindre kontinuerligt men minskningen inskränkte sig till maximalt 1 procentenhet per år för löntagare eller i genomsnitt 0,85 procentenhet per år (Kjellberg 2009a samt **tabell 31** i Appendix 2). Om vi antar att samma utveckling fortsatt efter 2006 hade nedgången följaktligen blivit högst ca två procentenheter under loppet av två år. Mellan 2006 och 2008 sjönk organisationsgraden emellertid med sex procentenheter. Något hade uppenbarligen hänt som fick hastigheten att tredubblas; om genomsnittet för perioden 1999-2006 (0,7 procent) tillämpas rör det sig om en fyrdubbling. Minst två tredjedelar av medlemsraset under åren 2007 och 2008 kan således antas ha sin grund i någon eller några omständigheter som tillkommit eller som inte utövat något större inflytande tidigare.

När den tämligen långsamma fackliga nedgång som pågått under ett flertal år plötsligt vändes i ett medlemsras som under loppet av ett enda år (2007) innebar att 181.000 medlemmar försvann – en minskning om sex procent – kan det knappast förklaras på annat sätt än genom a-kasseavgifternas kraftiga höjning från den 1 januari 2007 samt avskaffandet av skattereduktionen för avgiften till a-kassan (40 procent) och till facket (25 procent). I vilket fall som helst kan det ännu större medlemsraset i de fackliga *a-kassorna* under 2007 inte tillskrivas något annat än avgiftshöjningen (inklusive den borttagna skattereduktionen). Under 2007 förlorade de fackliga a-kassorna 345.000 medlemmar eller var tionde medlem (**tabell 26**). Avhoppet från a-kassorna började redan under hösten 2006 så snart det efter valutgången i september 2006 stod klart vad som tämligen omgående var att vänta. Under sista kvartalet 2006 förlorade de fackliga a-kassorna 23.100 medlemmar.²⁸

²⁸ Den verkliga medlemsförlusten under 4:e kvartalet 2006 kan dock vara betydligt större genom det inte ovanliga förfarandet att ”straffa sig ut”, det vill säga genom att låta bli att betala avgiften utan att begära ett formellt utträde ur a-kassan. För dem som lämnar a-kassorna på detta sätt blir utträdena inte synliga i a-kassornas medlemsstatistik förrän med tre månaders fördröjning. En medlem som går ut på vanligt sätt tas bort ur medlemsregistret från och med den månad avgiften inte betalats (eftersom avgiften inte delas upp på enskilda dagar betyder det att om en medlem t ex i början av december anmäler att denne inte längre önskar vara med stryks denne ur medlemsregistret fr o m januari året därpå). Enligt en undersökning gjord av Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) svarade antalet utträden på grund av bristande betalning för en tredjedel av samtliga utträden under perioden 1 januari – 31 augusti 2007 (IAF 2007 sid 14f). I undersökningen ingick 20 a-kassor med ca 70 procent av kassornas totala medlemstal, däribland till tre företagarkassor samt Alfa-kassan. Med stor sannolikhet var andelen utträden på grund av bristande betalning högre under början än under slutet av denna period med tanke på att det först så småningom blev allmänt känt att de som ”straffade ut sig” på detta sätt riskerade att i efterhand få betala avgiften för tre månader. Sedan detta uppmärksammats i media har antagligen andelen som istället aktivt anmäler sitt utträde ökat och de som straffar sig ut (s k passiva utträden) minskat. Om den av IAF gjorda undersökningen periodiserats skulle man därför kunna förvänta sig att andelen passiva

Sammanlagt förlorade de fackliga a-kassorna ca 400.000 medlemmar under 2007 och 2008 (inklusive 4:e kvartalet 2006 nästan 423.000 medlemmar) för att under 2009 öka med 28.000 personer. Det är en förvånansvärt liten ökning med tanke på att det rörde sig om en djup lågkonjunktur och att ett mycket stort antal personer till följd av det föregående medlemsraset stod utanför a-kassorna. Antalet medlemmar i LO-kassorna minskade dessutom något under 2009. Under åren 2007-09 förlorade LO-kassorna sammanlagt drygt 14 procent av sina medlemmar eller mer än var sjunde medlem. En del av TCO-kassornas nedgång på drygt 11 procent under samma period förklaras av en överströmning av högskoleutbildade TCO-medlemmar till akademikerkassan AEA. Visserligen hade ett par TCO-kassor en lika låg medlemsavgift som AEA – eller under delar av 2009 till och med en något lägre avgift – men för många andra var det säkert lockande att byta a-kassa för att på så sätt kunna sänka a-kasseavgiften väsentligt.

Den 31/12 2009 hade de fackliga a-kassorna 371.000 färre medlemmar än tre år tidigare (31/12 2006). Om nedgången under fjärde kvartalet 2006 inkluderas blir den totala medlemsförlusten för de fackliga kassorna 394.000 personer. Om även de fyra företagarkassorna och den fristående Alfa-kassan tas med hade a-kassorna 31/12 2009 446.900 färre medlemmar än 30/9 2006 och 425.600 färre än 31/12 2006.

Som framgått tappade facken under år 2007 181.000 medlemmar och de fackliga a-kassorna 345.000. Flera medlemsrörelser låg bakom att a-kassorna fick kännas vid så stora förluster (Kjellberg 2009a). För det första var det många som lämnade både a-kassan och facket respektive avstod från att gå med i såväl a-kassan som facket. För det andra hoppade de till a-kassorna direktanslutna av kassorna i ungefär samma omfattning som fackmedlemmarna (procentuellt sett). För det tredje – och det var ett nytt fenomen – lämnade en hel del fackmedlemmar a-kassan men stod kvar i facket.

utträden var klart högre under början av 2007 än under den senare delen av undersökningsperioden. De som straffade sig ut under månaderna oktober-december 2006 registreras till följd av 3-månadersregeln utträdande först under början av 2007, men eftersom det individuella beslutet om utträde skedde redan under hösten 2006 kan man misstänka att många av dem inte var medvetna om att skulle komma att krävas på ytterligare månadsavgifter. Fram till dess hade de som straffade sig ur systemet varit så få att kassorna inte brytt sig om att kräva in deras medlemsavgifter i efterhand. För att sammanfatta:

- (1) de som straffade sig ut ur a-kassorna under 4:e kvartalet 2006 avregistrerades inte i medlemsstatistiken förrän under januari-mars 2007; en del av de fackliga a-kassornas medlemsförlust på ca 141.000 medlemmar under 1:a kvartalet 2007 borde därför egentligen adderas till de 23.000 som utträdde under 4:e kvartalet 2006,
- (2) genom att knappast någon a-kassemedlem vid denna tidpunkt var medveten om att man blev skyldig att betala flera månadsavgifter i efterhand om man straffade sig ur var andelen som gick ut ur a-kassorna på detta sätt sannolikt högre eller kanske t o m betydligt högre än den tredjedel av de utträdande som av a-kassorna bedömdes ha handlat på detta i genomsnitt under hela perioden januari – augusti 2007.

Tabell 26. Förändringar av medlemsantalet i fackliga a-kassor åren 2006-2014

	2006	2007	2008	2007-2008*	2009	2007-2009*	2010
LO	-1%	-11%	-3%	-14%	-1%	-14%	-0,4%
TCO	-2%	-11%	-2%	-13%	+1%	-11%	-0,1%
AEA	0%	-5%	+3%	-2%	+5%	+2%	+3,0%
Övriga	+1%	-11%	-1%	-12%	+2%	-10%	+2,5%
Alla	-1%	-10%	-2%	-11%	+1%	-11%	+0,4%
Antal	3.514.700	3.169.500	3.115.700		3.143.700		3.157.200
Förändring	-33.400**	-345.200	-53.800	-399.000	+28.000	-371.000***	+13.500

	2011	2007-2011*	2012	2007-2012*	2013	2007-2013*
LO	+0,2%	-15%	+0%	-15%	+0%	-14%
TCO	+0,4%	-11%	+1%	-10%	+1%	-9%
AEA	+2,2%	+8%	+2%	+10%	+2%	+12%
Övriga	+1,2%	-7%	+1%	-6%	0%	-6%
Alla	+0,7%	-10%	+1%	-9%	+1%	-8%
Antal	3.179.500		3.206.700		3.228.800	
Förändring	+22.300	-335.200	+27.300	-307.900	+22.100	-285.800

	2014	2007-2014*
LO	+1%	-13%
TCO	+1%	-8%
AEA	+2%	+14%
Övriga	0%	-6%
Alla	+1%	-7%
Antal	3.268.700	
Förändring	+39.900	-246.000

* Från 1/1 2007 till 31/12 ett senare år.

** Därav uppgick medlemsminskningen under 4:e kvartalet 2006 till 23.100 personer.

*** Av de fackliga a-kassornas sammanlagda förlust på 371.000 medlemmar under perioden 31/12 2006 – 31/12 2009 svarade LO-kassorna för 248.500 personer, TCO-kassorna för 124.700 och de fackliga a-kassorna utanför centralorganisationerna för 10.700 medan AEA ökade med 13.000 personer.

Anm. Antalet medlemmar i de fackliga a-kassorna (inklusive direktanslutna) avser 31/12 respektive år. Den 31/12 2005 hade de fackliga a-kassorna 3.548.100 medlemmar.

Källa: bearbetning av statistik från IAF. /2012 och 2007-2012 delvis reviderade 23/3 2014; 2013 uppdaterat 3/6 2014/

I alla tre fallen var det uppenbarligen den kraftiga avgiftshöjningen den 1 januari 2007 (inklusive borttagandet av den 40-procentiga skattereduktionen på a-kasseavgiften och den 25-procentiga skattereduktionen på den egentliga fackavgiften) som föranledde så många att avstå från medlemskap i a-kassa och/eller fackförbund. Därtill kom att a-kassan kunde framstå som mindre attraktiv till följd av försämrade ersättningsvillkor mm. Bidragande till det stora medlemsraset under 2007 var också att det var ett *högkonjunkturår*, varför risken att stå utanför kunde uppfattas som mindre än annars. Den mer tydliga koppling av a-kasseavgifterna till arbetslösheten inom varje kassa som gjordes strax innan den ekonomiska konjunkturen hösten 2008 vände och övergick i en djup kris medverkade till att organisationsgraden *inte steg* på samma sätt som den gjort under början av 1990-talskrisen. Istället blev det ”nolltillväxt” om man ser till den genomsnittliga fackanslutningen och

samtidigt en mycket splittrad bild, särskilt inom den privata tjänstesektorn. Inte ens *a-kassorna* kunde under 2009 uppvisa någon större medlemstillväxt. Antalet medlemmar de fackliga *a-kassorna* växte under detta lågkonjunkturår med endast en procent och var vid årets slut elva procent *lägre* än vid årsskiftet 2006/07 då *högkonjunktur* rådde (**tabell 26**).

Som nämnts är det är nödvändigt att skilja på kort- och långsiktiga orsaker till den fackliga organisationsgradens utveckling. Till de förra den kraftiga höjning av *a-kasseavgiften* som förorsakade *medlemsrasen* hos *a-kassor* och fack under åren 2007 och 2008. Det existerar dessutom ett antal *långsiktigt* verkande faktorer som successivt tenderar pressa ned den fackliga organisationsgraden. Dit hör för det första en avtagande andel anställda inom industri och offentlig sektor och en ökande andel i de privata tjänstenäringarna, det vill säga en sysselsättningsförskjutning från näringar med hög eller mycket hög organisationsgrad till dem med en efter svenska förhållanden låg. För det andra uppkomsten av nya branscher och nya företag inom privat sektor till följd av avregleringar och privatiseringar. Inte sällan förekommer här en negativ inställning till fack och kollektivavtal från arbetsgivarhåll (t ex hos flygbolag som Ryanair och produktionsbolag inom media), vartill kommer bristande fackliga traditioner. En besläktad tendens är att de anställda på många arbetsplatser splittras upp genom *outsourcing* (som i statistiken manifesteras i bland annat en tillväxt av kategorin ”företagsnära tjänster”) och inhyrning (bemanningsföretag, konsulter). Därtill kommer uppdelningen på fast och tidsbegränsat anställda samt att det blivit allt vanligare att arbeta på udda arbetstider, vilket begränsar kontaktmöjligheterna med andra anställda inklusive fackrepresentanter. Införandet av snål bemanning (*lean production*) till följd av skärpt konkurrens på världsmarknaden och ökad press på underleverantörer minskar utrymmet för fackligt arbete på betald arbetstid. Samma effekt har besparings- och effektiviseringskrav i offentlig sektor. Även den tilltagande frekvensen av grupparbete/*teamwork* kan försvåra det fackliga arbetet. Om en anställd går ifrån för att ägna sig åt facklig verksamhet får arbetskamraterna ofta desto mer att göra. Allt detta bidrar till fackklubbarnas minskande täckningsgrad, vilket i sin tur gör det svårare att rekrytera nya fackmedlemmar.

Till dessa strukturella förändringar av arbetsmarknaden och arbetslivet kommer förändrade attityder, närmare bestämt en mer kritiskt prövande inställning till fackligt medlemskap än tidigare. Ofta vägs kostnaden av medlemskapet mot nyttan. Man vill se resultat för de pengar som man betalar till organisationen. Det är i och för sig inget märkligt eftersom en fackförenings uppgift är att tillvarata medlemmarnas intressen. En intervjuundersökning från 1990-talets början tyder på att en kritiskt prövande inställning till fackmedlemskap blivit vanligare än tidigare (Kjellberg 2001:273f, 353f). Det överensstämmer

med sociologisk forskning om industritjänstemän enligt vilken den aktuella situation som individen befinner sig i spelar en viktig roll för inställningen till facket, framför allt hos de yngre (Bruhn 1999; Kjellberg 2001:276f). En studie av industriarbetare visar att de yngre har en mer instrumentell, nyttoinriktad inställning till facket än de äldre medlemmarna (Allvin & Sverke 2000:77ff). Psykologerna Sverke och Hellgren (2002:23) framhåller att medlemmar med en instrumentell inställning till facket ”anser att det de får ut av medlemskapet (service, skydd, intresserepresentation etc) är värt åtminstone vad de betalar i medlemsavgift”, med andra ord att nyttan av medlemskapet överstiger kostnaden. Även nationalekonomerna Bertil Holmlund och Per Lundborg utgår i en teoretisk studie från att nyttan av fackligt medlemskap vägs mot kostnaderna (Holmlund & Lundborg 1999).

När nyttan av medlemskapet inte förändras men kostnaden plötsligt rusar i höjden kan man förvänta sig att många som kommer ut på arbetsmarknaden tvekar att gå med i en facklig organisation respektive att de som redan är med i facket överväger om de ska fortsätta att vara medlemmar. Man kan här tala om en *kombinationseffekt* av förändrade attityder och den fördyring av medlemskapet som förorsakats av avgiftshöjningen i a-kassan. Det som *utlöste* medlemsraset var emellertid den kraftigt höjda *kostnaden* att vara med i både fack och a-kassa. Det är inte sannolikt att attityderna till facket förändrades från en dag till en annan. Attityden att väga kostnaden för medlemskapet mot nyttan fick således ett stort *genomslag* när kostnaden plötsligt höjdes men inte nyttan. Även om effekten blev allra störst under åren 2007 och 2008 – särskilt under 2007 – kan den höjda totalavgiften för fack och a-kassa förväntas få återverkningar långt in i framtiden och således övergå till att bli en *långsiktig* verkande faktor, i varje fall inom områden där höjningen av a-kasseavgiften består. Varje ny generation som träder in på arbetsmarknaden kommer inom sådana områden att konfronteras med avgifter på betydligt högre nivåer än vad som tidigare varit fallet.

A-kassornas organisationsgrad samt andelen anställda respektive i arbetskraften utanför a-kassorna

När den borgerliga alliansregeringen tillträdde hösten 2006 hade den stora ambitioner att minska både antalet individer som stod utanför arbetskraften och antalet personer inom denna som saknade en inkomstrelaterad arbetslöshetsförsäkring, det vill säga som inte tillhörde en arbetslöshetskassa. Vid slutet av 2005 omfattade den senare gruppen ca 700.000 personer. Varken under denna mandatperiod eller den följande infördes emellertid någon obligatorisk a-kassa eller reformerades arbetslöshetsförsäkringen på ett sådant sätt att 700.000-gruppen

krympte ihop. Av **tabell 27** framgår att andelen av arbetskraften som inte tillhörde en a-kassa istället nästan fördubblades mellan 2005 och 2009 (en ökning med 95 procent). Vid slutet av 2008 hade de 700.000 utanför a-kassorna svällt till ca 1,4 miljoner personer eller från 16 till 30 procent av arbetskraften. Trots den djupa lågkonjunkturen 2009 stod vid årets slut fortfarande 29 procent utanför a-kassorna. Eftersom här avses *hela* arbetskraften – inte bara anställda och arbetslösa utan också företagare – har samtliga a-kassor tagits med i dessa beräkningar, det vill säga förutom de fackliga a-kassorna och den fristående Alfa-kassan även de fyra företagarkassorna. Utvecklingen kan också beskrivas som att a-kassornas organisationsgrad under åren 2007 och 2008 sjönk från 83 procent vid ingången till 2007 till 70 procent vid 2008 års slut, för att under krisåret 2009 stiga till 71 procent.

Tabell 27. Andel i arbetskraften 16-64 år i och utanför a-kassorna 2005-2014.

	KV 4 2005	KV 4 2006	KV 4 2007	KV 4 2008	KV 4 2009	Förändring 2005-2009	Förändring 2006-2009
Antal sysselsatta	4.268.200	4.364.600	4.451.600	4.439.500	4.338.000	+ 69.800	- 26.600
Antal arbetslösa*	241.600	207.300	259.300	293.400	395.800	+ 154.200	+ 188.500
Summa i arbetskraften	4.509.800	4.571.900	4.710.900	4.732.900	4.733.800	+ 224.000	+ 161.900
Antal i a- kassorna 31/12**	3.806.600	3.785.700	3.389.800	3.324.200	3.360.100	- 446.500	- 425.600
Antal utanför a- kassorna	703.200	786.200	1.321.100	1.408.700	1.373.700	+ 670.500	+ 587.500
Andel av arbetskraften utanför a-kassorna	15.6%	17.2%	28.0%	29.8%	29.0%	+95.3%	+74.7%
A-kassornas Organisationsgrad	84.4% 31/12	82.8% 31/12	72.0% 31/12	70.2% 31/12	71.0% 31/12		

	KV 4 2009	KV4 2010	KV4 2011	KV4 2012	Förändring 2006-2012
Antal sysselsatta	4.338.000	4.408.300	4.483.600	4.489.000	+ 124.400
Antal arbetslösa	395.800	367.400	352.600	377.200	+ 169.900
Summa i arbetskraften	4.733.800	4.775.700	4.836.200	4.866.200	+ 294.300
Antal i a- kassorna 31/12	3.360.100 31/12	3.370.100 31/12	3.398.200 31/12	3.426.200 31/12	- 359.500
Antal utanför a-kassorna	1.373.700	1.405.600	1.438.000	1.440.000	+ 653.800
Andel av arbetskraften utanför a-kassorna	29.0%	29,4%	29,7%	29,6%	+83,2%
A-kassornas Organisationsgrad	71.0% 31/12 2009	70,6% 31/12 2010	70,3% 31/12 2011	70,4% 31/12 2012	

	KV 4 2013	Förändring 2006-2013	KV 4 2014	Förändring 2013-2014	Förändring 2006-2014
Antal sysselsatta	4.546.200	+181.600	4.581.400	+35.200	+216.800
Antal arbetslösa	373.400	+166.100	366.800	-6.600	+159.500
Summa i arbetskraften	4.919.600	+347.700	4.948.200	+28.600	+376.300
Antal i a-kassorna	3.448.000	-337.700	3.491.200	+43.200	-296.300
Antal utanför a-kassorna	1.471.600	+685.400	1.457.000	-14.600	+670.800
Andel av arbetskraften utanför a-kassorna	29,9%	+87,2%	29,4%	-1,0%	+85,3%
A-kassornas Organisationsgrad	70,1% 31/12 2013		70,6% 31/12 2014		

Anm. I kategorin sysselsatta ingår anställda, företagare och medhjälpande hushållsmedlemmar. För att öka säkerheten vad gäller arbetskraftens storlek har använts sista kvartalet respektive år istället för enbart sista månaden. Antalet kassamedlemmar avser i regel 31/12 respektive år.

* Definitionen av arbetslöshet ändrades 2007 så att även heltidsstuderande som söker arbete inkluderas.

** 30/9 2006 hade a-kassorna 3.806.900 medlemmar (avrundat till hela 100-tal). Mellan 30/9 2006 och 31/12 2008 minskade antalet kassamedlemmar med 482.700. Mellan 30/9 2006 och 30/9 2008 tappade a-kassorna 498.800 medlemmar, dvs ca en halv miljon eller 13.1% av medlemmarna.

Källor: AKU Grundtabeller (SCB) , SCB:s statistikdatabas och IAF.

Under 2010 växte arbetskraften mer än antalet a-kassemedlemmar. Som ett resultat sjönk a-kassornas andel av arbetskraften till 70 procent (**tabell 27**). Förutom den ljusnande konjunkturen (som kan ha gjort att en del kände behovet av medlemskap mindre angeläget) medverkade säkerligen de mycket höga medlemsavgifterna i många av kassorna till denna utveckling. Vid slutet av 2010 stod drygt 1,4 miljoner personer i arbetskraften eller 30 procent utanför a-kassorna. Både vid 2011 och 2012 års slut rörde det sig om 1,44 miljoner individer. Vid årsskiftet 2013/2014 stod 1.472.000 personer i arbetskraften utanför a-kassorna, vilket betydde att 30 procent av alla sysselsatta + arbetslösa inte var medlem i en arbetslöshetskassa. Jämfört med årsskiftet 2006/2007 innebar det att 686.000 personer fler individer inte kunde få ersättning från a-kassan i händelse av arbetslöshet. A-kassornas organisationsgrad var vid slutet av 2013 70 procent att jämföra med 83 procent vid utgången av 2006, således en nedgång på 13 procentenheter. Under samma period minskade den fackliga organisationsgraden med 7 procentenheter (från 77 procent 2006 till 70 procent 2013). A-kassornas organisationsgrad sjönk således nästan dubbelt så mycket som den fackliga organisationsgraden. Nästan hela nedgången var i båda fallen koncentrerad till åren 2007 och 2008. A-kassornas medlemsras hade inletts redan under sista kvartalet 2006 sedan det för allmänheten stod klart att a-kasseavgifterna skulle höjas kraftigt 1 januari 2007. Vid årsskiftet 2005/2006 hade a-kassornas organisationsgrad varit 84 procent, det vill säga 14 procentenheter högre än vid årsskiftet 2013/2014.

Sedan det differentierade avgiftssystemet avvecklats från 1 januari 2014 steg a-kassornas organisationsgrad under året från 70 till 71 procent, men fortfarande befann sig 1.457.000 personer i arbetskraften utanför a-kassorna.

Om vi riktar blicken mot gruppen *anställda* + arbetslösa visar det sig att andelen utanför a-kassorna mer än fördubblades mellan 2005 och 2009 (från 11 till 25 procent), vilket närmare bestämt innebar en ökning med 143 procent. Som framgår av **tabell 28** är det fråga om en uppgång från drygt 440.000 *löntagare* (inklusive arbetslösa) utanför a-kassorna vid slutet av 2005 till närmare 1,1 miljon fyra år senare. Bara mellan slutet av 2006 och slutet av 2008 fördubblades andelen utanförstående: från 13 till 26 procent. Antalet anställda (16-64 år) växte samtidigt med ca 80.000 medan antalet personer utanför löntagarkassorna (inklusive Alfa-kassan) steg med drygt 575.000. Från slutet av 2006 till slutet av 2011 steg antalet löntagare (inklusive arbetslösa) utanför a-kassorna från ca 535.000 till 1.158.000, vilket innebär att antalet utanförstående mer än fördubblades.

Tabell 28. Andel anställda + arbetslösa 16-64 år i och utanför a-kassorna 2005-2014.

	KV 4 2005	KV 4 2006	KV 4 2007	KV 4 2008	KV 4 2009	Förändring 2005-2009	Förändring 2006-2009
Antal anställda	3.834.500	3.935.700	4.021.000	4.014.400	3.908.000	+73.500	- 27.700
Antal arbetslösa*	233.800	200.500	254.300	288.400	389.800	+156.000	+189.300
Summa anställda + arbetslösa	4.068.300	4.136.200	4.275.300	4.302.800	4.297.800	+229.500	+161.600
Antal i a- kassorna 31/12**	3.625.100	3.600.600	3.244.400	3.190.000	3.221.200	-403.900	-379.200
Antal utanför a- Kassorna	443.200	535.600	1.030.900	1.112.800	1.076.600	633.4300	+541.000
Andel av anställda + arbetslösa utanför a-kassorna**	10.9%	12.9%	24.1%	25.8%	25.1%	+142.9%	+101,0%
A-kassornas Organisationsgrad	89.1% 31/12	87.1% 31/12	75.9% 31/12	74.2% 31/12	74.9% 31/12		

/forts/

	KV 4 2009	KV4 2010	KV4 2011	KV4 2012***	KV 4 2013	Förändring 2006-2013
Antal anställda	3.908.000	3.971.400	4.069.100	4.060.800	4.113.900	+178.200
Antal arbetslösa	389.800	362.100	347.500	372.100	368.700	+168.200
Summa anställda + arbetslösa	4.297.800	4.333.500	4.416.600	4.432.900	4.482.600	+346.400
Antal i a- kassorna**	3.221.200 31/12	3.230.400 31/12	3.258.400 31/12	3.285.500 31/12	3.312.800 31/12	-287.800
Antal utanför a- kassorna	1.076.600	1.103.100	1.158.200	1.147.400	1.169.800	+634.200
Andel av anställda + arbetslösa utanför a-kassorna**	25,1%	25,46%	26,2%	25,9%	26,1%	+118,43%
A-kassornas organisationsgrad	74,9% 31/12	74,54% 31/12	73,8% 31/12	74,1% 31/12	73,9% 31/12	

	KV 4 2013	KV 4 2014	Förändring 2013-2014	Förändring 2006-2014
Antal anställda	4.113.900	4.111.400	-2.500	+175.700
Antal arbetslösa	368.700	362.600	-6.100	+162.100
Summa anställda + arbetslösa	4.482.600	4.474.000	-8.600	+337.800
Antal i a- kassorna**	3.312.800 31/12	3.358.900 31/12	+46.100	-241.700
Antal utanför a- kassorna	1.169.800	1.115.100	-54.700	+579.500
Andel av anställda + arbetslösa utanför a-kassorna**	26,1%	24,9%	-4,7%	+108,2%
A-kassornas organisationsgrad	73,9% 31/12	75,1% 31/12		

Anm. Arbetslösa i företagarkassorna har subtraherats från totala antalet arbetslösa enligt AKU (arbetslösa f.d. företagare som inte tillhör någon a-kassa har inte varit möjliga att subtrahera eftersom deras antal inte är känt).

* Definitionen av arbetslöshet ändrades 2007 så att även heltidsstuderande som söker arbete inkluderas.

** Fackliga a-kassor + Alfa-kassan.

*** Antal kassamedlemmar från IAFs hemsida 26 mars 2014.

Källor: AKU Grundtabeller, AKU Tilläggstabeller (SCB), SCB:s statistikdatabas, Arbetsförmedlingens statistik över arbetslösa i a-kassorna samt IAF.

Andelen a-kassemédlemmar bland löntagarna (anställda + arbetslösa) var vid slutet av såväl 2011 som 2012 74 procent. Det är en procentenhet lägre än vid slutet av 2009 då a-kassornas organisationsgrad bland löntagarna (inklusive arbetslösa) var 75 procent. Även vid slutet av 2012 och 2013 stod var fjärde löntagare (26 procent) utanför a-kassorna. För en mer detaljerad beskrivning av a-kassornas medlemsras under åren 2007 och 2008, se Kjellberg 2010a. Under 2014 steg a-kassornas organisationsgrad bland löntagarna med drygt 1 procentenhet: från 73,9 procent till 75,1 procent. Antalet medlemmar i löntagarkassorna (inklusive Alfa-kassan) ökade under 2014 med drygt 46.000 medlemmar (**tabell 28**), vilket

överträffade ökningen på drygt 43.000 medlemmar för samtliga a-kassorna (**tabell 27**). Diskrepansen förklaras av företagarkassornas minskade medlemstal under året.

I **tabell 29** nedan anges vilken andel av hela arbetskraften som olika kategorier a-kassor svarat för under åren 2006-2013. Som framgår uppgick löntagarkassornas andel av hela arbetskraften till 79 procent december 2006 och 67,6 procent december 2012 och ännu något lägre december 2013. Observera att detta inte är detsamma som löntagarkassornas organisationsgrad, det vill säga deras andel av löntagarna (inklusive arbetslösa), vilken istället anges i tabell 19 ovan (89 procent december 2005, 87 procent december 2006 och 74 procent december 2013). Under samma tid sjönk företagarkassornas andel av arbetskraften från fyra till tre procent.

Tabell 29. A-kassornas organisationsgrad samt arbetarkassornas, tjänstemannakassornas, m.fl:s andel av hela arbetskraften 2006-2013

	31/12 2006	31/12 2007	31/12 2008	31/12 2009	31/12 2010	31/12 2011	31/12 2012	31/12 2013
Arbetarkassor	1.732.793	1.544.268	1.493.965	1.479.839	1.472.192	1.475.469	1.477.084	1.478.482
	37,9%	32,9%	31,6%	31,3%	30,8%	30,5%	30,4%	30,1%
Tjänstemannakassor	1.781.877	1.625.233	1.621.711	1.663.844	1.684.766	1.703.996	1.729.660	1.750.355
	39,0%	34,5%	34,3%	35,1%	35,3%	35,2%	35,5%	35,6%
Fackliga kassor totalt	3.514.670	3.169.501	3.115.676	3.143.683	3.156.958	3.179.465	3.206.744	3.228.837
	76,9%	67,3%	65,8%	66,4%	66,1%	65,7%	65,9%	65,6%
Alfa-kassan	85.965	74.913	74.293	77.528	73.460	78.938	81.936	83.932
	1,9%	1,6%	1,6%	1,6%	1,5%	1,6%	1,7%	1,7%
Löntagarkassor totalt*	3.600.635	3.244.414	3.189.969	3.221.211	3.230.418	3.258.403	3.288.680	3.312.769
	78,8%	68,9%	67,4%	68,0%	67,6%	67,4%	67,6%	67,3%
Företagarkassor	185.067	145.429	134.213	138.878	140.041	139.770	137.508	135.245
	4,0%	3,1%	2,8%	2,9%	2,9%	2,9%	2,8%	2,7%
Alla kassor	3.785.702	3.389.843	3.324.182	3.360.089	3.370.459	3.398.173	3.426.188	3.448.014
	82,8%	72,0%	70,2%	71,0%	70,6%	70,3%	70,4%	70,1%
Antal i arbetskraften 16-64 år	4.571.900 Kv 4	4.710.900 Kv 4	4.732.900 Kv 4	4.733.800 Kv 4	4.775.700 Kv4	4.836.200 Kv4	4.866.200 Kv4	4.919.600 Kv 4

* Alfa-kassan har räknats som löntagarkassa. /2012 reviderat 23/3 2014; 2013 infört 26/3 2014 och reviderat 2/6 2014//
Källor: SCB/AKU och IAF.

Under medlemsrasens år – 2007 och 2008 – tappade a-kassorna totalt 461.900 medlemmar eller 12 procent av medlemmarna. Som framgår av tabell 26 förlorade de fackliga a-kassorna under dessa år 399.000 medlemmar (minus 11,5 procent). Av beräkningar utifrån tabell 29 framgår att Alfa-kassan under 2007 och 2008 minskade med 11.700 medlemmar (minus 13,6 procent och företagarkassorna med 50.900 medlemmar (minus 27,48 procent).

Facklig organisationsgrad bland arbetslösa

Den fackliga organisationsgraden bland arbetslösa har mycket sällan uppmärksammats av forskningen. På min förfrågan tog Mats Larsson, utredare på LO, fram statistik baserad på SCB:s arbetskraftsundersökningar AKU om detta. Om arbetssökande heltidsstuderande exkluderas tillhörde nästan fyra av tio arbetslösa (38 procent) en fackförening första kvartalet 2015 (**tabell 30**). Precis som kan förväntas var andelen fackligt anslutna avsevärt högre bland dem som *tidigare förvärvsarbetat* – 42 procent av arbetslösa arbetare, 58 procent av arbetslösa tjänstemän – än bland dem som inte gjort det – endast 7 procent (allt exklusive heltidsstuderande). En stor del av de arbetslösa (drygt var tredje) utgörs av heltidsstuderande som söker arbete (149.000 personer), men även om dessa tas med tillhörde fyra av tio arbetslösa arbetare (39 procent) och varannan arbetslösa tjänsteman (50 procent) en fackförening. Även här var andelen bland dem som tidigare inte förvärvsarbetat mycket låg (8 procent). Allt som allt tillhörde var tredje arbetslös (32 procent) en facklig organisation. Som framgått stiger andelen till 38 procent om arbetssökande heltidsstuderande inte tas med i beräkningarna.

Att nästan fyra av tio arbetslösa personer är fackmedlemmar är en överraskande hög andel. Det är till exempel en högre andel än bland *anställda* inom hotell- och restaurangbranschen. Förekomsten av fackliga arbetslöshetskassor medför i Sverige en avsevärt högre facklig organisationsgrad bland arbetslösa än i länder utan ett så kallat Gentsystem, till exempel Storbritannien där fackmedlemmar normalt lämnar facket om de blir arbetslösa. För att tillhöra en facklig a-kassa är fackmedlemskap dock inget krav i Sverige. Var femte medlem i de fackliga a-kassorna 2010 var direktansluten till a-kassan, dvs tillhörde inte en fackförening (Kjellberg 2010b tabell 1A). Dessutom finns den fristående Alfa-kassan.

Tabell 30. Facklig organisationsgrad 1:a kvartalet 2015 bland arbetslösa som tidigare förvärvsarbetat respektive inte förvärvsarbetat.

A. Inklusive heltidsstuderande*	Antal arbetslösa	Facklig organisationsgrad
1) Med tidigare anställning:		
• Arbetare	191.000	39%
• Tjänstemän	96.000	50%
2) Utan tidigare anställning**	126.000	8%
3) Samtliga	415.000	32%
B. Exklusive heltidsstuderande*		
1) Med tidigare anställning:		
• Arbetare	133.000	42%
• Tjänstemän	66.000	58%
2) Utan tidigare anställning**	62.000	7%
3) Samtliga	266.000	38%

* Avser heltidsstuderande som söker arbete vid sidan om studierna.

** Saknar SEI-kod (socioekonomisk kod). Utrikes födda som endast arbetat i utlandet saknar SEI-kod eftersom arbetsstället inte kan härledas av SCB/AKU eftersom detta ligger i utlandet. Arbetsstället behövs således för att en SEI-kod ska kunna tas fram. Även pendlare folkbokförda i Sverige (födda i Sverige eller utomlands) från t ex Malmö till Köpenhamn eller folkbokförda i Sverige som arbetar i t ex London saknar därför SEI-kod i AKU. Om de sedan blivit arbetslösa saknar de således SEI-kod såvida de inte tidigare arbetat i Sverige. Personer som varit arbetslösa mer än åtta år får inte heller någon SEI-kod även om de arbetat längre tillbaka i tiden (i Sverige). Information från SCB/AKU.

Källa: Mats Larsson *Facklig anslutning år 2015*. Stockholm: LO.

Avslutning

Det i Sverige under modern tid unika fackliga medlemsras som inträffade åren 2007-2008 upphörde 2009 även om det inom vissa områden – främst hotell- och restaurangbranschen – fortfarande var befogat att tala om ett medlemsras. Å andra sidan inträffade något annat som också var helt nytt i Sveriges moderna historia. Den uppgång i facklig anslutning som kunde förväntas när en högkonjunktur övergår i en djup lågkonjunktur uteblev helt under 2009. Andelen fackligt anslutna löntagare var oförändrat 71 procent och det totala antalet fackmedlemmar²⁹ fortsatte att minska om än i betydligt blygsammare takt än tidigare. Med tanke på den uteblivna uppgången skulle man kunna tala om ett ”dolt medlemsras”. Lågkonjunkturåret 2009 kännetecknades också av en mycket splittrad bild med ökad organisationsgrad bland tjänstemän i privata tjänstenärings, minskad organisationsgrad bland

²⁹ Avser aktiva löntagarmedlemmar inklusive arbetslösa.

arbetare i privata tjänstenärningar och i det närmaste på stället marsch hos industri- och byggnadsarbetare och offentliganställda tjänstemän.

För att förklara dessa skillnader måste man ta hänsyn till flera omständigheter. En sådan är de växande avgiftsskillnaderna till a-kassan, en annan själva lågkonjunkturen som slog mycket ojämnt mot olika grupper och särskilt drabbade arbetarna inom exportindustrin och byggbranschen. Genom a-kasseavgifternas koppling till arbetslösheten fick de nämnda arbetargrupperna vidkännas en avsevärd fördyring av medlemskapet i a-kassan och därmed för det samlade fackmedlemskapet (a-kassa + fack).³⁰ IF Metall:s, GS:s och Byggnads a-kassor höjde under 2009 sina avgifter med 175 respektive 95 och 129 kronor i månaden. Det medförde emellertid ingen fortsatt nedgång i byggnadsarbetarnas organisationsgrad, som minskat med åtta procentenheter mellan 2006 och 2008³¹ (**tabell 2**). Inte heller andelen fackligt anslutna industriarbetare sjönk nämnvärt 2009. Under åren av allmänt medlemsras hade deras organisationsgrad utmärkts av en relativ stabilitet, till skillnad från de hotell- och restauranganställda, hos vilka medlemsrasen fortsatte 2009.

För att förklara denna markanta olikhet är det nödvändigt att beakta hur flera faktorer kan samverka med varandra i den ena eller andra riktningen. Bland industriarbetarna har facket ofta en påtaglig närvaro genom starka fackklubbar, vilket är av betydelse ur såväl ett socialt (kontakt)perspektiv som ett nyttoperspektiv. Den höga andelen fast anställda och heltidsanställda ger en relativt stabil arbetsstyrka, men kan också framkalla en djup oro för jobben vid en lågkonjunktur av en sådan magnitud som drabbade industrin hösten 2008 och år 2009. Att organisationsgraden under sådana omständigheter inte steg kan sannolikt helt och hållet tillskrivas de höga och under året kraftigt stigande a-kasseavgifterna.

De hotell- och restauranganställda betalar ännu högre avgifter till sin a-kassa, men tjänar också mindre och befinner sig i regel på arbetsplatser med svagare fackklubbar eller inga klubbar alls samt med ett stort inslag av tidsbegränsat anställda, deltidsanställda och stor personalomsättning. Inom restaurangbranschen är många arbetsplatser små, vilket minskar underlaget för fackklubbar och kan försvåra facklig organisering om ägaren själv deltar i arbetet. Många av de anställda inom branschen utmärks av en svag marknadsposition, varför förbundets a-kassa före den kraftiga avgiftshöjningen 1 januari 2007 kan antas ha varit ett

³⁰ Två av industriarbetarfacken, IF Metall och Livs, har dessutom behållit tvånget att vara med i a-kassan för förbundsmedlemmar.

³¹ Medverkande till det kraftiga medlemsraset bland byggnadsarbetarna mellan 2006 och 2008 var att utöver höjningen av a-kasseavgiften höjdes den ”rena” fackavgiften den 1 maj 2007 med 155 kronor i månaden sedan gransknings- och mättningsarvodena avvecklats efter en dom i Europadomstolen. Fackavgiften blev därmed 387-433 kronor (avgiften varierar mellan avdelningarna), vartill kom den förhöjda a-kasseavgiften på 366 kronor = totalt 753-799 kronor i månaden i fack- och a-kasseavgift.

viktigt fackligt rekryteringsinstrument.³² Redan före lågkonjunkturen kännetecknades branschen av hög arbetslöshet och följaktligen också av en mycket hög a-kasseavgift, vilket fick många att avstå från a-kassan och/eller facket. Alla dessa omständigheter medverkade till en fortsatt fallande andel fackligt anslutna under 2009 och ett ännu mer försvagat fackförbund. De hotell och restauranganställdas organisationsgrad blev nu klart mindre än häften så stor som industriarbetarnas (36 procent respektive 81 procent 2009). Ännu år 2007 omfattades dock så mycket som 83 procent av branschens anställda av kollektivavtal.³³ Frågan är vad de växande skillnaderna mellan olika löntagargrupper fackliga styrka på sikt får för konsekvenser för det svenska kollektivavtalssystemet.

Under 2010 avstannade i stort sett fackanslutningens nedgång hos arbetarna i den privata tjänstesektorn. Nu sjönk organisationsgraden istället med två procentenheter bland *industriarbetarna*: från 81 procent 2009 till 79 procent 2010. Bortsett från en mindre nedgång hos denna grupp under 2009 var detta en helt ny utveckling. Under åren 2009 och 2010 sammantaget minskade industriarbetarnas organisationsgrad med 2,3 procentenheter, vilket står i skarp kontrast till uppgången på 1,6 enheter hos industrins tjänstemän.

Det är anmärkningsvärt att industriarbetarnas organisationsgrad inte steg under den djupa lågkonjunkturen 2009 med tanke på att denna löntagargrupp drabbades allra hårdast av exportindustrins mycket kraftiga efterfrågebortfall från hösten 2008. Under osäkra tider som denna brukar den fackliga organisationsgraden gå upp i Sverige (Kjellberg 2011a sid 81-83 och 91). Så var under början av 1990-talet då en stark högkonjunktur snabbt övergick i den djupaste depressionen sedan 1930-talet. Den uteblivna uppgången i facklig anslutning 2009 berodde med stor sannolikhet på de kraftiga höjningar av a-kasseavgifterna som följde på den snabbt stigande arbetslösheten bland industriarbetarna.

Den *fallande* andelen fackligt anslutna industriarbetare under 2010 får ses mot bakgrund av den påtagligt förbättrade situationen på arbetsmarknaden och den därmed minskade

³² Mycket talar för att förekomsten av fackliga a-kassor har spelat en viktig roll för att rekrytera fackmedlemmar i grupper som har en svag position på arbetsmarknaden och som därför löper större risk än andra att bli arbetslösa (Western 1999: 129, 135ff). Hit kan räknas ungdomar, invandrare, deltidsanställda och tidsbegränsat anställda. I hotell- och restaurangbranschen finns ett betydande inslag av samtliga dessa grupper. A-kassorna blir särskilt betydelsefulla för medlemsrekryteringen om *andra* incitament saknas, t.ex. på små arbetsplatser utan nämnvärd facklig verksamhet såsom ofta är fallet inom privata servicenäringar. Vad gäller tidsbegränsat anställda kan vidare den lösa anknytningen till arbetsmarknaden och till den enskilda arbetsplatsen medföra att fackligt medlemskap upplevs som mindre angeläget. Under sådana omständigheter kan fackliga a-kassor förväntas utgöra ett framträdande motiv för medlemskap och därigenom underlätta en relativt *jämn* facklig utbredning. Det senare är en avgörande förutsättning för den höga eller mycket höga organisationsgraden i de fyra länder som har fackliga a-kassor (Sverige, Finland, Danmark och Belgien). Å andra sidan har de fackliga a-kassornas roll att stimulera fackanslutningen avtagit till följd av den sedan 1980-talet ökande direktanslutningen till kassorna.

³³ 67 procent täcktes av branschavtal och 16 procent av hängavtal (Kjellberg 2008).

otrygghetskänslan i kombination med fortsatt mycket höga avgifter till industriarbetarkassor som IF Metalls (390 kronor i månaden under hela året) och GS (420 kronor). Det var mer än fyra gånger så mycket som civilingenjörerna betalade eller mer än tre gånger avgiften till Ledarnas a-kassa och avsevärt mer än vad Unionen-medlemmen betalade till sin a-kassa, som dessutom flera gånger under året kunde sänka avgiften. Den starkare koppling av avgiften till arbetslösheten i varje a-kassa som alliansregeringen införde från 1 juli 2008 förefaller i kombination med den olikartade utvecklingen av arbetslösheten hos olika löntagargrupper inte bara ha resulterat i en differentiering av a-kasseavgifterna (och därmed av den sammanlagda avgiften till fack och a-kassa) utan också en differentiering av den fackliga organisationsgradens utveckling och då inte minst hos facken inom industrin.

Bakom den under åren 2008, 2009 och 2010 oförändrade *genomsnittliga* organisationsgraden på 65 procent för löntagare i privat sektor finner man att utvecklingen pekar åt *skilda* håll för arbetare och tjänstemän (nedåt respektive uppåt), vilket till en början resulterade i en *konvergerande* facklig anslutning inom privat sektor: från 67 procent fackligt anslutna arbetare i privat sektor 2008 till 65 procent 2010 samt från 63 procent fackligt anslutna tjänstemän i privat sektor 2008 till likaledes 65 procent 2010.

Den mellan arbetare och tjänstemän alltmer olikartade utvecklingen har medfört en växande klyfta i facklig anslutning. Medan organisationsgraden 2006 var 77 procent bland både arbetare och tjänstemän hade den 2008 sjunkit till 71 procent bland arbetarna och 72 procent bland tjänstemännen. Under 2010 ökade skillnaden ytterligare genom att andelen fackligt anslutna tjänstemän steg till 73 procent medan arbetarnas organisationsgrad, som 2009 minskat till 70 procent, nu fortsatte nedåt till 69 procent. Bakom den sedan åren 2008-2010 oförändrade organisationsgraden på 71 för löntagare totalt doldes således en mellan arbetare och tjänstemän *tydlig divergens* i facklig anslutning.

Mellan 2010 och 2011 sjönk den genomsnittliga organisationsgraden för löntagare från 71 till 70 procent, men förblev 73 procent bland tjänstemännen. Den fortsatta nedgången bland arbetarna – från 69 procent 2010 till 67 procent 2011 och 2012 samt 66 procent 2013 – vidgade klyftan mellan arbetare och tjänstemän till fyra procentenheter till tjänstemännens förmån åren 2011 och 2012 och vidare till fem enheter 2013 (**tabell 2**). År 2006 hade organisationsgraden varit densamma för arbetare och tjänstemän (77 procent).

Inom *privat* sektor är utvecklingen ännu mer dramatisk. År 2006 var 74 procent av arbetarna där med i facket och 69 procent av tjänstemännen. Åtta år senare var proportionerna omkastade. År 2015 var 68 procent av de privatanställda tjänstemännen med i facket mot 59 procent av arbetarna. Andelen fackanslutna arbetare i privat sektor var 2015 femton

procentenheter lägre än 2006. Hos tjänstemännen i privat sektor var organisationsgraden trots medlemsraset under 2007 och 2008 (från 69 procent 2006 till 63 procent 2008) år 2015 nästan uppe på 2006 års nivå, endast en procentenhet fattades för att så skulle vara fallet. Inom privat sektor föll således organisationsgraden femton gånger mer bland arbetarna (minus femton procentenheter) än bland tjänstemännen (minus en enhet).

Appendix 1. Den fackliga anslutningens utveckling ur ett längre tids-perspektiv (1900-2015).

Tabell 31. Facklig organisationsgrad (%) för löntagare i Sverige 1900-2015 (*Union density in Sweden*).

	(1)	(2)	(3)	(4)
1900	8,9			
1901	9,6			
1902	9,2			
1903	10,2			
1904	12,5			
1905	13,2			
1906	20,7			
1907	27,1			
1908	24,3			
1909	17,7			
1910	14,8			
1911	13,6			
1912	13,9			
1913	14,6			
1914	14,9			
1915	15,0			
1916	17,3			
1917	21,2			
1918	24,9			
1919	28,8			
1920	30,8			
1921	27,7			
1922	26,6			
1923	27,6			
1924	30,5			
1925	31,6			
1926	32,9			
1927	33,4			
1928	34,6			
1929	36,5			
1930	39,0			
1931	40,8			
1932	41,2			
1933	41,0			
1934	41,9			
1935	44,1			
1936	46,9			
1937	51,1			
1938	54,0			
1939	56,5			
1940	56,6			
1941	57,0			
1942	58,4			

1943	59,1			
1944	60,2			
1945	61,1			
1946	63,1			
1947	64,9			
1948	66,7			
1949	66,7			
1950	67,3			
1951	68,3			
1952	69,2			
1953	68,8			
1954	68,4			
1955	69,2			
1956	69,2			
1957	69,3			
1958	69,9			
1959	70,1			
1960	70,7			
1961	71,0			
1962	71,5			
	/			
1963	64,8			
1964	65,5			
1965	65,4			
1966	64,8			
1967	65,8			
1968	66,2			
1969	67,0			
1970	66,6			
1971	68,1			
1972	69,2			
1973	70,5			
1974	71,9			
1975	73,2			
1976	74,1			
1977	76,3		16-64 år	16-64 år
1978	77,3		Inkl. stud.	Exkl. stud.
1979	77,6			
1980	78,2	78		80*
1981	78,6	78		
1982	79,3	79		
1983	80,0	79		
1984	81,1	80		
1985	81,5	81		83-84*
1986:1		82		84-85*
1986:2		86		84-85*
1987		85	82 (82,4)	83*
1988		84	81 (81,4)	
1989		83	81 (80,7)	
1990		82	80 (80,0)	81 (81,4)

1991		83	80 (79,9)	
1992		84	83 (82,9)	
1993		85	84 (83,9)	85 (84,9)
1994		85	84 (83,8)	85*
1995		85	83 (83,2)	
1996		84	83 (82,8)	
1997		82	82 (82,2)	
1998		81	81 (81,3)	
1999		80	81 (80,6) 80 (80,4**)	82 (82,1) 82 (81,8***)
2000		78	79 (79,1)	81 (80,6)

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
			16-64 år	16-64 år	15-74 år	20-64 år	20-64 år	20-64 år
			Inkl. stud.	Exkl. stud.	Alla	Alla	Fast	Tidsbegr.
2001		77	78 (78,0)	80 (79,7)	Inkl. stud.	Inkl. stud.	Inkl. stud.	Inkl. stud.
2002			78 (78,0)	80 (79,7)				
2003			78 (78,0)	80 (79,8)				
2004			77 (77,0)	79 (78,6)				
2005			76 (76,2)	78 (77,8)	76 (75,8)	78 (78,2)	81 (80,9)	61 (61,3)
2006			75 (74,7)	77 (76,9)	74 (74,3)	77 (76,8)	80 (79,7)	61 (60,55)
2007			71 (71,2)	73 (73,4)	71 (70,9)	73 (73,4)	77 (76,6)	55 (55,4)
2008			69 (68,9)	71 (71,2)	68 (68,4)	71 (71,0)	74 (74,4)	50 (49,6)
2009			-	71 (71,2)	69 (68,5)	71 (70,9)	74 (74,2)	49 (49,1)
2010			-	71 (71,2)	68 (68,3)	71 (70,7)	74 (74,46)	48 (47,8)
2011			69 (68,6)	70 (70,4)	68 (67,6)	70 (69,9)	74 (73,8)	47 (47,1)
2012			68 (68,3)	70 (70,47)	68 (67,6)	70 (69,9)	74 (73,8)	46 (45,8)
2013			69 (68,53)	70 (70,2)	68 (67,9)	70 (70,1)	74 (74,1)	47 (46,6)
2014			68 (68,2)	70 (69,9)	67 (67,4)	70 (69,8)	74 (73,8)	47 (46,6)
2015				69 (69,49)	67 (67,2)	69 (69,4)	73 (73,47)	46 (46,3)

* Uppskattning med hjälp av serien som inkluderar heltidsstuderande med deltidsarbete (1987 och 1994) respektive serien i Kjellberg 2001 sid 66, som baseras på totala antalet aktiva fackmedlemmar per 31/12 och antalet anställda + arbetslösa enligt AKU 4:e kvartalet samt antalet personer i vissa arbetsmarknadspolitiska åtgärder (1985 och 1986).

** 80,6 med gamla länsvikter, 80,4 med nya

*** 82,1 med gamla länsvikter, 81,8 med nya.

(1) Antal fackanslutna exklusive pensionärer, studerande och egenföretagare 31/12; antal löntagare (inklusive arbetslösa). Brottet i serien mellan 1962 och 1963 beror på förändrad beräkning av antalet löntagare. Källor: 1900-1944: Anders Kjellberg egna, tidigare opublicerade beräkningar. 1945-1985: Anders Kjellberg (2000) "Sweden" i Bernhard Ebbinghaus & Jelle Visser *Trade Unions in Western Europe since 1945*, Macmillan Press (Series "The Societies of Europe"), London, sid 605-655 (Table SW.13-14 sid. 644-645).

(2) Antal fackanslutna exklusive pensionärer, studerande och egenföretagare 31/12; antal löntagare (inklusive arbetslösa) enligt AKU 4:e kvartalet samt personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder som i statistiken räknas som utbildning. För 1986 anges till följd av att AKU förändrades 1987 två beräkningar av organisationsgraden, den första jämförbar med föregående år, den andra med efterföljande år. Källor: åren 1980-1999 Anders Kjellberg *Fackliga organisationer och medlemmar i dagens Sverige* (Lund: Arkiv förlag 2001) sid 66, åren 2000-2001 Anders Kjellberg "Ett nytt fackligt landskap i Sverige och utomlands", *Arkiv* nr 86-87 2002, sid 68 ([Artikeln kan laddas ned här](#))

(3) Facklig organisationsgrad enligt AKU för anställda 16-64 år (årsgenomsnitt) inklusive heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna. Serien startade 1987 och upphörde 2009 (2008 sista året). Källor: åren 1987-1998

Anders Kjellberg "AKU 1987-1998 om facklig organisationsgrad, antal fackanslutna och antal löntagare" i Stig Tegle (red.) *Har den svenska modellen överlevt krisen? Utvecklingstendenser i arbetslivet inför 2000-talet* (Stockholm: Arbetslivsinstitutet 2000) sid 118 (Kan laddas ned här: <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=538665&fileId=625866>). År 1999: Anders Kjellberg *Fackliga organisationer och medlemmar i dagens Sverige* (Lund: Arkiv förlag 2001) sid 267. Åren 2000-2009: AKU (SCB) – se även Anders Kjellberg *Industrial Relations Foresight for Sweden: Presentation of Results and Comments*. Lund University: Studies in Social Policy, Industrial Relations, Working Life and Mobility. Research Reports 2009:1 [Läs här](#). Åren från och med 2011 har anställda 16-64 år inklusive heltidsstuderande som arbetar deltid hämtats från körningar som Anders Kjellberg beställt från SCB.

Observera att i AKU-serierna som inkluderar heltidsstuderande som arbetar vid sidan av studierna pressas organisationsgraden nedåt att denna grupps växande andel av löntagarna. Bland anställda i åldern 16-24 år ökade de heltidsstuderande mellan 1990 och 2008 från var tionde till var fjärde anställd. År 2013 svarade de för drygt 21 procent av 16-24-åringarna med anställning (103 400 av 482 100). Av 16-24-åringarna med anställning (inklusive heltidsstuderande) var 71 procent arbetare (347 700). Av arbetarna i denna åldersgrupp svarade de heltidsstuderande som arbetade vid sidan om studierna för 20 procent (70 900). Av arbetarna i privat sektor i samma åldergrupp utgjorde de heltidsstuderande 21 procent 2013 (60 500 av 288 100 individer)..

(4) Facklig organisationsgrad enligt AKU för anställda 16-64 år (årsgenomsnitt) exklusive heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna. Källor: Specialbearbetningar av AKU. Se även Anders Kjellberg *Industrial Relations Foresight for Sweden: Presentation of Results and Comments*. Lund University: Studies in Social Policy, Industrial Relations, Working Life and Mobility. Research Reports 2009:1 sid 18 ([Läs här](#)), Anders Kjellberg "Fackliga organisationer och industrial relations" i Tomas Berglund & Stefan Schedin (red.) *Arbetslivet* (Lund: Studentlitteratur) – se uppskattning gjord av organisationsgraden 1980 och 1986 under tabell 8.3 sid 269, Anders Kjellberg "Det fackliga medlemsraset i Sverige under 2007 och 2008", *Arbetsmarknad & Arbetsliv* nr 2 2009 sid 12 (läs artikeln [här](#)) samt Anders Kjellberg *Kollektivavtalens täckningsgrad samt organisationsgraden hos arbetsgivarförbund och fackförbund*, Lund University: Studies in Social Policy, Industrial Relations, Working Life and Mobility. Research Reports 2010:1 ([Läs här](#) eller se ovan sid 8f).

(5) Facklig organisationsgrad enligt AKU för anställda 15-74 år (årsgenomsnitt) inklusive heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna. Källa: beräkningar utifrån SCB:s statistikdatabas (kategorin "uppgift saknas" har subtraherats från underlaget för beräkningarna).

(6) Facklig organisationsgrad enligt AKU för anställda 20-64 år (årsgenomsnitt) inklusive heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna. Källa: AKU Tilläggstabeller (kategorin "uppgift saknas" har subtraherats från underlaget för beräkningarna).

(7) Facklig organisationsgrad enligt AKU för fast anställda 20-64 år (årsgenomsnitt) inklusive heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna. Källa: AKU Tilläggstabeller (kategorin "uppgift saknas" har subtraherats från underlaget för beräkningarna).

(8) Facklig organisationsgrad enligt AKU för tidsbegränsat anställda 20-64 år (årsgenomsnitt) inklusive heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna. Källa: AKU Tilläggstabeller (kategorin "uppgift saknas" har subtraherats från underlaget för beräkningarna).

Appendix 2. Facklig organisationsgrad för arbetare, tjänstemän och löntagare i Sverige 1990-2015.

Tabell 32. Facklig organisationsgrad (%) för löntagare, arbetare och tjänstemän i Sverige 1990-2015 samt årlig förändring (procentenheter) 2000-2015

/Union density (%) of employees in total, blue-collar workers and white-collar workers/

År	Löntagare	Arbetare	Tjänstemän	Löntagare	Arbetare	Tjänstemän
1990	81 (81,4)	82 (82,2)	81 (80,5)			
1993	85 (84,9)	86 (86,49)	83 (83,49)			
1999	82 (82,1) 82 (81,8)*	84 (84,0) 84 (83,8)*	81(80,50) 80 (80,1)*			
2000	81 (80,6)	83 (82,6)	79 (79,0)	-1,2	-0,8	-1,1
2001	80 (79,7)	81 (81,4)	78 (78,2)	-0,9	-1,2	-0,8
2002	80 (79,7)	81 (80,9)	79 (78,7)	0	-1,5	+0,5
2003	80 (79,8)	80 (80,3)	79 (79,2)	+0,1	-0,6	+0,5
2004	79 (78,6)	79 (78,9)	78 (78,3)	-1,2	-1,4	-0,9
2005	78 (77,8)	77 (77,4)	78 (78,1)	-0,8	-1,5	-0,2
2006	77 (76,9)	77 (77,0)	77 (76,8)	-0,9	-0,4	-1,3
2007	73 (73,4)	74 (73,52)	73 (73,4)	-3,5	-3,5	-1,9
2008	71 (71,2)	71 (70,7)	72 (71,52)	-2,2	-2,8	-1,9
2009	71 (71,2)	70 (69,8)	72 (72,3)	0	-0,9	+0,8
2010	71 (71,2)	69 (69,0)	73 (72,9)	0	-0,8	+0,6
2011	70 (70,4)	67 (67,47)	73 (72,6)	-0,8	-1,5	-0,3
2012	70 (70,47)	67 (67,3)	73 (72,8)	0	-0,2	+0,2
2013	70 (70,2)	66 (65,8)	73 (73,4)	-0,3	-1,5	+0,6
2014	70 (69,9)	64 (64,45)	74 (73,6)	-0,3	-1,3	+0,2
2015	69 (69,49)	63 (62,9)	74 (73,8)	-0,4	-1,6	+0,2

* Med nya länsvikter.

Anm. Fetmarkering betecknar högre organisationsgrad bland tjänstemän än bland arbetare. Facklig organisationsgrad enligt AKU för anställda 16-64 år (årsgenomsnitt) *exklusive* heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna. Under åren 2000-2006 sjönk organisationsgraden bland arbetare med i genomsnitt 1,1 procentenhet och bland tjänstemän med i genomsnitt 0,5 procentenhet per år. Åren 2007-2008 sjönk den bland arbetare med i genomsnitt 3,2 enheter och bland tjänstemän med i genomsnitt 1,9 enheter per år.

Källa: Specialbearbetningar av AKU.

/Union density (annual averages) of employed workers aged 16-64 excluding full-time students working part-time/

Tabell 33. Facklig organisationsgrad för privatanställda arbetare, tjänstemän och löntagare 16-64 år 1990-2015 (årsgenomsnitt)

/Union density of private sector blue-collar workers, white-collar workers and all employees/

	1990	1993	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
ARBETARE									
Män	82	85	82	81	80	79	79	77	76
Kvinnor	82	88	86	85	84	83	82	81	79
Båda könen	82	86	84	83	81	81	80	79	77
TJÄNSTEMÄN									
Män	77	80	76	75	74	74	75	74	73
Kvinnor	83	87	84	82	82	83	82	82	82
Båda könen	81	83	80	79	78	79	79	78	78
LÖNTAGARE TOTALT									
Män	80	82	79	78	77	77	77	76	75
Kvinnor	83	87	85	83	83	83	82	81	81
Båda könen	81	85	82	81	80	80	80	79	78

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ARBETARE										
Män	76	72	69	68	67	66	66	64	64	62
Kvinnor	79	76	73	72	72	70	69	68	66	64
Båda könen	77	74	71	70	69	67	67	66	64	63
TJÄNSTEMÄN										
Män	72	69	67	68	69	69	69	70	70	70
Kvinnor	80	77	75	76	76	76	76	76	77	77
Båda könen	77	73	72	72	73	73	73	73	74	74
LÖNTAGARE TOTALT										
Män (<i>Men</i>)	74	71	68	68	68	67	68	67	67	66
Kvinnor (<i>Women</i>)	80	76	74	74	75	73	73	73	73	73
Båda könen (<i>Both sexes</i>)	77	73	71	71	71	70	70	70	70	69

Anm. AKU 16-64 år (specialkörningar), anställda exkl. heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna (under sommarmånaderna kommer de dock med eftersom de då inte räknas som heltidsstuderande; däremot räknas de som heltidsstuderande under jul-, vinter- och påskferierna).

/ Union density (annual averages) of employed workers aged 16-64 excluding full-time students working part-time/

Appendix 3. Union Density, Density of Employers' Organisations, and Coverage of Collective Agreements in Sweden.

Table A. Union Density (%) for All Employees, Blue-collar Workers and White-collar Workers in Sweden, 1990-2015

Year	All Employees	Blue-collar Workers	White-collar Workers
1990	81 (81,4)	82 (82,2)	81 (80,5)
1993	85 (84,9)	86 (86,49)	83 (83,49)
1999:1*	82 (82,1)	84 (84,0)	81(80,50)
1999:2*	82 (81,8)	84 (83,8)	80 (80,1)
2000	81 (80,6)	83 (82,6)	79 (79,0)
2001	80 (79,7)	81 (81,4)	78 (78,2)
2002	80 (79,7)	81 (80,9)	79 (78,7)
2003	80 (79,8)	80 (80,3)	79 (79,2)
2004	79 (78,6)	79 (78,9)	78 (78,3)
2005	78 (77,8)	77 (77,4)	78 (78,1)
2006	77 (76,9)	77 (77,0)	77 (76,8)
2007	73 (73,4)	74 (73,52)	73 (73,4)
2008	71 (71,2)	71 (70,7)	72 (71,52)
2009	71 (71,2)	70 (69,8)	72 (72,3)
2010	71 (71,2)	69 (69,0)	73 (72,9)
2011	70 (70,4)	67 (67,47)	73 (72,6)
2012	70 (70,47)	67 (67,3)	73 (72,8)
2013	70 (70,2)	66 (65,8)	73 (73,4)
2014	70 (69,9)	64 (64,45)	74 (73,6)
2015	69 (69,49)	63 (62,9)	74 (73,8)

* 1991:1 is comparable with preceding years, 1999:2 with subsequent years.

Remark. Union density of employed workers aged 16-64 according to labour force surveys (annual averages) excluding full-time students working part-time.

Table B. Union Density by Sector in Sweden, 1990-2015

Sector	1990	1993	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Private	75	78	74	72	71	68	65	65	65	65	65	65	64	64
Public	91	94	92	89	88	86	84	84	85	83	83	83	82	81
Both sectors	81	85	81	78	77	73	71	71	71	70	70	70	70	69

Remark. Union density of employed workers aged 16-64 according to labour force surveys (annual averages) excluding full-time students working part-time.

Table C. Union Density of Public Sector Workers in Sweden, 1990-2015

	1990	1993	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
BLUE COLLAR									
Local government	86	93	91	90	90	89	88	88	85
Central government*	91	95	94	94	92	90	89	90	91
Public sector in all, of which	87	93	91	90	90	89	89	88	86
- men	87	92	89	87	85	83	82	81	82
- women	87	93	92	91	91	90	90	90	86
WHITE-COLLAR									
Local government	93	92	94	93	92	92	92	91	91
Central government	94	93	91	90	90	89	88	88	90
Public sector in all, of which	94	94	93	93	92	91	91	90	90
- men	93	92	90	90	89	88	88	87	87
- women	94	95	95	94	93	92	92	92	92
ALL EMPLOYEES									
Local government	90	94	93	92	91	91	90	90	89
Central government	93	94	92	91	90	89	88	88	90
Public sector in all, of which	91	94	92	92	91	90	90	89	89
- men	91	92	90	89	88	87	87	86	86
- women	90	94	93	93	92	91	91	91	90

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
BLUE COLLAR										
Local government	86	85	83	82	82	80	80	79	77	76
Central government*	89	83	81	80	(.)*	(80)	(82)	(78)	(79)	(84)
Public sector in all, of which	87	85	83	82	83	80	80	79	77	77
- men	81	79	78	77	77	73	75	72	72	71
- women	88	86	84	83	84	82	81	80	78	78
WHITE-COLLAR										
Local government	90	87	86	86	86	86	86	85	85	84
Central government	88	85	84	83	83	82	82	83	82	81
Public sector in all, of which	89	86	85	85	86	85	84	84	84	83
- men	86	83	82	82	82	80	80	80	80	80
- women	91	88	87	87	87	87	86	86	86	85
ALL EMPLOYEES										
Local government	88	86	85	84	85	84	83	83	82	81
Central government	88	85	84	83	84	82	82	83	82	81
Public sector in all, of which	88	86	84	84	85	83	83	83	82	81
- men	85	82	81	81	81	79	79	78	78	77
- women	89	87	86	85	86	85	84	84	84	83

* Due to very few employed blue-collar workers in central government from 1999 no conclusions could be drawn about the development of union density among this category of workers since 1999.

Remark. Annual averages labour force surveys: employed workers aged 16-64 excluding full-time students working part-time.

Table D. Union Density by Age in Sweden, 1990-2015

Age	1990	1993	2000	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
16-24	62	69	52	46	40	36	35	34	34	36	36	35	35
25-29	78	81	74	68	64	61	59	60	58	57	58	58	59
16-29 in all	69	76	64	58	53	49	48	48	47	47	47	47	48
30-44	85	86	82	77	74	72	72	73	72	71	71	71	70
45-64	88	89	88	85	82	81	80	80	80	80	80	80	79
16-64 in all	81	85	81	77	73	71	71	71	70	70	70	70	69

Age	1990- 2012	1993- 2012	2006- 2007	2007- 2008	2008- 2013	2013- 2014	2014- 2015	2006- 2015
16-24	-26	-33	-6	-4	0	-1	0	-11
25-29	-21	-24	-4	-3	-3	0	+1	-10
16-29 in all	-22	-29	-5	-4	-2	0	+1	-11
30-44	-14	-15	-3	-2	-1	0	-1	-6
45-64	-8	-9	-3	-1	-1	0	-1	-5
16-64 in all	-11	-15	-4	-2	-1	0	-1	-7

Remark. Annual averages labour force surveys excluding full-time students working part-time.

Table E. Density of Employers' Associations in Sweden, 1995-2014

	1995	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Private*	77	75	78	77	77	/ 80	81	80	80	81	80	83
Public	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
All	86	83	86	85	84	/ 87	88	87	86	87	87	89
SAF/SN*	65	62	64	64	64	67	68	68	67	68	67	70

Note: Share of employees (blue-collar + white collar workers) employed by employers affiliated to an employer organisation at the end of each year.

* Share of private sector employees.

SAF = Svenska Arbetsgivareföreningen (Swedish Employers' Confederation); SN = Svenskt Näringsliv (Confederation of Swedish Enterprise)

Sources: Own calculations from statistics provided by the Swedish Statistical Office (SCB) and employers' associations.

Table F. Share of Workers Covered by Collective Agreements, 1995-2014

A.	The Coverage of Collective Agreements among workers 16-64 years										
Sector	1995	2005	2007:1	2007:2	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Private	90	89	86	/ 82	/ 84	85	84	84	85	84	85
Public	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Both sectors	94	93	91	/ 88	/ 90	90	89	89	90	89	90
B.	The Coverage of Collective Agreements among workers 15-74 years										
Sektor	1995	2005	2007:1	2007:2	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Private				81	/84	85	83	83	84	83	83
Public				100	100	100	100	100	100	100	100
Both sectors				87	/89	90	89	88	89	88	89

Remark. The coverage of collective agreements in private sector has been calculated by adding the number of workers employed by members of employers' organisations and the number of workers covered by substitute agreements.

Remark. The year 2014 corrected 8 March2016.

Appendix 4. Förändringar av antalet aktiva fackmedlemmar i Sverige: LO, TCO, Saco och övriga fackförbund.

Tabell 34. Antalet aktiva fackmedlemmar i Sverige 1975-2014 (LO, TCO, Saco och övriga) (*The number of active trade union members in Sweden, i .e. excluding students and pensioners*)

31/12	LO	TCO	Saco	Övriga	Alla
1975	1.738.665	880.589	119.876	27.849	2.766.979
1976	1.750.566	922.042	131.835	24.228	2.828.671
1977	1.799.610	968.199	143.121	21.106	2.932.036
1978	1.832.413	991.216	152.423	20.784	2.996.836
1979	1.856.651	935.651	161.597	94.877	3.048.776
1980	1.890.274	958.964	171.123	95.427	3.115.788
1981	1.894.499	975.464	179.360	94.658	3.143.981
1982	1.910.001	989.932	189.939	94.440	3.184.312
1983	1.941.033	1.002.181	199.807	92.566	3.235.587
1984	1.980.000	1.018.179	208.409	91.757	3.298.345
1985	2.003.835	1.108.463	218.529	20.849	3.351.676
1986	2.017.508	1.126.950	228.249	20.203	3.392.910
1987	2.021.998	1.134.472	236.425	20.541	3.413.436
1988	2.012.378	1.138.629	244.339	20.738	3.416.084
1989	1.997.058	1.144.007	253.380	20.636	3.415.081
1990	1.962.416	1.144.218	260.127	20.977	3.387.738
1991	1.976.898	1.156.115	270.216	21.708	3.424.937
1992	1.974.988	1.157.705	279.616	21.929	3.434.238
1993	1.954.638	1.147.538	288.557	21.432	3.412.165
1994	1.934.250	1.140.661	296.604	20.516	3.392.031
1995	1.926.404	1.131.207	298.537	33.984	3.390.132
1996	1.890.058	1.121.746	309.803	33.406	3.355.013
1997	1.852.846	1.048.679	320.617	92.884	3.314.926
1998	1.824.911	1.050.579	341.321	76.694	3.293.505
1999	1.796.089	1.046.899	346.228	77.247	3.266.463
2000	1.753.075	1.045.473	355.074	78.512	3.232.123
2001	1.701.062 1.688.437*	1.051.741 1.064.366**	370.462	81.021	3.204.286
2002	1.660.433	1.065.378	385.501	81.861	3.193.183
2003	1.638.649	1.060.754	401.928	83.459	3.184.790
2004	1.614.487	1.048.655	411.446	85.114	3.159.702
2005	1.586.927	1.039.870	418.648	87.407	3.132.852
2006	1.564.409	1.025.990	424.621	86.735	3.101.755

2007	1.442.254	974.959	420.106	83.218	2.920.537
2008	1.384.879	957.933	427.398	86.281	2.856.491
2009	1.346.756	961.650	445.581	90.604	2.844.591
2010	1.318.343	962.629	454.110	93.679	2.828.761
2011:1	1.297.736	968.866	466.723	96.984	2.830.209
2011:2	1.297.736	968.866	460.486	96.984	2.824.072
2012	1.291.573	995.891	466.025	99.570	2.853.059
2013	1.268.958	1.018.296	474.725	100.274	2.862.253
2014	1.267.471	1.043.168	485.555	101.444	2.897.638

OBS! Talen för LO år 1991 och tidigare år kan komma att revideras. LO samt kategorin övriga samt Alla 2012 reviderat 14 mars 2014 (övriga och Alla även 20 mars 2014). LOs medlemstal 2013 reviderat 2015, liksom gruppen "övriga"..

* Exkl. FF (Försäkringsanställdas Förbund); ** Inkl. FF;

Anm 1. Antalet medlemmar per 31/12 exklusive pensionärer i LO, TCO, Saco och övriga, exklusive studerandemedlemmar i TCO och Saco samt exklusive egenföretagare i Saco. T o m 2011:1 Saco: yrkesverksamma minus egenföretagare + arbetslösa och tjänstlediga, från 2011:2 exklusive tjänstelediga samt arbetslösa enligt statistik från AEA. Saco exklusive SROF (Reservofficersförbundet). Saco och SR gick samman 1975 (några SR-förbund gick över till TCO). LO exklusive ungdomsstuderanden. Inklusive ungdomsstuderanden var antalet aktiva LO-medlemmar:

1.306.804 31/12 2012

1.284.189 31/12 2013 (-22.615 sedan 2012)

1.283.305 31/12 2014 (-884 sedan 2013).

Anm 2. Symf (Sveriges Yrkesmusikerförbund) anslöts till TCO 15/5 1985. SALF lämnade TCO 31/12 1979 och återinträdde 1/10 1985. ORF lämnade TCO 1995 och SOF lämnade Saco samma år. Officersförbundet, som bildades 1995 genom sammanslagning av ORF och SOF, lämnade 1998 gruppen övriga och anslöt sig då till Saco. Sveriges Fartygsbefälsförening lämnade Ledarna 1996 och gick med i Saco. Ledarna lämnade TCO 1997 och blev då ett fristående förbund, dvs hamnade i gruppen övriga. FF (Försäkringsanställdas Förbund) gick ur LO och anslöt sig till TCO 1/1 2002 (till TCO-förbundet ST 2004).

Anm 3. Bland förbunden i gruppen Övriga märks SAC (Sveriges Arbetares Centralorganisation), Svenska Hamnarbetareförbundet (bröt sig ur LO-förbundet Transport 1972), Apoteksanställdas förbund (apoteksstäderskor; 1954-2005), Svensk Lokförarförening (bildad 1997), Svenska Lokmannaförbundet (1948-85; anslöt sig 1986 till TCO-förbundet ST), Sveriges Urmakeriarbetareförbund (1919-69; anslöt sig 1970 till LO-förbundet Handels), Svenska Kyrkovaktarförbundet (fram till 1956 då man anslöt sig till LO-förbundet Kommunal), Växelsstationsföreståndarnas Riksförbund (fram till 1962 då förbundet upphörde), Svenska Vävlagareförbundet (fram till 1970 då man anslöt sig till LO-förbundet Textil), Svensk Pilotförening, SALF/Ledarna) 1967-69, 1979-84 och 1997-, Officersförbundet (i gruppen övriga åren 1995-97), Kooperativa Tjänstemännens Förening (1941-76; anslöt sig 1977 till SALF), Veterinärassistenternas Riksförening (1970-73; anslöt sig 1974 till SALF), Svenska Brandbefälets Riksförbund (1958-65 och dess föregångare; anslöt sig 1966 till TCO-förbundet SKTF), Säljarnas Riksförbund och dess föregångare, Svenska Barnmorskeförbundet (stod utanför TCO fram till 1951 och åren 1957-75; anslöts 1976 till TCO-förbundet SHSTF/Vårdförbundet), Svenska laboratorieassistentföreningen (1942-64; deltog i bildandet av TCO-förbundet SHSTF 1965), Riksförbundet Sveriges Polismän (1954-60; anslöts 1961 till TCO-förbundet Svenska Polisförbundet), Sveriges Humanistförbund (fram till 1961 då man gick med i Saco), Civilekonomernas Riksförbund (gick med i Saco 1954), Sveriges Docentförbund (gick med i Saco 1952), m.fl.

Källor: uppgifter från de fackliga organisationerna, verksamhetsberättelser, arkivhandlingar (bl a ur TAM-Arkivs samlingar) mm.

Tabell 35. Antalet aktiva fackmedlemmar i LO respektive TCO + Saco 1980-2014

	Antal medlemmar 31/12		Förändring under respektive år	
	LO	TCO + Saco	LO	TCO + Saco
1980	1.890.274	1.130.087	+33.623	+32.839
1990	1.962.416	1.404.345*	-34.642	+6.958
2000	1.753.075	1.400.547	-43.014	+7.420
2005	1.586.927	1.458.518	-27.560	-1.583
2006	1.564.409	1.450.611	-22.518	-7.907
2007	1.442.254	1.395.065	-122.155	-55.546
2008	1.384.879	1.385.331	-57.275	-9.734
2009	1.346.756	1.407.231	-38.123	+21.900
2010	1.318.343	1.416.739	-28.413	+9.508
2011:1	1.297.736	1.435.589	-20.607	+18.850
2011:2	1.297.736	1.429.352		
2012	1.291.573**	1.461.916	-6.163**	+32.564
2013	1.268.958	1.493.021	-22.615	+31.105
2014	1.267.471	1.528.168	-1.487	+35.702

* SALF/Ledarna medlem av TCO.

** Reviderat 14 mars 2014.

Anm. Antalet medlemmar exklusive pensionärer i LO, TCO och Saco, exklusive studerandemedlemmar i TCO och Saco samt exklusive egenföretagare i Saco (Saco: yrkesverksamma minus egenföretagare + arbetslösa och tjänstlediga). Saco exklusive SROF (Reservofficersförbundet). Se även tabellerna 19-20 nedan.

/Active wage and salary members, i. e. excluding students, pensioners and in Saco also self-employed./

Tabell 36. De fackliga centralorganisationernas andel av aktiva fackmedlemmar 1950-2014 (%) (*The confederal share of the total number of active union members in Sweden*)

31/12	LO	TCO	Saco	SR*	Övriga	Alla
1950	78 (78,1)	17 (17,0)	1 (1,0)	1 (1,3)	3 (2,7)	100
1955	76 (76,1)	19 (19,2)	2 (1,8)	1 (0,9)	2 (2,1)	100
1960	74 (74,3)	21 (20,6)	2 (2,2)	1 (0,8)	2 (2,0)	100
1965	71 (71,2)	24 (24,48)	3 (2,8)	1 (0,8)	2 (1,6)	100
1970	66 (66,2)	28 (28,3)	3 (3,2)	1 (0,8)	1 (1,4)	100
1975	63 (62,8)	32 (31,8)	4 (4,3)	-	1 (1,0)	100
1980	61 (60,7)	31 (30,8)	5 (5,49)	-	3 (3,1)	100
1985	60 (59,8)	33 (33,1)	7 (6,52)	-	1 (0,6)	100
1990	58 (57,9)	34 (33,8)	8 (7,7)	-	1 (0,6)	100
1995	57 (56,8)	33 (33,4)	9 (8,8)	-	1 (1,0)	100
1999	55 (55,0)	32 (32,0)	11 (10,6)	-	2 (2,4)	100
2000	54 (54,2)	32 (32,3)	11 (11,0)	-	2 (2,4)	100
2001	53 (53,1)	33 (32,8)	12 (11,6)	-	3 (2,5)	100
2002	52 (52,0)	33 (33,4)	12 (12,1)	-	3 (2,6)	100
2003	51 (51,45)	33 (33,3)	13 (12,6)	-	3 (2,6)	100
2004	51 (51,1)	33 (33,2)	13 (13,0)	-	3 (2,7)	100
2005	51 (50,7)	33 (33,2)	13 (13,4)	-	3 (2,8)	100
2006	50 (50,4)	33 (33,1)	14 (13,7)	-	3 (2,8)	100
2007	49 (49,4)	33 (33,4)	14 (14,4)	-	3 (2,8)	100
2008	48 (48,48)	34 (33,54)	15 (15,0)	-	3 (3,0)	100
2009	47 (47,3)	34 (33,8)	16 (15,7)	-	3 (3,2)	100
2010	47 (46,6)	34 (34,0)	16 (16,1)	-	3 (3,3)	100
2011:1	46 (45,9)	34 (34,2)	16 (16,49)	-	3 (3,4)	100
2011:2	46 (46,0)	34 (34,3)	16 (16,3)	-	3 (3,4)	100
2012	45 (45,3)	35 (34,9)	16 (16,3)	-	3 (3,4)	100
2013	44 (44,3)	36 (35,6)	17 (16,6)	-	4 (3,5)	100
2014	44 (43,7)	36 (36,0)	17 (16,8)	-	4 (3,5)	100

* Statstjänstemännens Riksförbund (SR) bildades 1943 och slogs 1975 samman med Saco till Saco-SR som 1989 återtog namnet Saco.

Anm 1. Antalet medlemmar per 31/12 exklusive pensionärer i LO, TCO, Saco och övriga, exklusive studerandemedlemmar i TCO och Saco samt exklusive egenföretagare i Saco. T o m 2011:1 Saco: yrkesverksamma minus egenföretagare + arbetslösa och tjänstlediga, från 2011:2 exklusive tjänstelediga samt

arbetslösa enligt statistik från AEA. Saco exklusive SROF (Reservofficersförbundet). Saco och SR gick samman 1975 (några SR-förbund gick över till TCO).

Anm 2. Symf (Sveriges Yrkesmusikerförbund) anslöts till TCO 15/5 1985. SALF lämnade TCO 31/12 1979 och återinträdde 1/10 1985. ORF lämnade TCO november 1995; SOF lämnade Saco 1995, Officersförbundet som bildades 1995 genom sammanslagning av ORF och SOF lämnade 1998 gruppen övriga och anslöt sig då till Saco. Sveriges Fartygsbefälsförening lämnade Ledarna 1996 och gick med i Saco. Ledarna lämnade TCO 1997 och blev då ett fristående förbund, dvs hamnade i gruppen övriga. FF (Försäkringsanställdas Förbund) gick ur LO och anslöt sig till TCO 1/1 2002 (till TCO-förbundet ST 2004).

Tabell 37. Förändring av antalet aktiva fackmedlemmar under respektive år, 1980-2014 (LO, TCO, Saco och övriga) (*Changed number of active union members per confederation and year*)

	LO	TCO	Saco	Övriga	Alla
1980	+33.623 +1,8%	+23.313 +2,49%	+9.526 +5,9%	+550 +0,6%	+67.012 +2,2%
1981	+4.225 +0,2%	+16.500 +1,7%	+10.579 +6,2%	-769 -0,8%	+28.193 +0,9%
1982	+15.502 +0,8%	+14.468 +1,5%	+10.579 +5,6%	-218 -0,2%	+40.331 +1,3%
1983	+31.032 +1,6%	+12.249 +1,2%	+9.868 +5,2%	-1.874 -2,0%	+51.275 +1,6%
1984	+38.967 +2,0%	+15.998 +1,6%	+10.120 +5,1%	-809 -0,9%	+62.758 +1,9%
1985	+23.835 +1,2%	+90.284 +8,9%	+10.120 +4,9%	-70.908 -77,3%	+53.331 +1,6%
1986	+13.673 +0,7%	+18.487 +1,7%	+9.720 +4,4%	-646 -3,1%	+41.234 +1,2%
1987	+4.490 +0,2%	+7.522 +0,7%	+7.914 +3,5%	+197 +1,0%	+20.526 +0,6%
1988	-9.620 -0,5%	+4.157 +0,4%	+7.914 +3,3%	+197 +1,0%	+2.648 +0,1%
1989	-15.320 -0,8%	+5.378 +0,47%	+9.041 +3,7%	-102 -0,5%	-1.002 -0,03%
1990	-34.642 -1,7%	+211 +0,0%	+6.747 +2,7%	+731 +3,54%	-27.343 -0,8%
1991	+14.482 +0,7%	+11.897 +1,0%	+10.089 +3,9%	+731 +3,5%	+37.199 +1,1%
1992	-1.910 -0,1%	+1.590 +0,1%	+9.400 +3,5%	+221 +1,0%	+9.301 +0,3%
1993	-20.350 -1,0%	-10.167 -0,9%	+8.941 +3,2%	-497 -2,3%	-22.073 -0,6%
1994	-20.388 -1,0%	-6.877 -0,6%	+8.047 +2,8%	-916 -4,3%	-20.134 -0,6%
1995	-7.846 -0,4%	-9.454 -0,8%	+1.933 +0,7%	+13.468 +65,6%	-1.899 -0,6%
1996	-36.346 -1,9%	-9.461 -0,8%	+11.266 +3,8%	-574 -1,7%	-35.119 -1,0%
1997	-37.212 -2,0%	-73.067 -6,5%	+10.814 +3,5%	+59.478 +178,0%	-40.087 -1,2%
1998	-27.935 -1,51%	+1.900 +0,2%	+20.704 +6,5%	-16.190 -17,4%	-21.421 -0,6%
1999	-28.823 -1,6%	-3.680 -0,4%	+4.907 +1,4%	+1.265 +1,6%	-27.043 -0,8%
2000	-43.014	-1.426	+8.846	+1.265	-34.340

	-2,4%	-0,1%	+2,6%	+1,6%	-1,1%
2001	-52.013 -3,0%	+6.268 +0,6%	+15.388 +4,3%	+2.509 +3,2%	-27.837 -0,9%
2002	-40.629* -2,4%	+13.637* +1,3%	+15.039 +4,1%	+840 +1,0%	-11.103 -0,3%
2003	-21.784 -1,3%	-4.624 -0,4%	+16.427 +4,3%	+1.598 +2,0%	-8.393 -0,3%
2004	-24.162 -1,5%	-12.099 -1,1%	+9.518 +2,4%	+1.655 +2,0%	-25.088 -0,8%
2005	-27.560 -1,7%	-8.785 -0,8%	+7.202 +1,8%	+2.293 +2,7%	-26.850 -0,8%
2006	-22.518 -1,4%	-13.880 -1,3%	+5.973 +1,4%	-672 -0,8%	-31.097 -1,0%
2007	-122.155 -7,8%	-51.031 -5,2%	-4.515 -1,1%	-3.517 -4,1%	-181.218 -5,8%
2008	-57.375 -4,0%	-17.026 -1,7%	+7.292 +1,7%	+3.063 +3,7%	-64.046 -2,2%
2009	-38.123 -2,8%	+3.717 +0,4%	+18.183 +4,3%	+4.323 +5,0%	-11.900 -0,4%
2010	-28.413 -2,1%	+979 +0,1%	+8.529 +1,9%	+3.075 +3,4%	-15.830 -0,6%
2011:1	-20.607 -1,6%	+6.237 +0,6%	+12.613 +2,8%	+3.305 +3,53%	+1.548 +0,1%
2011:2	-20.607 -1,6%	+6.237 +0,6%	+6.376 +1,4%	+3.305 +3,53%	-4.689 -0,2%
2011:2- 2012	-6.163 -0,47%	+27.025 +2,7%	+5.539 +1,2%	+2.586 +2,7%	+28.987 +1,0%
2013	-22.615 -1,8%	+22.405 +2,2%	+8.700 +1,9%	+1.066 +1,1%	+9.556 +0,3%
2014	-1.487 -0,1%	+25.512 +2,5%	+10.830 +2,3%	+1.170 +1,2%	+35.385 +1,2%

OBS! Talen för LO år 1991 och tidigare år kan komma att revideras. LO samt kategorin övriga samt Alla 2012 reviderat 14 mars 2014 (övriga och Alla även 20 mars 2014).

* Av förlusten hos LO resp. ökningen hos TCO stod FF (Försäkringsanställdas Förbund) för 12.625 personer.

Anm 1. Ökningen eller minskningen avser antalet aktiva medlemmar från 31/12 föregående år fram till 31/12 året ifråga, dvs förändringen under ett kalenderår. Med aktiva medlemmar avses antalet medlemmar exklusive pensionärer i LO, TCO, Saco och övriga förbund, exklusive studerandemedlemmar i TCO och Saco samt exklusive egenföretagare i Saco (Saco: yrkesverksamma minus egenföretagare + arbetslösa och tjänstlediga). Saco exklusive SROF (Reservofficersförbundet).

Anm 2. Symf (Sveriges Yrkesmusikerförbund) anslöts till TCO 15/5 1985. SALF lämnade TCO 31/12 1979 och återinträdde 1/10 1985. ORF lämnade TCO 1995 och SOF lämnade Saco samma år. Officersförbundet, som bildades 1995 genom sammanslagning av ORF och SOF, lämnade 1998 gruppen övriga och anslöt sig då till Saco. Sveriges Fartygsbefälsförening lämnade Ledarna 1996 och gick med i Saco. Ledarna lämnade TCO 1997 och blev då ett fristående förbund, dvs hamnade i gruppen övriga. FF (Försäkringsanställdas Förbund) gick ur LO och anslöt sig till TCO 1/1 2002 (till TCO-förbundet ST 2004).

Tabell 38. Förändring av antalet aktiva fackmedlemmar i Ledarna 2000-2014

År	Antal medlemmar 31/12	Förändring under året	Procentuell förändring
2000	60.646	+1.521	+2,6%
2001	63.176	+2.530	+4,2%
2002	64.399	+1.223	+1,9%
2003	66.424	+2.025	+3,1%
2004	68.269	+1.845	+2,8%
2005	70.732	+2.463	+3,6%
2006	72.366	+1.634	+2,3%
2007	70.213	-2.153	-3,0%
2008	74.160	+3.947	+5,6%
2009	78.643	+4.483	+6,0%
2010	82.437	+3.794	+4,8%
2011	87.041	+4.604	+5,6%
2012	89.739	+2.698	+3,1%
2013	91.164	+1.425	+1,6%
2014	92.156	+992	+1,1%

Appendix 5. Facklig organisationsgrad för födda i Sverige och utomlands.

Fler tabeller (nr 34-38) som redovisar facklig organisationsgrad mm bland födda i Sverige och utomlands finns i Kjellberg 2010a (uppdaterad 2016).

Tabell 39. Facklig organisationsgrad för löntagare efter födelseland och sektor 2006-2015

	Sverige									
Sektor	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Privat	71	68	66	66	66	65	66	66	66	66
Offentlig	89	89	85	85	86	85	84	84	84	83
Alla	77	74	72	72	72	71	72	72	71	71
Män	74	71	69	69	69	68	69	69	69	68
Kvinnor	80	77	75	75	75	74	74	74	74	74

	Övriga Norden									
Sektor	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Privat	77	74	72	70	71	72	73	71	70	65
Offentlig	(89)	(86)	(85)	(87)	(85)	(83)	(87)	(84)	(80)	(78)
Alla	81	77	76	74	75	75	76	74	73	69
Män	78	75	74	73	72	70	70	70	69	65
Kvinnor	83	79	78	75	77	79	81	78	76	72

	Utanför Norden									
Sektor	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Privat	69	65	60	59	61	60	58	57	55	54
Offentlig	79	78	76	76	77	73	73	73	72	72
Alla	72	68	65	64	66	64	62	61	60	60
Män	68	64	61	61	62	60	58	59	58	57
Kvinnor	76	73	68	67	70	68	66	64	63	64

	Alla utlandsfödda									
Sektor	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Privat	71	67	62	61	63	62	60	59	57	55
Offentlig	82	80	78	78	78	75	75	75	73	72
Alla	74	71	67	66	67	66	65	63	62	61
Män	71	67	64	63	64	61	60	60	59	57
Kvinnor	78	74	70	69	72	70	69	67	65	65

/FORTS/

	Samtliga									
Sektor	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Privat	71	68	65	65	65	65	65	65	64	64
Offentlig	88	86	84	84	85	83	83	83	82	81
Alla	77	73	71	71	71	70	70	70	70	69
Män	74	71	68	68	68	67	68	67	67	66
Kvinnor	80	76	74	74	75	73	73	73	73	73

Anm. 16-64 år; AKU exklusive heltidsstuderande med arbete vid sidan om studierna. Siffror inom parentes osäkra till följd av litet urval.

Tabell 40. Facklig organisationsgrad för arbetare efter bransch, sektor och födelseland 2006-2015

<i>A. Arbetare Sverige</i>	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Industri mm	85	83 /	81	81	79	78	79	78	77	77
Byggnation	82	78	73	74	72	70	71	71	70	68
Handel	63	61	57	57	56	55	55	56	54	53
Transporter			63	62	64	61	64	64	65	61
Hotell & restaurang			39	35	33	32	31	27	27	26
Företagstjänster mm			62	60	57	58	58	55	56	56
Övriga privata tjänster			58	58	59	60	59	57	57	56
Privata tjänster totalt	65	61 /	58	57	57	56	56	55	55	53
Privat sektor totalt	74	70	68	67	66	65	65	64	63	62
Offentlig sektor	87	85	83	83	83	81	81	80	79	78
Samtliga	77	74	71	71	70	68	69	67	66	65

<i>B. Arbetare utrikes</i>	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Industri mm	88	83 /	81	79	78	77	76	73	74	70
Byggnation	.	.	.	.	.	.	.	.	.	44
Handel	68	59	57	54	58	59	60	56	50	49
Transporter			62	61	58	54	55	58	63	57
Hotell & restaurang			41	37	43	36	33	35	33	32
Företagstjänster mm			60	58	58	54	52	52	51	43
Övriga privata tjänster			60	63	60	60	58	59	54	50
Privata tjänster totalt	66	60 /	56	55	55	53	52	52	50	46
Privat sektor totalt	75	69	64	63	62	60	58	56	55	51
Offentlig sektor	85	84	80	79	80	77	77	73	72	71
Samtliga	77	73	68	67	66	64	62	60	59	56

/FORTS/

<i>C. Arbetare alla</i>	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Industri mm	84	81	81	81	79	78	78	77	76	76
Byggnation	81	77	72	73	71	69	69	68	67	65
Handel	64	61	57	56	57	56	56	56	53	52
Transporter	71	67	63	62	63	60	62	63	64	60
Hotell & restaurang	52	47	40	36	36	33	32	30	29	28
Företagstjänster mm	68	64	61	59	58	57	56	54	54	52
Övriga privata tjänster	71	64	58	60	59	59	59	58	56	54
Privata tjänster totalt	66	62	57	56	57	55	55	54	53	51
Privat sektor totalt	74	70	67	66	65	64	63	62	61	59
Offentlig sektor	87	85	83	82	83	80	80	79	77	77
Samtliga	77	74	71	70	69	67	67	66	64	63

Anm. 2006-2007 SNI2002, 2008-2009 SNI2007. Anställda 16-64 år (AKU) exklusive heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna. Branscherna "Information & kommunikation" och "Finans och försäkring" redovisas inte i tabellen till följd av litet antal arbetare i dessa branscher. Få utrikesfödda arbetare i byggbranschen. För svensk- och utrikesfödda arbetare avser är grupperna Industri mm respektive Privata tjänster totalt inte helt jämförbara för åren 2007 och 2008.

Tabell 41. Andel utlandsfödda arbetare i vissa branscher i privat sektor och i offentlig sektor 2006-2015

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
A-E Industri mm			16,9%	17,1%	16,4%	17,3%	17,4%	18,0%
F Byggverksamhet			0,7%	0,7%	0,8%	0,9%	1,0%	1,1%
G. Handel			12,7%	14,0%	13,9%	14,3%	14,1%	14,4%
H. Transport			16,6%	17,8%	18,1%	17,8%	21,9%	23,8%
I. Hotell & restaurang			34,9%	35,2%	37,3%	38,1%	40,7%	41,4%
L-N Företagstjänster mm			26,2%	27,52%	28,2%	29,7%	29,7%	32,1%
- därav Städ			55,1%	55,1%	57,2%	59,6%	62,2%	65,4%
O-U. Övrig privat service			22,9%	23,0%	23,0%	23,9%	26,3%	27,2%
G-U. Privata tjänstenäringar	16,6%	17,3% /	19,8%	20,7%	21,1%	21,9%	23,3%	24,8%
H-U. Do exkl. handel	17,0%	21,2% /	23,6%	24,2%	24,9%	25,6%	27,7%	29,50
A-U. Privat sektor totalt	16,0%	16,2%	17,2%	17,8%	18,0%	18,9%	19,8%	21,1%
A-U. Offentlig sektor	15,9%	16,5%	18,1%	17,9%	18,8%	19,4%	19,3%	19,8%
Alla arbetare	16,0%	16,3%	17,6%	18,0%	18,3%	19,2%	19,9%	20,9%

	2014	2015
A-E Industri mm	18,6%	18,5%
F Byggverksamhet	2,4%	12,7%
G. Handel	15,7%	17,4%
H. Transport	25,1%	26,6%
I. Hotell & restaurang	41,3%	41,4%
L-N Företagstjänster mm	33,0%	31,6%
- därav Städ	65,3%	64,1%
O-U. Övrig privat service	28,0%	29,6%
G-U. Privata tjänstenäringar	25,8%	26,9%
H-U. Do exkl. handel	30,4%	31,1%
A-U. Privat sektor totalt	22,2%	22,9%
A-U. Offentlig sektor	22,6%	25,5%
Alla arbetare	22,4%	23,5%

Anm. 2006-2007 SNI2002, 2008-2009 SNI2007. Anställda 16-64 år (AKU) exklusive heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna. Gruppen "Alla arbetare" utgörs av summan av privat och offentlig sektor samt därtill personer folkbokförda i Sverige som arbetar utomlands.

Referenser

- Allvin, Michael & Sverke, Magnus (2000) "Do New Generations Imply the End of Solidarity? Swedish Unionism in the Era of Individualization" *Economic & Industrial Democracy* 21:1
- Bruhn, Anders (1999) *Individualiseringen och det fackliga kollektivet. En studie av industritjänstemäns förhållningssätt till facket*. Örebro: Örebro universitet.
- Flodérus, Björn (uå) *Undersökningspopulation och metodik*. Stockholm: TNS SIFO.
- Holmlund, Bertil & Lundborg, Per (1999) "Wage bargaining, union membership and the organisation of unemployment insurance", *Labour Economics*, nr 6, s 397-415.
- IAF (2007), *Effekterna av den förhöjda finansieringsavgiften*. Rapport 2. Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen 2007:23
- Jonsson, Claes-Mikael & Larsson, Göran (2013) *Gäst i verkligheten – om utstationerad arbetskraft i praktiken*. Stockholm: LO.
- Kjellberg, Anders (2001) *Fackliga organisationer och medlemmar i dagens Sverige*. Lund: Arkiv förlag.
- Kjellberg, Anders (2006) "The Swedish unemployment insurance - will the Ghent system survive?" *Transfer - European Review of Labour and Research* no 1 2006, sid. 87-98.
Läs här: <http://luur.lub.lu.se/luur?func=downloadFile&fileOid=625408>
- Kjellberg, Anders (2008) "Facklig organisationsgrad och kollektivavtalens täckningsgrad i vissa branscher i privat sektor 2007" i *Avtalsrörelsen och lönebildningen 2008. Medlingsinstitutets årsrapport* (sid. 30-31 och 33-34). Stockholm: Medlingsinstitutet. [Läs här](#).
- Kjellberg, Anders (2009a) "Det fackliga medlemsraset i Sverige under 2007 och 2008". *Arbetsmarknad & Arbetsliv* nr 2 2009 (sid. 11-28). ISSN 1400-9692. [Mer information om artikeln finns här](#) [Om tidskriften Arbetsmarknad & Arbetsliv](#) Läs artikeln [här](#).
- Kjellberg, Anders (2009b) "The Swedish Ghent system and trade unions under pressure" *Transfer* nr 3-4 2009 (sid. 481-504). ISSN 1024-2589. [Läs artikeln här](#)
- Kjellberg, Anders (2009c) "Fackliga organisationer och *industrial relations*" i Tomas Berglund & Stefan Schedin (red.) *Arbetslivet*, Lund: Studentlitteratur (sid. 241-286).
- Kjellberg, Anders (2010a) *Vilka "hoppade av" a-kassan eller avstod från att gå med? En studie av a-kassornas medlemsras*. Studies in Social Policy, Industrial Relations, Working Life and Mobility. *Research Reports* 2010:3. Läs här: <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOid=1668584&fileOid=1669879> (uppdaterad 2014)
- Kjellberg, Anders (2010b) *Växande avgiftsskillnader i a-kassan – ökad social polarisering*. Studies in Social Policy, Industrial Relations, Working Life and Mobility. *Research Reports* 2010:2. Läs här:

<http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=1473727&fileId=1486417>
[Mer information](#) (uppdaterad 2014)

Kjellberg, Anders (2011a) "The Decline in Swedish Union Density since 2007" *Nordic Journal of Working Life Studies* (NJWLS) Vol. 1. Nr 1 (August 2011), sid. 67-93. Artikeln kan laddas ned [här](#).

Kjellberg, Anders & Färnbo, Mikael (2011b) "Forskare ger Reinfeldt svar på tal om a-kassan" *Dagens Arena* 21 oktober 2011 (Anders Kjellberg intervjuas av Mikael Färnbo). Läs här: <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=2201217&fileId=2201218>

Kjellberg, Anders (2013a) "Kan fackets försvagning hejdas - facklig styrka och organisering i en globaliserad värld", i Ingemar Lindberg & Anders Neergaard (red) *Bortom horisonten: fackets vägval i globaliseringens tid*. Stockholm: Premiss förlag, sid 39-89.

Kjellberg, Anders (2013b) *Union density and specialist/professional unions in Sweden*, Lund University: Studies in Social Policy, Industrial Relations, Working Life and Mobility. Research Reports 2013:2 (uppdaterad 2014). [Läs rapporten här](#)

Kjellberg, Anders (2014) "A-kassan: från medlemsras till socialbidragsnivå". *Dagens Arbeta* (DA Debatt) 24/6 2014. Läs här: <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=4499906&fileId=4499907> eller här: http://www.da.se/home/da/content.nsf/aget?openagent&key=a_kassan_fran_medlemsras_till_socialbidragsnivå_1403605442766

Larsson, Mats (2015) *Facklig anslutning år 2015*. Stockholm: LO

LO-tidningen nr 5 2010

Silvia, Stephen J. & Schroeder, Wolfgang (2007) "Why Are German Employers Associations Declining?: Arguments and Evidence", *Comparative Political Studies* 40:12 (1433-1459).

Småföretagen och kollektivavtalen Stockholm: Företagarna mars 2011.

Sternberg, Henrik (2013) *Cabotagestudien: En forskningsstudie på omfattning och effekter av utländska lastbilers förflyttningar i Sverige*. Lund: Lunds Tekniska Högskola. http://www.transport.se/Global/Centrala%20sidor/Aktuellt/Cabotagestudien_slutrapport.pdf?pslanguage=sv

Sverke, Magnus & Hellgren, Johnny (2002) "Inledning", i Magnus Sverke & Johnny Hellgren (red.) *Medlemmen, facket och flexibiliteten. Svensk fackföreningsrörelse i det moderna arbetslivet*. Lund: Arkiv förlag.

Western, Bruce (1999) *Between Class and Market. Postwar Unionization in the Capitalist Democracies* Princeton: Princeton University Press.

Kontaktuppgifter

Anders Kjellberg, professor

Adress: Sociologiska institutionen Box 114, SE-221 00 Lund

Telefon: 046-222 88 47

Hemsida: <http://www.soc.lu.se/anders-kjellberg>

Website: <http://www.soc.lu.se/en/anders-kjellberg>

LUND UNIVERSITY
Faculty of Social Sciences